
PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

GMINA KAMPINOS
POWIAT WARSZAWSKI ZACHODNI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

ZAMAWIAJĄCY	GMINA KAMPINOS
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING KAROLINA DRZEWIECKA

KAMPINOS 2017

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY
Popowski
mgr Piotr Popowski

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Zgodność PR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	5
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych	9
3.1. Sfera społeczna	13
3.2. Sfera gospodarcza	39
3.3. Sfera środowiskowa	43
3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	46
3.5. Sfera techniczna	56
3.6. Wyniki badania ankietowego	60
3.7. Potencjał i bariery Gminy Kampinos	66
3.8. Podsumowanie zdiagnozowanych problemów i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	70
3.9. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych	76
3.10. Charakterystyka obszaru rewitalizacji	78
4. Planowany efekt rewitalizacji oraz cele i kierunki działań mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk	79
5. Lista projektów głównych	82
6. Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne	93
7. Mechanizmy zapewnienia komplementarności	94
8. Ramy finansowe PR	106
9. Mechanizmy włączenia mieszkańców	111
9.1. Udział interesariuszy w procesie tworzenia PR	111
9.2. Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania PR	114
10. System realizacji PR (struktura organizacyjna)	117
11. System monitoringu PR	120
12. Spis tabel	124
13. Spis rysunków	125
14. Spis wykresów	125

1. Wstęp

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji¹.

Proces globalizacji oraz wyzwania gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zmian i procesów na obszarach jednostek samorządu terytorialnego takich jak degradacja tkanki materialnej oraz coraz większe problemy w sferze społeczno – gospodarczej. Aby temu przeciwdziałać, coraz większą uwagę zaczęto przywiązywać do planowania i realizacji kompleksowych projektów rewitalizacyjnych. Należy pamiętać, że rewitalizacja to nie tylko odbudowa, renowacja czy też przywracanie stanu pierwotnego lub minimum stanu używalności określonego obiektu lub terenu, lecz przede wszystkim dążenie do przywrócenia ożywienia społeczno - gospodarczego danego regionu.

Rewitalizacja to proces kompleksowy oraz długotrwały. Dotyczy on wybranych obszarów zamieszkałych przez grupę społeczną dotkniętą określonymi problemami. Kompleksowa rewitalizacja obejmuje sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno – funkcjonalną i techniczną. Aby proces ten mógł przynieść założone rezultaty, konieczna jest jego konsekwentna realizacja oraz czas – tylko wówczas możliwy jest widoczny rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji.

Cele i oczekiwane efekty rewitalizacji przedstawiają się następująco:

- pobudzenie aktywności środowisk lokalnych;
- stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego;
- przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w zagrożonych dysfunkcjami społecznymi obszarach;
- polepszenie jakości życia mieszkańców;
- zwiększenie szans mieszkańców na zatrudnienie;
- trwała odnowa obszaru, poprawa ładu przestrzennego, stanu środowiska i zabudowy poprzez zastosowanie wysokiej jakości rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych;
- odnowa lub wzmocnienie atutów rozwojowych obszarów wiejskich.

Rezultatem prowadzonych działań będzie także zmiana wizerunku obszaru poddanego rewitalizacji, a co się z tym wiąże, zwiększenie zainteresowania inwestorów tym obszarem.

¹ Ustawa z dnia 9 października o rewitalizacji (Dz. U. 2017 poz. 1023)

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, program rewitalizacji to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą wdrażać działania rewitalizacyjne w dwojaki sposób. Program rewitalizacji może być inicjowany, opracowany i uchwalony przez Radę Gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. 2017 poz. 1875) lub na podstawie ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2017 poz. 1023 ze zm.).

Program Rewitalizacji dla Gminy Kampinos został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Należy podkreślić, że prawidłowo opracowany Program Rewitalizacji musi charakteryzować się następującymi cechami:

- kompleksowość
 - działania całościowe i wielowymiarowe, uwzględniające aspekty: społeczne, ekonomiczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe i kulturowe,
 - włączenie środków z EFRR, EFS, FS, innych publicznych oraz prywatnych.
- koncentracja
 - koncentracja na obszarach najbardziej zdegradowanych, tj. obszarach gminy, gdzie skala problemów i zjawisk kryzysowych jest największa.
- komplementarność
 - wzajemne oddziaływanie między projektami rewitalizacyjnymi,
 - powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami Gminy,
 - efektywny system zarządzania projektami rewitalizacyjnymi (współdziałanie instytucji, spójność procedur itp.),
- partycypacja
 - nierozzerwalnie wpisane w proces rewitalizacji uczestnictwo we współdecydowaniu,
 - musi mieć realny charakter,
 - stanowi fundament działań na każdym etapie procesu rewitalizacji: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i oceniania.

Prace związane z opracowaniem Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu oraz aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców.

2. Zgodność PR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Potrzeba zaplanowania i wdrożenia procesu rewitalizacji w Gminie Kampinos wynika z występujących na jej obszarze problemów społecznych oraz negatywnych zjawisk, jakie zaobserwowano w pozostałych sferach opisywanych w obowiązujących w Gminie dokumentach strategicznych, planach i programach. Poniżej przedstawiono najważniejsze dokumenty, z których wynika konieczność podjęcia działań rewitalizacyjnych.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY KAMPINOS DO 2020 ROKU

Strategia Rozwoju Gminy Kampinos do 2020 roku jest strategią osiągnięcia długofalowych zamierzeń Gminy i implikuje przejście z obecnej sytuacji do pożądanego stanu w przyszłości. Jest to najważniejszy dokument strategiczny przygotowywany przez samorząd gminny. Określa on bowiem cele polityki rozwoju społeczno – gospodarczego niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że Strategia łączy różne aspekty rozwojowe Gminy, zatem Program Rewitalizacji (ukierunkowany przede wszystkim na rozwój społeczny i gospodarczy) jest dokumentem operacyjnym, podrzędnym w stosunku do Strategii Rozwoju.

W przytoczonym dokumencie określono obszary, które wymagają koncentracji działań, tj. jakość życia mieszkańców, ekorozwój, turystyka i rekreacja, przedsiębiorczość oraz rolnictwo i walory przyrodnicze. Wśród słabych stron wymieniono m.in. niskie zaangażowanie mieszkańców i brak inicjatywy, brak infrastruktury rekreacyjnej, miejsc spotkań dla młodzieży, brak terenów pod inwestycje ze względu na rozległe tereny Kampinoskiego Parku Narodowego, niewykorzystane walory turystyczne, w tym brak ścieżek rowerowych, zły stan techniczny dróg. Wśród zagrożeń wskazano na szybszy rozwój gmin sąsiednich, migracje mieszkańców Kampinosu do gmin sąsiednich, emigracja ludzi młodych, braki komunikacyjne.

Z analizy zdiagnozowanych w Strategii problemów wynika, iż występuje potrzeba wdrożenia działań rewitalizacyjnych, które doprowadzą do zapewnienia wysokiego standardu życia mieszkańcom Gminy m.in. poprzez pobudzenie aktywności społecznej. Strategia Rozwoju Gminy Kampinos do 2020 roku stanowi rdzeń planowania na terenie Gminy Kampinos. Należy również zwrócić uwagę, iż wdrożenie procesu rewitalizacji, wpłynie pozytywnie na osiągnięcie zakładanych w ramach Strategii celów.

PLANU ROZWOJU LOKALNEGO GMINY KAMPINOS NA LATA 2004-2013 Z UWZGLĘDNIENIEM AKTUALIZACJI DO ROKU 2020

Plan Rozwoju Lokalnego powstał w oparciu o *Strategię Rozwoju Gminy Kampinos do 2020 roku*. W dokumencie zostało przyjęte, że główne cele (priorytety) Planu Rozwoju wynikają i wpisują się bezpośrednio w cele operacyjne Strategii Rozwoju. Ponieważ Strategia jest

dokumentem ogólnym, wytyczającym kierunki działań i długookresowe cele rozwoju, niniejszy dokument powstał w celu ich realizacji i zapoczątkowania oraz ukierunkowania działań służących temu celowi.

W podsumowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej zawartej w Planie Rozwoju Lokalnego wskazano, iż Gmina Kampinos posiada do wykorzystania duże potencjalne możliwości społeczno-gospodarcze, przyrodnicze i wypoczynkowo-rekreacyjne. W procesie rozwoju Gminy duży nacisk musi być położony na rozwój gminnej infrastruktury technicznej, bazy szkolno-oświatowej oraz zaplecza turystycznego. Dzięki podjęciu działań w tym zakresie możliwy będzie coraz szybszy i efektywniejszy rozwój obszaru Gminy, co łączy się z napływem ludności, a co za tym idzie – kapitału, co jest niezwykle istotne ze względu na zdiagnozowane w Strategii Rozwoju problemy. Na obszarach, gdzie występuje koncentracja negatywnych zjawisk, a które jednocześnie charakteryzują się dużym potencjałem, konieczne jest podjęcie działań, które umożliwią dalszy rozwój Gminy. Potrzeba przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych widoczna jest w określonych w Planie celach, w tym m.in. prowadzeniu działań integrujących społeczeństwo, stworzeniu warunków dla rozwoju zawodowego i realizacji aspiracji intelektualnych mieszkańców, wzbogaceniu oferty zagospodarowania czasu wolnego mieszkańców, stworzeniu sprzyjających warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości czy aktywizacji społeczeństwa w zakresie rozwoju przedsiębiorczości.

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA GMINY KAMPINOS

Celem Planu Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) dla Gminy Kampinos jest przedstawienie zakresu działań możliwych do realizacji w związku z ograniczeniem zużycia energii finalnej oraz zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych do atmosfery. Cel ten wpisuje się w dotychczasową politykę energetyczną Gminy. Pomimo, iż działania ujęte w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej, nie wskazują bezpośrednio na potrzebę przeprowadzenia rewitalizacji na terenie Gminy, należy zauważyć, że ich realizacja na obszarach zdegradowanych, gdzie występuje zjawisko niskiej emisji, wpłynie na wzrost jakości życia mieszkańców dotkniętych problemami społecznymi. Podjęcie kompleksowych działań rewitalizacyjnych uwzględniających zaspokojenie potrzeb społecznych przy jednoczesnych rozwiązaniach z zakresu ochrony powietrza, w tym pracach obejmujących np. termomodernizację budynków zamieszkałych przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, umożliwi podniesienie jakości życia osób znajdujących się na marginesie społecznym. Podjęcie działań z zakresu ograniczania emisji zanieczyszczeń, przyczyni się do zmniejszenia problemów w sferze środowiskowej i technicznej, w ramach których mogą być także prowadzone przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY KAMPINOS NA LATA 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kampinos na lata 2014-2020 stanowi załącznik do Uchwały Nr XLIX/214/14 Rady Gminy Kampinos z dnia 12 marca 2014 r. Podobnie jak w przypadku Strategii Rozwoju Gminy, we wszystkich zasadniczych częściach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych znalazły się aspekty związane z rewitalizacją tj. zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej.

W powyższym dokumencie zamieszczono diagnozę problemów społecznych Gminy Kampinos. Wśród nich wymieniono ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Natomiast w przeprowadzonej analizie SWOT wśród słabych stron i zagrożeń, które mogą stanowić uzasadnienie dla podjęcia działań rewitalizacyjnych, wymieniono m.in.:

- wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- występowanie patologii społecznych,
- bezrobocie,
- zjawisko nielegalnego zatrudnienia,
- długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej,
- bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu swoich problemów,
- nadmierne obciążenie pracowników socjalnych dużą ilością zadań, uniemożliwiających prowadzenie pracy socjalnej,
- spadek liczby miejsc pracy,
- brak jednolitych programów pomocy osobom starszym, schorowanym i niepełnosprawnym,
- samotność osób starszych, schorowanych, niepełnosprawnych i niski poziom życia osób starszych,
- niestabilne prawo w zakresie pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych,
- postępująca degradacja społeczna bezrobotnych,
- brak edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych i schorowanych,
- ubożenie społeczeństwa,
- mała aktywność klientów OPS w dążeniu do zmiany własnej sytuacji życiowej,
- roszczeniowa postawa części społeczeństwa.

Problemy, z jakimi zmagają się mieszkańcy Gminy w sferze społecznej, uzasadniają potrzebę przygotowania procesu rewitalizacji, którego celem jest m.in. pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego.

Wszystkie cele zawarte w Strategii można uznać za ściśle powiązane tematycznie z podstawowymi celami rewitalizacji:

- Cel Strategiczny 1. Rozwój systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych.
 - Cel operacyjny 1. Usprawnienie systemu zapobiegania kryzysom w rodzinie i wspierania rodzin.
 - Cel operacyjny 2. Wspieranie rodzin w funkcjach wychowawczych.
 - Cel operacyjny 3. Zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie.
 - Cel operacyjny 4. Wspieranie rodzin wielodzietnych.
- Cel Strategiczny 2. Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
 - Cel operacyjny 1. Aktywizacja osób bezrobotnych.
 - Cel operacyjny 2. Wsparcie osób ubogich.
 - Cel operacyjny 3. Wsparcie i aktywizacja osób starszych, niepełnosprawnych i długotrwale chorujących.
 - Cel operacyjny 4. Zminimalizowanie zjawisk patologii społecznych.
 - Cel operacyjny 5. Ograniczenie zjawisk uzależnień.
- Cel Strategiczny 3. Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Kampinos.
 - Cel operacyjny 1. Promocja idei wolontariatu, jako wsparcie dla systemu pomocy społecznej.
 - Cel operacyjny 2. Promocja społeczeństwa obywatelskiego.
 - Cel operacyjny 3. Rozwój inicjatyw aktywizujących życie lokalnej społeczności.

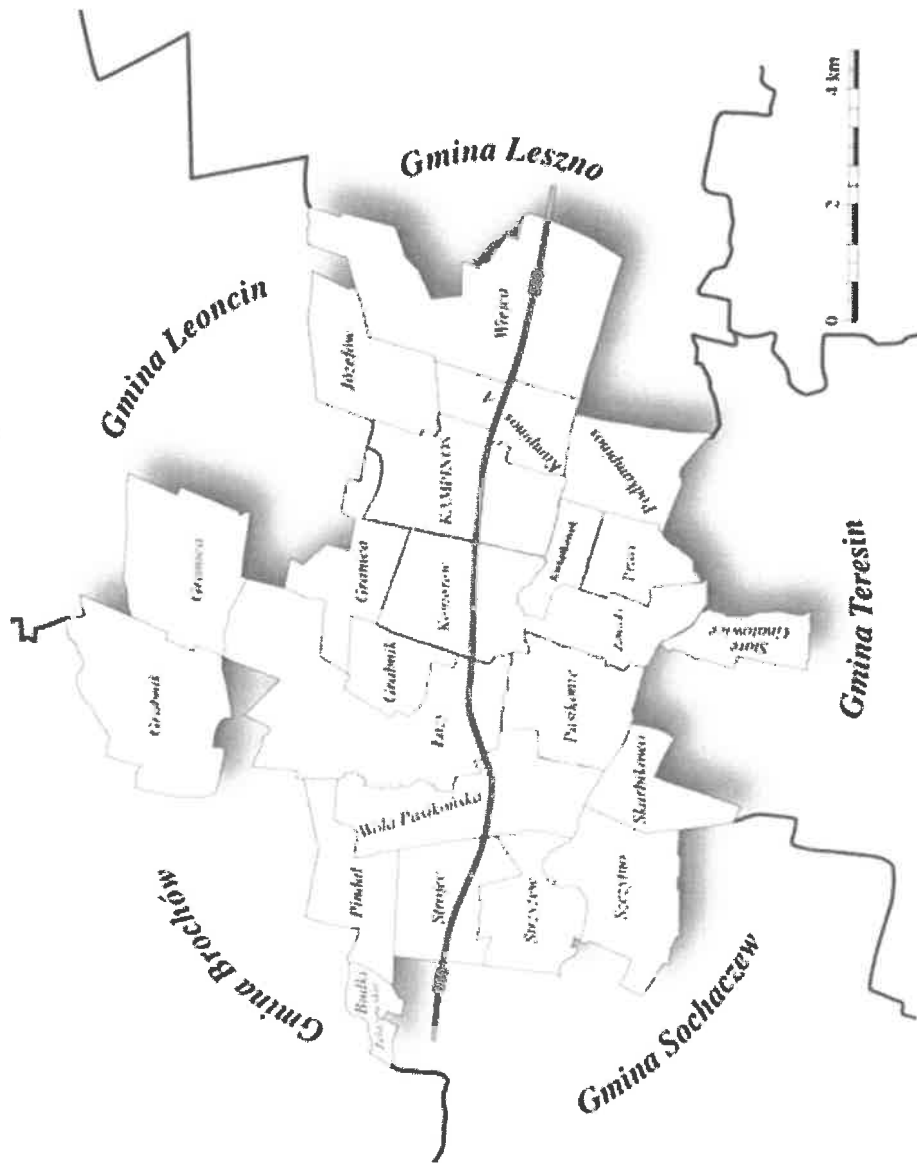
Założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uzasadniają zatem potrzebę wdrożenia rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos. Działania rewitalizacyjne ukierunkowane są przede wszystkim na aktywizację i integrację społeczno – zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Mają doprowadzić do zapewnienia wysokiego standardu życia mieszkańcom Gminy m.in. poprzez pobudzenie aktywności społecznej oraz zapewnienie odpowiedniej oferty edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjno – sportowej, dlatego też należy stwierdzić, że zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są niezbędne do tego, aby zrealizować cele wyznaczone ww. Strategii.

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Zgodnie z *Instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego*, do analizy w ujęciach przestrzennym, społecznym i gospodarczym oraz środowiskowym jednostkami są miejskie jednostki urbanistyczne. Ich brak nie wyklucza jednak innych możliwości wskazania obszarów zdegradowanych. Możliwe jest wskazanie innego typu jednostek np. sołectw. Uwzględniając fakt, że jednostki analizy powinny być wyznaczone w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym, na terenie Gminy Kampinos do diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych jako typ jednostki przyjęto sołectwa.

Poniżej przedstawiono mapę Gminy Kampinos ukazującą poszczególne sołectwa, w podziale na które dokonano diagnozy występowania zjawisk kryzysowych celem wyznaczenia obszarów zdegradowanych, a następnie obszaru rewitalizacji.

Rysunek 1. Mapa Gminy Kampinos

Źródło: Urząd Gminy Kampinos

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę mieszkańców oraz powierzchnię poszczególnych jednostek analitycznych.

Tabela 1. Charakterystyka poszczególnych sołectw

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (ha)	Udział ludności (%)	Udział powierzchni (%)
Granica	15	1 296,70	0,36%	15,39%
Kampinos	805	556,53	19,19%	6,61%
Kampinos „A”	453	250,03	10,80%	2,97%
Kwiatkówek	71	130,51	1,69%	1,55%
Wola Pasikońska	273	495,49	6,51%	5,88%
Łazy	269	1 044,77	6,41%	12,40%
Pasikonie	201	359,06	4,79%	4,26%
Podkampinos	194	298,52	4,62%	3,54%
Strzyżew	241	232,48	5,74%	2,76%
Strojec	149	318,97	3,55%	3,79%
Budki Żelazowskie	40	90,02	0,95%	1,07%
Stare Gnatowice	104	172,16	2,48%	2,04%
Grabnik	82	183,52	1,95%	2,18%
Wiejca	445	884,73	10,61%	10,50%
Komorów	311	408,28	7,41%	4,85%
Szczytno	210	403,56	5,01%	4,79%
Józefów	80	347,76	1,91%	4,13%
Pindal	57	285,34	1,36%	3,39%
Zawady	84	258,41	2,00%	3,07%
Skarbikowo	52	220,60	1,24%	2,62%
Prusy	59	187,87	1,41%	2,23%
Razem Gmina Kampinos	4 195	8 425,31	100,00%	100,00%

Źródło: Dane UG Kampinos

Analiza problemów występujących na terenie poszczególnych sołectw wyznaczonych na obszarze Gminy Kampinos została przeprowadzona na podstawie dostępnych danych statystycznych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Do analizy wykorzystano przede wszystkim dane Urzędu Gminy Kampinos, Ośrodka Pomocy Społecznej oraz dane Głównego Urzędu Statystycznego. Analizę danych statystycznych uzupełniono o analizę danych jakościowych – na podstawie wyników przeprowadzonej ankietyzacji oraz dyskusji w trakcie spotkania konsultacyjnego.

Przeanalizowano zestaw wskaźników, porównując wartości średnie, charakterystyczne dla poszczególnych jednostek osadniczych i zestawiając je z przeciętnymi wartościami dla Gminy Kampinos – o występowaniu zjawiska kryzysowego decyduje czy wartość wskaźnika dla sołectwa jest gorsza od średniej wartości dla całej Gminy.

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Kampinos przebiegł następująco:

1. Gminę wiejską Kampinos podzielono na jednostki (sołectwa), dla których dokonano diagnozy w zakresie występowania stanu kryzysowego.
2. Do obszaru zdegradowanego zaliczono sołectwa spełniające jednocześnie następujące kryteria:
 - a) na terenie sołectwa identyfikuje się co najmniej 3 problemy społeczne mierzone określonymi wskaźnikami. O występowaniu problemu decyduje wartość gorsza od średniej dla Gminy;
 - b) na terenie sołectwa zdiagnozowano przynajmniej jeden problem z pozostałych sfer: gospodarczej lub środowiskowej lub technicznej lub przestrzenno-funkcjonalnej.

Dla poszczególnych sołectw posłużono się takimi samymi kryteriami (wybrano te same wskaźniki). Kolorem czerwonym w tabelach oznaczono te sołectwa, dla których wartości wskaźników przyjmują wartości gorsze od średniej wartości dla Gminy.

3. Obszar zdegradowany może stanowić jedno sołectwo lub kilka sołectw.
4. Obszarem rewitalizacji może zostać cały obszar zdegradowany lub jego część, jeśli łącznie nie przekracza on 20% powierzchni Gminy i 30% ludności Gminy.
5. Dalszy etap wyznaczenia obszaru rewitalizacji zależał od potencjału danej jednostki w kontekście możliwości przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych i powodzenia całego procesu rewitalizacji.

W przypadku korzystania z ogólnodostępnych danych (GUS) przedstawiono także sytuację całej Gminy na tle powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego.

3.1. Sfera społeczna

DEMOGRAFIA

W 2016 r. mieszkańcy Gminy Kampinos stanowili około 3,76% powiatu warszawskiego zachodniego i około 0,08% województwa mazowieckiego. Poniższa tabela przedstawia udział ludności według ekonomicznych grup wieku na terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego, pow. warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w 2016 r.

Zgodnie z poniższym zestawieniem, na terenie Gminy Kampinos odnotowano niższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym niż na terenie powiatu warszawskiego zachodniego oraz województwa mazowieckiego. Tendencja w przypadku udziału ludności w wieku produkcyjnym była natomiast odwrotna. Z kolei odsetek osób w wieku poprodukcyjnym był wyższy niż w powiecie warszawskim zachodnim, ale jednocześnie niższy niż w całym województwie mazowieckim.

Tabela 2. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w 2016 roku

Wyszczególnienie	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku			Liczba osób ogółem
	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym	
Gmina	18,5	62,0	19,5	4 293
Powiat	20,1	60,8	19,1	114 079
Województwo	18,7	60,7	20,6	5 365 898

Źródło: Dane GUS

Równie dynamicznie kształtuje się sytuacja na terenie Gminy Kampinos, analizując dane odnośnie udziału ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2011-2016. Na przestrzeni tych sześciu lat na terenie Gminy:

- o około 2 p.p. spadł udział osób w wieku przedprodukcyjnym, podczas gdy na terenie powiatu procent ten pozostał bez zmian, a na terenie województwa mazowieckiego wzrósł o 0,1 p.p.;
- spadł udział ludności w wieku produkcyjnym – o 0,3 p.p. Spadek ten był znacznie mniej widoczny, niż ten, który odnotowano na terenie powiatu warszawskiego zachodniego (- 2,9 p.p.) i województwa mazowieckiego (spadek o 2,6 p.p.);
- odnotowano zwiększenie udziału osób w wieku poprodukcyjnym o 2,3 p.p., w tym samym czasie niniejsza wartość na terenie powiatu zwiększyła się o 2,9 p.p., a na terenie województwa mazowieckiego wzrosła o 2,5 p.p.

Tabela 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2016

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina						
w wieku przedprodukcyjnym	20,5	20,2	19,6	19,3	19,0	18,5
w wieku produkcyjnym	62,3	62,3	62,5	62,1	61,7	62,0
w wieku poprodukcyjnym	17,2	17,4	17,9	18,7	19,3	19,5
Powiat						
w wieku przedprodukcyjnym	20,1	20,1	20,1	20,0	20,0	20,1
w wieku produkcyjnym	63,7	63,2	62,7	62,2	61,5	60,8
w wieku poprodukcyjnym	16,2	16,7	17,3	17,8	18,5	19,1
Województwo						
w wieku przedprodukcyjnym	18,6	18,6	18,5	18,5	18,6	18,7
w wieku produkcyjnym	63,3	62,9	62,4	62,0	61,4	60,7
w wieku poprodukcyjnym	18,1	18,6	19,0	19,5	20,0	20,6

Źródło: Dane GUS

Tabela 4. Przyrost naturalny i saldo migracji na terenie Gminy Kampinos w latach 2011-2016

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Przyrost naturalny	1	-1	-7	4	-8	3
Saldo migracji	34	19	39	27	0	14

Źródło: Dane GUS

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym negatywnie wpłyną na sytuację demograficzną Gminy Kampinos. Niepomyślne prognozy demograficzne, potęguje niekorzystnie kształtujący się przyrost naturalny oraz wahające się saldo migracji.

Tabela 5. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach na terenie Gminy Kampinos z uwzględnieniem grup wiekowych

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym				Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym				Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym				Liczba mieszkańców ogółem													
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016						
Granica	0	0	0	0	0	11	11	11	9	7	5	5	5	6	8	5	5	5	6	8	16	16	16	15	15	
Kampinos	129	128	128	131	133	516	529	524	522	520	147	148	150	149	152	792	805	802	802	805	792	805	802	802	805	805
Kampinos „A”	79	79	83	87	88	282	279	282	281	288	78	80	81	77	77	439	438	446	445	453	439	438	446	445	453	
Kwiatkówek	12	12	13	15	15	45	47	46	44	46	8	7	9	10	10	65	66	68	69	71	65	66	68	69	71	
Wola Pasikońska	55	57	56	55	56	169	174	174	172	166	52	50	51	49	51	276	281	281	276	273	276	281	281	276	273	
Łazy	45	44	43	44	43	171	172	175	173	175	49	52	52	53	51	265	268	270	270	269	265	268	270	270	269	
Pasikonie	53	53	55	55	55	86	95	95	98	100	44	45	46	47	46	183	193	196	200	201	183	193	196	200	201	
Podkampinos	37	38	37	34	35	126	125	127	130	128	32	30	31	30	31	195	193	195	194	194	195	193	195	194	194	
Strzyżew	39	39	45	46	44	151	162	160	153	158	38	37	38	39	39	228	238	243	238	241	228	238	243	238	241	
Strojec	23	22	24	25	24	87	89	89	84	91	33	34	33	32	34	143	145	146	141	149	143	145	146	141	149	
Budki Żelazowskie	5	5	7	8	9	23	23	27	21	20	10	11	12	13	11	38	39	46	42	40	38	39	46	42	40	
Stare Gnatowice	18	16	17	17	17	58	57	57	57	59	29	29	28	28	28	105	102	102	104	104	105	102	102	102	104	
Grabnik	17	17	16	17	18	44	48	49	47	48	15	14	15	16	16	76	79	80	80	82	76	79	80	80	82	
Wiejca	89	91	90	88	87	245	244	245	253	254	107	108	107	103	104	441	443	442	444	445	441	443	442	444	445	
Komorów	67	68	65	67	66	177	174	179	189	184	63	64	62	63	61	307	306	306	319	311	307	306	306	319	311	
Szczytno	42	43	44	43	43	122	122	123	124	123	45	46	47	44	44	209	211	214	210	210	209	211	214	211	210	
Józefów	11	11	11	12	12	54	51	52	48	46	18	19	20	20	22	83	81	83	80	80	83	81	83	80	80	
Pindal	8	8	9	10	12	43	40	37	30	32	11	11	11	13	13	62	59	57	53	57	62	59	57	53	57	
Zawady	16	16	17	18	18	49	51	49	47	47	17	18	18	18	19	82	85	84	83	84	82	85	84	83	84	
Skarbikowo	9	9	9	10	10	38	37	36	28	25	16	17	18	16	17	63	63	63	54	52	63	63	63	54	52	

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym				Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym				Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym				Liczba mieszkańców ogółem							
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Prusy	6	7	7	7	7	45	42	42	40	39	12	13	13	13	13	63	62	62	60	59
Razem Gmina Kampinos	760	763	776	789	792	2 542	2 572	2 579	2 550	2 556	829	838	847	839	847	4 131	4 173	4 202	4 178	4 195

Źródło: Dane UG Kampinos

Biorąc pod uwagę dane Urzędu Gminy Kampinos za lata 2012-2016 w podziale na poszczególne sołectwa, należy zauważyć, że ogólna liczba mieszkańców Gminy wzrosła w ostatnim czasie. Na wzrost liczby mieszkańców Gminy wpływa dodatnie saldo migracji. Potwierdzeniem są dane ogólne dla Gminy (tabela 4), a także opinie mieszkańców. W trakcie przeprowadzonego spotkania konsultacyjnego w ramach opracowania Programu Rewitalizacji uczestnicy spotkania wskazali, że teren ich Gminy jest bardzo atrakcyjny, szczególnie dla mieszkańców miast. Zauważają, że wiele osób przeprowadza się na teren Gminy, do czego skłania stosunkowo bliskie położenie Gminy względem Warszawy (nowi mieszkańcy mogą nadal dojeżdżać do dotychczasowej pracy w innych miastach, w tym do Warszawy). Ponadto Gmina Kampinos charakteryzuje się wysokimi walorami krajobrazowymi, co również zachęca do osiedlania się na jej terenie.

Pomimo rosnącego trendu w liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym, odnotowano także wzrost liczby najstarszych mieszkańców Gminy. W tabeli poniżej przedstawiono zmiany, jakie dokonały się w ostatnich latach w poszczególnych sołectwach w liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Kolorem czerwonym w tabeli zaznaczone zostały wartości dla sołectw, w których wskaźniki przyjmują wartości gorsze od średniej dla Gminy. W przypadku zmiany liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym o negatywnej sytuacji świadczy wartość ujemna bądź niższa od średniej, tj. niższa od 4,21%, a w przypadku zmiany liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym o sytuacji negatywnej świadczy wartość dodatnia i wyższa od średniej, tj. wyższa od 2,17%.

Tabela 6. Zmiany demograficzne w latach 2012-2016 na terenie Gminy Kampinos

Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym					Zmiana w 2016 r. w porównaniu z 2012 r.	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym					Zmiana w 2016 r. w porównaniu z 2012 r.
	2012	2013	2014	2015	2016		2012	2013	2014	2015	2016	
Granica	0	0	0	0	0	-	5	5	5	6	8	60,00%
Kampinos	129	128	128	131	133	3,10%	147	148	150	149	152	3,40%
Kampinos „A”	79	79	83	87	88	11,39%	78	80	81	77	77	-1,28%
Kwiatkówek	12	12	13	15	15	25,00%	8	7	9	10	10	25,00%
Wola Pasikońska	55	57	56	55	56	1,82%	52	50	51	49	51	-1,92%
Łazy	45	44	43	44	43	-4,44%	49	52	52	53	51	4,08%
Pasikonie	53	53	55	55	55	3,77%	44	45	46	47	46	4,55%
Podkampinos	37	38	37	34	35	-5,41%	32	30	31	30	31	-3,13%
Strzyżew	39	39	45	46	44	12,82%	38	37	38	39	39	2,63%
Strojec	23	22	24	25	24	4,35%	33	34	33	32	34	3,03%
Budki Żelazowskie	5	5	7	8	9	80,00%	10	11	12	13	11	10,00%
Stare Gnatowice	18	16	17	17	17	-5,56%	29	29	28	28	28	-3,45%
Grabnik	17	17	16	17	18	5,88%	15	14	15	16	16	6,67%
Wiejca	89	91	90	88	87	-2,25%	107	108	107	103	104	-2,80%
Komorów	67	68	65	67	66	-1,49%	63	64	62	63	61	-3,17%
Szczytno	42	43	44	43	43	2,38%	45	46	47	44	44	-2,22%
Józefów	11	11	11	12	12	9,09%	18	19	20	20	22	22,22%
Pindal	8	8	9	10	12	50,00%	11	11	11	13	13	18,18%
Zawady	16	16	17	18	18	12,50%	17	18	18	18	19	11,76%
Skarbikowo	9	9	9	10	10	11,11%	16	17	18	16	17	6,25%
Prusy	6	7	7	7	7	16,67%	12	13	13	13	13	8,33%
Razem Gmina Kampinos	760	763	776	789	792	4,21%	829	838	847	839	847	2,17%

Źródło: Opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że w wielu sołectwach wzrosła zarówno liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, jak i poprodukcyjnym (taką sytuację odnotowano w sołectwach: Kampinos, Kwiatkówek, Pasikonie, Strzyżew, Strojec Budki Żelazowskie, Grabnik, Józefów, Pindal, Zawady, Skarbikowo i Prusy), w kilku sołectwach odnotowano także spadek w liczebności zarówno jednej, jak i drugiej grupie (sołectwa: Podkampinos, Stare Gnatowice, Wiejca, Komorów). Korzystne zmiany odnotowano tam, gdzie przy wzroście liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, zaobserwowano spadek liczby osób w wieku poprodukcyjnym (sołectwa: Kampinos „A”, Wola Pasikońska, Szczytno). Najgorzej przedstawia się sytuacja w sołectwie Łazy, gdzie w jako jedynym sołectwie na terenie Gminy, przy jednoczesnym spadku liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, zwiększyła się liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Ponadto należy zauważyć, że we wszystkich analizowanych latach, liczebność mieszkańców w wieku poprodukcyjnym przewyższała liczebność osób w wieku przedprodukcyjnym.

Obliczono udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym oraz udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w liczbie mieszkańców danego obszaru. W przypadku pierwszego wskaźnika o sytuacji kryzysowej świadczą wartości kształtujące się poniżej wartości średniej dla Gminy, natomiast w przypadku drugiego – wartości powyżej średniej.

Tabela 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym w 2016 r.

Wyszczególnienie	Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem w danym sołectwie w 2016 r.	Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem w danym sołectwie w 2016 r.
Granica	0,00%	53,33%
Kampinos	16,52%	18,88%
Kampinos „A”	19,43%	17,00%
Kwiatkówek	21,13%	14,08%
Wola Pasikońska	20,51%	18,68%
Łazy	15,99%	18,96%
Pasikonie	27,36%	22,89%
Podkampinos	18,04%	15,98%
Strzyżew	18,26%	16,18%
Strojec	16,11%	22,82%
Budki Żelazowskie	22,50%	27,50%
Stare Gnatowice	16,35%	26,92%
Grabnik	21,95%	19,51%
Wiejca	19,55%	23,37%
Komorów	21,22%	19,61%
Szczytno	20,48%	20,95%
Józefów	15,00%	27,50%
Pindal	21,05%	22,81%
Zawady	21,43%	22,62%
Skarbikowo	19,23%	32,69%
Prusy	11,86%	22,03%
Średnia dla Gminy Kampinos	18,88%	20,19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

Biorąc pod uwagę powyższe obliczenia największy problem starzejącego się społeczeństwa występuje na terenie sołectw, gdzie odnotowano jednocześnie niższy udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przy wyższym udziale mieszkańców w wieku poprodukcyjnym

w porównaniu ze średnią dla Gminy. Taka sytuacja występuje w sołectwach: Granica², Strojec, Stare Gnatowice, Józefów, Prusy.

W związku z tym, iż Gmina nie ma wpływu na liczbę osób w wieku poprodukcyjnym, a nawet istotne jest, aby mieszkańcy Gminy żyli w dobrym zdrowiu jak najdłużej, za to poprzez planowane działania, może przyczynić do wzrostu urodzeń i zwiększenia liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, jako wskaźnik do dalszego wyznaczenia obszaru zdegradowanego przyjęto udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców danego obszaru.

Osoby w wieku poprodukcyjnym są grupą szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym, co oznacza, że znajdują się w sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Problem ubóstwa osób starszych z jednej strony wynika z niskiej wysokości emerytur i ich substytutów, a z drugiej strony z faktu, że wskaźnik aktywności zawodowej osób starszych jest niski.

POMOC SPOŁECZNA

Celem działań podejmowanych przez instytucje działające w zakresie szeroko pojętej pomocy społecznej jest zapewnienie warunków życia odpowiadających godności człowieka. Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Kampinos jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodek pomaga rodzinom oraz osobom samotnym w trudnych sytuacjach życiowych, realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej.

Tabela 8 przedstawia wybrane dane charakteryzujące pomoc społeczną na obszarze Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2016.

Zgodnie z danymi GUS, na terenie Gminy Kampinos w latach 2011-2016 liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej zmalała o 6,93%. W tym samym czasie, liczba osób w tych gospodarstwach spadła o 18,11%. Tak samo kształtowała się sytuacja w powiecie warszawskim zachodnim oraz w województwie mazowieckim, gdzie odnotowano spadek zarówno liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej, jak i osób w tych gospodarstwach. Na terenie powiatu, w analizowanych latach liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się o 2,12%, w tym samym czasie o 22,98% spadła również liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Podobne tendencje

² W sołectwie Granica znajduje się zabudowa mieszkalna należąca do Kampinoskiego Parku Narodowego, w której zamieszkują wyłącznie osoby zawodowo z nim związane (często emeryci). Nie powstają tam nowe budynki mieszkalne – nie są wydawane warunki zabudowy. Stąd też przy niewielkiej liczbie ludności zamieszkującej sołectwo, sytuacja przedstawia się najgorzej.

zaobserwowano na terenie województwa mazowieckiego, gdzie liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej uległa zmniejszeniu o 11,63%, a liczba osób objętych pomocą społeczną obniżyła się o 19,46%. Uwzględniając zatem dwa powyższe wskaźniki, sytuacja na terenie Gminy Kampinos kształtowała się tak samo, jak na obszarze jednostek samorządu terytorialnego wyższego szczebla.

Biorąc pod uwagę zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup, w latach 2011-2016 na terenie Gminy Kampinos o 1,2 p.p. zmniejszył się udział osób korzystających z pomocy społecznej. Podobnie ukształtowała się sytuacja na terenie powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego, gdzie wskaźnik ten na przestrzeni analizowanych lat w przypadku powiatu spadł o 1,1 p.p, a na terenie województwa o 1,4 p.p.

Poniższa tabela przedstawia także udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku. We wszystkich analizowanych jednostkach samorządu terytorialnego, udział ten na przestrzeni lat 2011-2016 spadł, przy czym należy zauważyć, że najwyższy wskaźnik w każdym z lat analizy odnotowano na terenie Gminy Kampinos – udział ten spadł o 4,5 p.p.

Tabela 8. Wybrane dane charakteryzujące pomoc społeczną na obszarze Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2016

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina						
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	101	106	112	108	103	94
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego- ogółem	265	287	289	274	242	217
Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku - ogółem [%]	6,3	6,8	6,8	6,4	5,6	5,1
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku [%]	27,9	25,4	24,8	22,7	20,0	23,4
Powiat						
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	1 607	1 577	1 695	1 701	1 556	1 573
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy	4 195	3 772	4 022	3 840	3 436	3 231

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
społecznej wg kryterium dochodowego- ogółem						
Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku - ogółem [%]	3,9	3,5	3,6	3,4	3,1	2,8
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku [%]	14,7	13,4	12,4	11,5	11,0	12,2
Województwo						
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego - ogółem	139 268	138 731	142 069	135 621	130 310	123 075
Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego- ogółem	366 007	361 257	370 810	345 979	322 563	294 797
Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku - ogółem [%]	6,9	6,8	7,0	6,5	6,0	5,5
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku [%]	29,3	27,0	25,6	24,0	22,9	25,1

Źródło: Dane GUS

Poniżej zaprezentowano szczegółowe dane na temat pomocy społecznej świadczonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kampinosie w podziale na poszczególne sołectwa, które poddano diagnozie występowania zjawisk kryzysowych. Porównując 2012 r. i 2016 r. należy zauważyć, iż ogółem na terenie Gminy Kampinos zmniejszył się udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców z poziomu 6,61% do 5,20%. Zwiększył się natomiast udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci do lat 17 na terenie Gminy. Zmiany na przestrzeni analizowanych lat we wszystkich sołectwach przedstawiono szczegółowo w tabeli. W 8 na 21 sołectw zaobserwowano wzrost udziału beneficjentów pomocy społecznej.

Tabela 9. Beneficjenci pomocy społecznej w Gminie Kampinos (2012-2016 r.)

Wyszczególnienie	Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców w danym sołectwie					Zmiana w 2016 r. w porównaniu do 2012 r.	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci do lat 17					Zmiana w 2016 r. w porównaniu do 2012 r.
	2012	2013	2014	2015	2016		2012	2013	2014	2015	2016	
	Granica	6,25%	6,25%	0,00%	0,00%		0,00%	↗	0,00%	0,00%	0,00%	
Kampinos	7,20%	7,20%	7,23%	5,99%	6,58%	↗	24,81%	32,03%	29,44%	15,27%	26,32%	↗
Kampinos „A”	1,82%	0,00%	1,79%	2,25%	1,99%	↗	20,25%	16,46%	13,25%	12,64%	12,50%	↗
Kwaikówek	9,23%	15,15%	8,82%	14,49%	5,63%	↗	0,00%	33,33%	15,38%	20,00%	26,87%	↗
Wola Pasikońska	8,33%	9,61%	9,25%	6,16%	3,30%	↗	23,64%	31,58%	19,64%	29,09%	25,00%	↗
Łazy	8,68%	10,45%	10,74%	8,89%	6,69%	↗	17,78%	18,18%	16,28%	11,36%	16,28%	↗
Pasikonie	17,49%	16,58%	12,76%	11,00%	5,47%	↗	24,53%	30,19%	18,18%	25,45%	38,18%	↗
Podkampinos	4,82%	5,70%	7,69%	5,15%	4,64%	↗	37,84%	36,36%	25,00%	24,00%	33,33%	↗
Strzyzew	6,14%	3,78%	2,88%	3,78%	1,24%	↗	12,82%	17,95%	15,56%	2,17%	4,55%	↗
Strojec	3,50%	4,14%	4,11%	6,38%	4,70%	↗	34,78%	36,36%	25,00%	25,45%	38,18%	↗
Budki Żelazowskie	21,05%	38,46%	23,91%	19,05%	25,00%	↗	0,00%	100,00%	0,00%	62,50%	66,87%	↗
Stare Gnatowice	0,95%	2,94%	2,94%	5,88%	7,69%	↗	0,00%	0,00%	0,00%	11,76%	23,53%	↗
Grabnik	6,58%	0,00%	0,00%	0,00%	6,10%	↗	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	27,79%	↗
Wiejca	0,91%	2,48%	0,90%	0,68%	0,00%	↗	13,48%	14,29%	14,44%	20,45%	26,44%	↗
Komorów	6,84%	7,52%	8,50%	5,33%	9,00%	↗	29,85%	28,41%	23,08%	17,91%	28,79%	↗
Szczytno	9,09%	14,69%	13,08%	9,95%	9,52%	↗	23,81%	25,58%	22,73%	27,91%	34,88%	↗
Józefów	14,46%	14,81%	4,82%	13,75%	10,00%	↗	27,27%	72,73%	63,64%	41,67%	58,33%	↗
Pindal	11,28%	15,25%	7,02%	9,43%	8,77%	↗	25,00%	25,00%	11,11%	10,00%	41,67%	↗
Zawady	7,32%	5,88%	0,00%	1,20%	1,19%	↗	50,00%	6,25%	17,65%	0,00%	0,00%	↗
Skarbkowo	17,46%	20,63%	20,63%	18,52%	19,23%	↗	55,56%	55,56%	55,56%	60,00%	60,00%	↗
Prusy	1,59%	1,61%	4,84%	0,00%	0,00	↗	33,33%	28,57%	28,57%	28,57%	28,57%	↗
Razem Gmina Kampinos	6,61%	7,31%	6,57%	5,77%	5,20%	↗	22,63%	25,95%	19,46%	19,52%	26,26%	↗

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS Kampinos

Analizując udział wszystkich beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w danym sołectwie, widać, że najmniej korzystnie sytuacja przedstawia się w sołectwie Budki Żelazowskie, gdzie w 2016 r. co czwarty mieszkaniec objęty był wsparciem OPS. Ponadto pod uwagę wzięto udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci do lat 17. W tabeli powyżej kolorem czerwonym zaznaczono te sołectwa, dla których wskaźniki przyjmują wartości wyższe od średniej dla całej Gminy, tj. kształtują się mniej korzystnie niż średnia dla Gminy.

Diagnozie poddano także przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy Kampinos w podziale na poszczególne sołectwa.

Największą grupę beneficjentów pomocy społecznej stanowią osoby objęte wsparciem w wyniku ubóstwa i bezrobocia. W dalszej kolejności odnotowano osoby korzystające z pomocy w wyniku niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, a także alkoholizmu. Najmniej osób objętych pomocą to beneficjenci OPS z tytułu występowania przemocy w rodzinie.

W sołectwach Strzyżew i Zawady wszyscy mieszkańcy objęci pomocą społeczną to osoby ubogie. Jednocześnie wszyscy beneficjenci pomocy społecznej sołectwa Strzyżew objęci zostali wsparciem również ze względu problemu bezrobocia. Wszyscy mieszkańcy sołectwa Zawady to także beneficjenci pomocy OPS z powodu niepełnosprawności i alkoholizmu.

Tabela 10. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Gminie Kampinos (2016 r.)

Wyszczególnienie	Udział osób korzystających z pomocy z powodu ubóstwa w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.	Udział osób korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.	Udział osób korzystających z pomocy z powodu bezrobocia w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.	Udział osób korzystających z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.	Udział osób korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.	Udział osób korzystających z pomocy w rodzinie w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.
Granica	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Kampinos	18,87%	13,21%	22,64%	9,43%	24,53%	7,55%
Kampinos „A”	0,00%	0,00%	11,11%	44,44%	0,00%	0,00%
Kwiatówek	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Wola Pasikońska	11,11%	22,22%	33,33%	11,11%	11,11%	0,00%
Łązy	27,78%	33,33%	27,78%	22,22%	16,67%	0,00%
Pasikonie	18,18%	18,18%	9,09%	18,18%	27,27%	0,00%
Podkampinos	44,44%	22,22%	33,33%	33,33%	11,11%	66,67%
Strzyżew	100,00%	66,67%	100,00%	33,33%	33,33%	0,00%
Strojec	0,00%	14,29%	14,29%	0,00%	0,00%	0,00%
Budki Żelazowskie	80,00%	10,00%	10,00%	20,00%	10,00%	0,00%
Stare Gnатовice	62,50%	12,50%	12,50%	12,50%	25,00%	0,00%
Grabnik	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	80,00%
Wiejca	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Komorów	35,71%	3,57%	35,71%	7,14%	7,14%	0,00%
Szczytno	60,00%	15,00%	20,00%	10,00%	5,00%	0,00%
Józefów	0,00%	37,50%	0,00%	12,50%	12,50%	0,00%
Pindal	0,00%	0,00%	60,00%	0,00%	20,00%	0,00%
Zawady	100,00%	100,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%
Skarbitkowo	0,00%	20,00%	0,00%	20,00%	0,00%	0,00%
Prusy	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Średnia dla Gminy Kampinos	27,98%	15,60%	22,02%	13,76%	14,22%	6,42%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS Kampinos

UBÓSTWO I BEZROBOCIE

Do końca 2013 roku sytuacja na rynku pracy na analizowanym obszarze nie była korzystna. W Gminie Kampinos odnotowano wówczas 184 osoby bez pracy, co stanowiło 6,9% liczby ludności w wieku produkcyjnym. Sytuacja uległa poprawie od 2014 roku, kiedy to bezrobocie zaczęło spadać zarówno na terenie Gminy Kampinos, jak i na obszarze powiatu warszawskiego zachodniego oraz województwa mazowieckiego. Generalnie, na przestrzeni sześciu ostatnich lat, liczba osób pozostających bez pracy spadła w Gminie o 17,32%, na terenie powiatu o 42,15%, a na obszarze województwa o 23,44%.

W 2016 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci na terenie Gminy Kampinos wynosił 3,9% i był wyższy niż w powiecie (2,6%), ale zdecydowanie niższy niż w województwie (5,8%).

Natomiast mniej korzystnie wygląda sytuacja w przypadku wskaźnika pracujących na 1000 ludności. Dla Gminy Kampinos wartość ta w 2016 roku oscylowała na poziomie 164 osób i była znacznie niższa niż wartość właściwa dla powiatu warszawskiego zachodniego (322 osoby) oraz województwa mazowieckiego (295 osób).

Tabela 11. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Kampinos na tle powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2016

Wyszczególnienie		2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Bezrobotni zarejestrowani wg płci								
ogółem	osoba	gmina	127	174	184	162	139	105
		powiat	3 113	3 247	3 540	3 001	2 363	1 801
		województwo	246 739	271 927	283 196	249 777	216 527	188 910
mężczyźni	osoba	gmina	64	92	96	82	79	64
		powiat	1 620	1 736	1 880	1 562	1 240	967
		województwo	124 535	141 904	149 396	130 268	111 843	95 107
kobiety	osoba	gmina	63	82	88	80	60	41
		powiat	1 493	1 511	1 660	1 439	1 123	834
		województwo	122 204	130 023	133 800	119 509	104 684	93 803
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
ogółem	%	gmina	4,8	6,6	6,9	6,0	5,2	3,9
		powiat	4,5	4,7	5,1	4,3	3,4	2,6
		województwo	7,4	8,2	8,5	7,6	6,6	5,8
mężczyźni	%	gmina	4,5	6,5	6,7	5,8	5,6	4,5
		powiat	4,6	4,8	5,2	4,3	3,4	2,7
		województwo	7,2	8,2	8,7	7,6	6,5	5,6
kobiety	%	gmina	5,1	6,7	7,0	6,3	4,8	3,3
		powiat	4,5	4,5	5	4,3	3,4	2,5

Wyszczególnienie			2011	2012	2013	2014	2015	2016
		województwo	7,6	8,	8,4	7,6	6,7	6,0
Pracujący na 1000 ludności								
ogółem	osoba	gmina	179	149	143	147	153	164
		powiat	286	273	285	300	306	322
		województwo	274	272	272	279	283	295

Źródło: Dane GUS

Pomimo iż w ostatnich latach sytuacja na rynku pracy uległa znacznej poprawie, nie można zapominać o zjawisku bezrobocia nierejestrowanego, które zapewne występuje również na terenie Gminy Kampinos. Należy zauważyć, że brak pracy może być przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych, a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie bezrobocia i jego skutków wpływa bezpośrednio na wydatki związane z pomocą społeczną, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej oraz inwestycyjnej Gminy.

Zdaniem mieszkańców, którzy wzięli udział w spotkaniu konsultacyjnym, bezrobocie nie jest znaczącym problemem. Ci, którzy chcą podjąć pracę, znajdują ją. Znacznie większym problemem jest bierność zawodowa i brak aktywności osób pozostających bez zatrudnienia. Jak wskazali mieszkańcy, część ich sąsiadów nie chce pracować i wówczas korzystają z pomocy społecznej. Problemem jest także przenoszenie postaw roszczeniowych i bierności zawodowej z pokolenia na pokolenia. Zauważa się bowiem, że beneficjentami społecznymi z tytułu bezrobocia od lat są te same osoby.

Gmina podejmuje działania mające na celu ograniczenie bezrobocia (np. roboty publiczne), jednak osoby, do których kierowane jest wsparcie, nie są w stanie wytrwać w przydzielonej im pracy. Powodem jest nadużywanie alkoholu.

UZALEŻNIENIA – ALKOHOLIZM

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 10 alkoholizm stanowi czwarty najczęściej występujący powód korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy Kampinos. Biorąc pod uwagę udział osób korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r., w sołectwie Zawady wszystkie osoby objęte pomocą OSP w Kampinosie korzystali z niej m.in. z powodu alkoholizmu. Wartości wyższe dla przedmiotowego wskaźnika osiągnięte zostały ponadto w sołectwach: Strzyżew, Pasikonie, Stare Gnatowice, Kampinos, Pindal, Łazy.

Tabela 12. Problem alkoholizmu na terenie Gminie Kampinos

Wyszczególnienie	Udział osób korzystających z pomocy z powodu alkoholizmu w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.
Granica	0,00%
Kampinos	24,53%
Kampinos „A”	0,00%
Kwiatkówek	0,00%
Wola Pasikońska	11,11%
Łazy	16,67%
Pasikonie	27,27%
Podkampinos	11,11%
Strzyżew	33,33%
Strojec	0,00%
Budki Żelazowskie	10,00%
Stare Gnatowice	25,00%
Grabnik	0,00%
Wiejca	0,00%
Komorów	7,14%
Szczytno	5,00%
Józefów	12,50%
Pindal	20,00%
Zawady	100,00%
Skarbikowo	0,00%
Prusy	0,00%
Średnia dla Gminy Kampinos	14,22%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS Kampinos

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I DŁUGOTRWAŁE/ CIĘŻKIE CHOROBY

Wśród beneficjentów pomocy społecznej wysoki udział stanowią osoby niepełnosprawne, w mniejszym stopniu także osoby objęte pomocą z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. W podziale na poszczególne sołectwa, udział osób korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r. oraz udział osób korzystających z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r. przedstawiono w tabeli poniżej. Kolorem czerwonym zaznaczono te sołectwa, dla których wartości obliczanych wskaźników, przyjmują wartości gorsze od średniej dla Gminy, (tj. wartości wyższe od średniej).

Tabela 13. Problem niepełnosprawności i chorób na terenie Gminie Kampinos

Wyszczególnienie	Udział osób korzystających z pomocy z powodu niepełnosprawności w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.	Udział osób korzystających z pomocy z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.
Granica	0,00%	0,00%
Kampinos	13,21%	9,43%
Kampinos „A”	0,00%	44,44%
Kwiatkówek	0,00%	0,00%
Wola Pasikońska	22,22%	11,11%
Łazy	33,33%	22,22%
Pasikonie	18,18%	18,18%
Podkampinos	22,22%	33,33%
Strzyżew	66,67%	33,33%
Strojec	14,29%	0,00%
Budki Żelazowskie	10,00%	20,00%
Stare Gnatowice	12,50%	12,50%
Grabnik	0,00%	0,00%
Wiejca	0,00%	0,00%
Komorów	3,57%	7,14%
Szczytno	15,00%	10,00%
Józefów	37,50%	12,50%
Pindal	0,00%	0,00%
Zawady	100,00%	0,00%
Skarbikowo	20,00%	20,00%
Prusy	0,00%	0,00%
Średnia dla Gminy Kampinos	15,60%	13,76%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS Kampinos

PRZEMOC W RODZINIE

Powodem, dla którego mieszkańcy Gminy Kampinos w najmniejszym stopniu korzystają ze wsparcia OPS, jest przemoc w rodzinie. Należy jednak podkreślić, że problem ten dotyka mieszkańców sołectwa Podkampinos, Kampinos i Grabnik. Przemoc w rodzinie jest często wynikiem innych problemów społecznych, głównie alkoholizmu.

Tabela 14. Problem przemocy w rodzinie na terenie Gminie Kampinos

Wyszczególnienie	Udział osób korzystających z pomocy z powodu przemocy w rodzinie w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy na danym obszarze w 2016 r.
Granica	0,00%
Kampinos	7,55%
Kampinos „A”	0,00%
Kwiatkówek	0,00%
Wola Pasikońska	0,00%
Łazy	0,00%
Pasikonie	0,00%
Podkampinos	66,67%
Strzyżew	0,00%
Strojec	0,00%
Budki Żelazowskie	0,00%
Stare Gnatowice	0,00%
Grabnik	80,00%
Wiejca	0,00%
Komorów	0,00%
Szczytno	0,00%
Józefów	0,00%
Pindal	0,00%
Zawady	0,00%
Skarbikowo	0,00%
Prusy	0,00%
Średnia dla Gminy Kampinos	6,42%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS Kampinos

Rozwiązanie problemów społecznych wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia, łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny.

Na dalszym etapie do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, w celu ukazania problemu dużej liczby beneficjentów pomocy społecznej w Gminie Kampinos, za właściwy wskaźnik uznano Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców w danym sołectwie, ze względu na to, że odnosi się on do wszystkich mieszkańców poszczególnych sołectw i ukazuje rzeczywistą skalę problemu dużej liczby beneficjentów pomocy społecznej.

WYKLUCZENIE SPOŁECZNE I ZAANGAŻOWANIE W ŻYCIU LOKALNE

Zdiagnozowane powyżej problemy przekładają się na bierność i wykluczenie społeczne. Wśród osób najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne znajdują się: beneficjenci pomocy społecznej, w tym osoby ubogie, długotrwale bezrobotne, osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, osoby starsze i samotne, dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych. Prawdopodobieństwo dotknięcia wykluczeniem zwiększa się, gdy jednostka posiada kilka cech charakterystycznych dla wyżej wymienionych grup społecznych. Dotyczy to przede wszystkim mieszkańców następujących sołectw³:

- Kampinos (problemy: niski udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, korzystne zmiany dotyczące wzrostu liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, jednak wolniejsze niż na terenie całej Gminy, przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, wyższy od średniej dla Gminy udział beneficjentów pomocy społecznej, w tym wysoki udział korzystających z pomocy z powodu bezrobocia, alkoholizmu, przemocy w rodzinie)
- Łazy (problemy: niski udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, malejąca liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, wyższy od średniej dla Gminy udział beneficjentów pomocy społecznej, najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej to: bezrobocie, alkoholizm, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba)
- Kwiatkówek (problemy: wyższy od średniej dla Gminy udział beneficjentów pomocy społecznej)
- Pasikonie (problemy: korzystne zmiany dotyczące wzrostu liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, jednak wolniejsze niż na terenie całej Gminy, przy jednoczesnym wzroście liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, duży udział osób w wieku poprodukcyjnym, wyższy od średniej dla Gminy udział beneficjentów pomocy społecznej, najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej to: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, alkoholizm)
- Budki Żelazowskie (problemy: duży udział osób w wieku poprodukcyjnym – widocznie wyższy od średniej dla Gminy, bardzo duży udział beneficjentów pomocy społecznej, najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej to: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba)
- Stare Gnatowice (problemy: udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym widocznie poniżej średniej dla Gminy, przy jednoczesnym wysokim udziale osób

³ Wskazano na sołectwa, w których występuje wyższy udział beneficjentów pomocy społecznej w porównaniu ze średnią dla Gminy.

- w wieku poprodukcyjnym, wyższy od średniej dla Gminy udział beneficjentów pomocy społecznej, najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej to: ubóstwo, alkoholizm)
- Grabnik (problemy: wyższy od średniej dla Gminy udział beneficjentów pomocy społecznej, widoczny problem występowania przemocy w rodzinie)
 - Komorów (problemy: widocznie wyższy udział beneficjentów pomocy społecznej w porównaniu ze średnią dla Gminy, widoczna przewaga beneficjentów pomocy z powodu występowania ubóstwa, bezrobocia)
 - Szczytno (problemy: nieco wyższy udział osób w wieku poprodukcyjnym w porównaniu ze średnią dla Gminy, duży udział beneficjentów pomocy społecznej, najczęstszy powód korzystania z pomocy to ubóstwo)
 - Józefów (problemy: znacznie wyższy udział osób w wieku poprodukcyjnym od średniej dla Gminy, duży udział beneficjentów pomocy społecznej, widoczna przewaga udziału osób niepełnosprawnych wśród korzystających z pomocy społecznej)
 - Pindal (problemy: duży udział osób w wieku poprodukcyjnym – powyżej średniej dla Gminy, duży udział beneficjentów pomocy społecznej, powody korzystania z pomocy społecznej to: bezrobocie – bardzo wysoki udział wśród tych beneficjentów, alkoholizm)
 - Skarbikowo (problemy: udział osób w wieku poprodukcyjnym – znacznie powyżej średniej dla Gminy, bardzo duży udział beneficjentów pomocy społecznej w porównaniu ze średnią dla Gminy, powody korzystania z pomocy społecznej to: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka)

Osoby w wieku poprodukcyjnym są grupą szczególnie zagrożoną wykluczeniem społecznym. Problem wykluczenia społecznego dotyka seniorów, którzy jednocześnie są osobami ubogimi i samotnymi. Problemy społeczne będące przyczyną korzystania z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej przekładają się również na niskie zaangażowanie w życie społeczne, co w konsekwencji prowadzi do wykluczenia społecznego. Trzeba również pamiętać o tym, że zła sytuacja dochodowa sprzyja osłabieniu kontaktów społecznych, a w konsekwencji izolacji społecznej. Brak pracy czyni z osób dotkniętych tym problemem osoby ubogie, nieradzące sobie z problemami. Z powodu bezrobocia cierpi także cała rodzina. Jego konsekwencjami są: pogorszenie standardu życia, a nawet ubóstwo, problemy z zagospodarowaniem czasu wolnego, izolacja społeczna, poczucie obniżenia statusu, ograniczenie lub zaniechanie uczestnictwa w życiu politycznym, kulturalnym i w życiu społeczności lokalnej. Towarzyszy temu dyskomfort psychiczny, polegający często na poczuciu bezsilności, a czasami nawet – beznadziejności. Bezrobocie niesie ze sobą groźbę wykluczenia społecznego (brak lub ograniczone możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych, uniemożliwienie bądź znaczne utrudnienie pełnienia ról społecznych, korzystania

z dóbr publicznych, gromadzenia zasobów, załamanie stosunków społecznych). Wśród osób narażonych na wykluczenie społeczne znajdują się także dzieci i młodzież – w szczególności z rodzin dysfunkcyjnych. Na wykluczenie społeczne najmłodszych wpływa także brak możliwości rozwijania zainteresowań i umiejętności na terenach wiejskich. Niewystarczająca oferta edukacyjna może powodować wykształcenie się u omawianej grupy poczucia wyobcowania oraz poczucia „bycia gorszym” od rówieśników zamieszkujących tereny miejskie, gdzie zapewnione są większe możliwości rozwijania umiejętności i zainteresowań – jest to szczególnie widoczne w momencie gdy młodzież z terenów wiejskich zaczyna uczęszczać do placówek oświaty zlokalizowanych na terenie miast.

Ww. problemy przekładają się na niskie zaangażowanie mieszkańców w życie lokalne. Widoczne jest to m.in. przy okazji ankietyzacji i spotkania konsultacyjnego zorganizowanego w ramach zbierania danych na potrzeby opracowania Programu Rewitalizacji (w ankietyzacji udział wzięło tylko 38 mieszkańców, natomiast w spotkaniu konsultacyjnym dla Interesariuszy Rewitalizacji udział wzięło 10 osób). Jak wskazali uczestnicy spotkania, część mieszkańców Gminy włącza się w życie społeczne. Osoby te są aktywnymi członkami stowarzyszeń i towarzystw, które w pewnym stopniu organizują wolny czas (np. raz w miesiącu wyjazdy do teatru). W dodatkowe aktywności zaangażowane są przeważnie te same osoby, natomiast mieszkańcy zagrożeni wykluczeniem nie są zainteresowani ofertą. W celu zobrazowania poziomu uczestnictwa mieszkańców poszczególnych jednostek w życiu lokalnym, w tabeli poniżej przedstawiono udział uprawnionych do głosowania, którzy wzięli udział w wyborach sołeckich w 2015 r.

Tabela 15. Frekwencja w wyborach sołeckich

Wyszczególnienie	Frekwencja w wyborach sołeckich
Granica	33,33%
Kampinos	15,00%
Kampinos „A”	11,73%
Kwiatkówek	20,97%
Wola Pasikońska	17,05%
Łazy	16,46%
Pasikonie	13,66%
Podkampinos	33,13%
Strzyżew	15,58%
Strojec	15,08%
Budki Żelazowskie	30,56%
Stare Gnatowice	27,59%
Grabnik	21,21%
Wiejca	12,67%
Komorów	24,60%
Szczytno	7,14%
Józefów	22,22%
Pindal	17,02%
Zawady	36,99%
Skarbikowo	27,08%
Prusy	30,19%
Średnia wartość dla Gminy	17,56%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

Kolorem czerwonym oznaczono te sołectwa, gdzie odnotowano frekwencję poniżej średniej dla całej Gminy. Najniższy udział uprawnionych do głosowania, którzy wzięli udział w wyborach odnotowano w sołectwie Szczytno.

EDUKACJA

Poziom edukacji i wykształcenia mieszkańców ma znaczący wpływ na problemy na rynku pracy lub ich brak w późniejszym dorosłym życiu, dlatego analizie poddano także wyniki sprawdzianu na zakończenie szkoły podstawowej.

Przed reformą szkolnictwa na terenie Gminy Kampinos funkcjonował Zespół Szkolno-Przedszkolny z Oddziałami Integracyjnymi w Kampinosie, do którego uczęszczały dzieci ze wszystkich miejscowości Gminy. W ramach Zespołu Szkolno-Przedszkolnego działały następujące jednostki:

1. Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi.
2. Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi im. Zygmunta Padlewskiego.
3. Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi im. Fryderyka Chopina.

W tabeli poniżej zaprezentowano rezultaty sprawdzianu szóstoklasistów z terenu Gminy Kampinos, na tle powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego. Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli, wyniki na terenie powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego przewyższały średnią dla Gminy Kampinos.

Tabela 16. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	2014	2015		2016	
Gmina Kampinos (Zespół Szkolno - Przedszkolny z Oddziałami Integracyjnymi w Kampinosie)	24,44 pkt	Część polonistyczno- matematyczna	54,63%	Część polonistyczno- matematyczna	59,4%
		Język obcy	78,57%	Język obcy	69,9%
powiat warszawski zachodni	27,95 pkt	Część polonistyczno- matematyczna	72,0%	Część polonistyczno- matematyczna	67,3%
		Język obcy	83,5%	Język obcy	79,1%
województwo mazowieckie	26,98 pkt	Część polonistyczno- matematyczna	69,8%	Część polonistyczno- matematyczna	66,1%
		Język obcy	80,4%	Język obcy	75,0%

Źródło: UG Kampinos, OKE Warszawa

Na terenie Gminy Kampinos funkcjonowało jedno gimnazjum, działające przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym z Oddziałami Integracyjnymi w Kampinosie. Poniższa tabela przedstawia wyniki egzaminu gimnazjalnego osiągnięte przez uczniów Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi im. Fryderyka Chopina w Kampinosie w 2014, 2015 oraz 2016 roku w zestawieniu ze średnimi wynikami osiągniętymi na terenie powiatu warszawskiego zachodniego.

Tabela 17. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gminie Kampinos, powiecie warszawskim zachodnim oraz w województwie mazowieckim w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Część humanistyczna		Część matematyczno - przyrodnicza		Część językowa – język angielski		Część językowa – język niemiecki
	Język polski	Historia i WOS	matematyka	przedmioty przyrodnicze	podstawowy	rozszerzony	podstawowy
2014							
Gmina Kampinos	68,3%	63,7%	56,7%	51,9%	77,0%	57,3%	55,3%
powiat warszawski zachodni	71,9%	63,9%	53,4%	55,6%	76,6%	55,7%	52,7%
2015							
Gmina Kampinos	59,5%	67,2%	46,5%	50,9%	75,4%	54,2%	51,8%
powiat warszawski zachodni	65,3%	69,9%	52,5%	54,8%	75,1%	55,1%	57,3%
2016							
Gmina Kampinos	68,2%	55,4%	49,7%	46,6%	88,8%	70,9%	53,6%
powiat warszawski zachodni	75,4%	61,2%	53,6%	55,8%	73,4%	53,4%	56,9%

Źródło: UG Kampinos, OKE Warszawa

Zgodnie z danymi przedstawionymi w powyższej tabeli, wyniki uczniów z terenu Gminy Kampinos były zróżnicowane, niestety w większości przypadków były gorsze niż średnie dla powiatu warszawskiego zachodniego. Wyjątek stanowią rezultaty z języka angielskiego. Uczniowie z terenu Gminy Kampinos z obu części tego przedmiotu w 2014 i w 2016 roku, osiągnęli lepsze wyniki niż średnia dla powiatu, natomiast w 2015 lepsze rezultaty uzyskali z części podstawowej. Na uwagę zasługuje również fakt, że w 2014 roku, młodzież uczęszczająca do Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi im. Fryderyka Chopina, oprócz części dotyczącej języka angielskiego, bardzo dobre efekty osiągnęła z matematyki i języka niemieckiego na poziomie podstawowym.

Wyżej wskazane rezultaty, mogą wynikać z niewystarczającej oferty edukacyjnej na terenie Gminy Kampinos, co w przyszłości może być także powodem występowania negatywnych zjawisk społecznych takich, jak:

- bezrobocie – brak możliwości rozwijania zainteresowań i umiejętności może w przyszłości wpłynąć na niskie kwalifikacje zawodowe;
- wyludnianie się obszaru i starzenie się społeczeństwa – oferta edukacyjna i możliwości rozwoju są elementem brany pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania. Młodzi ludzie wyjeżdżają z terenu sołectw dotkniętych kryzysem w celu poszukiwania lepszego miejsca do życia dla siebie i swych potomków.

Jednocześnie na terenie sołectw dotkniętych kryzysem nie osiedlają się nowi mieszkańcy. Połączenie obu ww. tendencji powoduje, że na obszarach sołectw dotkniętych kryzysem postępuje proces starzenia się społeczeństwa;

- izolacja i wykluczenie społeczne – brak możliwości rozwijania zainteresowań i umiejętności dzieci i młodzieży z terenów wiejskich, może wpłynąć na wykształcenia się u nich poczucia wyobcowania oraz poczucia „bycia gorszym” od rówieśników zamieszkujących tereny miejskie, gdzie mają oni zapewnione większe możliwości rozwijania umiejętności i zainteresowań – jest to szczególnie widoczne w momencie gdy młodzież z terenów wiejskich zaczyna uczęszczać do placówek ponadgimnazjalnych zlokalizowanych na terenie miast.

Podsumowując przeprowadzoną analizę w sferze społecznej należy zauważyć, że najczęściej występującym problemem (dotykającym największą liczbę sołectw) jest duży udział beneficjentów pomocy społecznej. Najczęstszymi powodami korzystania ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej wśród mieszkańców Gminy jest ubóstwo i bezrobocie, ale także niepełnosprawność, długotrwała i ciężka choroba, a także alkoholizm.

W tabeli poniżej zbiorczo przedstawiono problemy, jakie występują w danych sołectwach (oznaczono je kolorem czerwonym). Jednostki, gdzie odnotowano trzy problemy społeczne zostały wzięte pod uwagę przy wyznaczeniu obszaru zdegradowanego.

Tabela 18. Zbiorcze zestawienie problemów społecznych w poszczególnych sołectwach na terenie Gminy Kampinos

Wyszczególnienie	Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem w danym sołectwie w 2016 r.	Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców w danym sołectwie w 2016 r.	Frekwencja w wyborach sołeckich	Liczba wskaźników w sferze społecznej, których wartości kształtują się gorzej niż średnia dla Gminy	Czy w sołectwie występują 3 problemy społeczne ?
Granica	0,00%	0,00%	33,33%	1	NIE
Kampinos	16,52%	6,58%	15,00%	3	TAK
Kampinos „A”	19,43%	1,99%	11,73%	1	NIE
Kwiatkówek	21,13%	5,63%	20,97%	1	NIE
Wola Pasikońska	20,51%	3,30%	17,05%	1	NIE
Łazy	15,99%	6,69%	16,46%	3	TAK
Pasikonie	27,36%	5,47%	13,66%	2	NIE
Podkampinos	18,04%	4,64%	33,13%	1	NIE
Strzyżew	18,26%	1,24%	15,58%	2	NIE
Strojec	16,11%	4,70%	15,08%	2	NIE
Budki Żelazowskie	22,50%	25,00%	30,56%	1	NIE
Stare Gnatowice	16,35%	7,69%	27,59%	2	NIE
Grabnik	21,95%	6,10%	21,21%	1	NIE
Wiejca	19,55%	0,00%	12,67%	1	NIE
Komorów	21,22%	9,00%	24,60%	1	NIE
Szczytno	20,48%	9,52%	7,14%	2	NIE
Józefów	15,00%	10,00%	22,22%	2	NIE
Pindal	21,05%	8,77%	17,02%	2	NIE
Zawady	21,43%	1,19%	36,99%	0	NIE
Skarbkowo	19,23%	19,23%	27,08%	1	NIE
Prusy	11,86%	0,00%	30,19%	1	NIE
Średnia dla Gminy Kampinos	18,88%	5,20%	17,56%	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w sferze społecznej

3.2. Sfera gospodarcza

PODMIOTY GOSPODARCZE

Według danych GUS na terenie Gminy Kampinos w 2016 roku zarejestrowane były 443 podmioty gospodarcze, z czego 96,4% stanowiły podmioty sektora prywatnego. W porównaniu do roku 2011, liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 10,8%. Tendencja ta jest zgodna z trendami jakie panują na terenie powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego. Należy jednak podkreślić, że pomimo wzrostu liczby przedsiębiorców na terenie Gminy Kampinos, ich liczba jest nadal niewystarczająca, co zmusza mieszkańców, przede wszystkim młodych ludzi, do poszukiwania pracy w większych miejscowościach i miastach, a także za granicą. Ma to swoje odzwierciedlenie przede wszystkim w saldzie migracji, ale także w niskiej wartości przyrostu naturalnego i bezpośrednio wpływa na niekorzystne prognozy liczby ludności Gminy Kampinos w kolejnych latach.

Mniej korzystnie prezentuje się sytuacja na terenie Gminy Kampinos w przypadku liczby podmiotów gospodarczych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym. Pomimo iż na przestrzeni analizowanych lat, wskaźnik ten wzrósł z 151,5 do 166,5 podmiotów (tj. o 15), to jest on nadal znacznie niższy niż na terenie powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego, gdzie w 2016 wynosił odpowiedni 269,7 oraz 241,8.

Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
podmioty gospodarki narodowej ogółem						
gmina	400	416	420	418	437	443
powiat	15 935	16 712	17 226	17 672	18 287	18 704
województwo	675 099	699 212	724 997	742 172	766 030	788 008
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym						
gmina	151,5	157,2	156,7	155,9	164,7	166,5
powiat	231,1	241,1	247,7	254,1	263,1	269,7
województwo	201,9	209,7	218,4	224,6	233,4	241,8

Źródło: Dane GUS

Według danych zamieszczonych w poniższej tabeli, wśród podmiotów gospodarczych z sektora prywatnego znaczną większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich udział wynosił 79,4% podmiotów z sektora prywatnego. W następnej kolejności były spółki handlowe (7,5% podmiotów sektora prywatnego) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (3,5% podmiotów z sektora prywatnego). Nieznaczny odsetek stanowiły spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, spółdzielnie oraz fundacje.

Tabela 20. Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Kampinos

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
podmioty gospodarki narodowej						
ogółem	400	416	420	418	437	443
sektor publiczny						
ogółem	13	13	13	13	13	14
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	9	9	9	9	9	9
sektor prywatny						
ogółem	387	403	407	404	422	427
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	314	328	329	319	336	339
spółki handlowe	24	24	26	30	30	32
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	4	4	5	5	5	5
spółdzielnie	2	2	2	2	2	2
fundacje	0	0	1	1	1	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	12	13	13	14	15	15

Źródło: Dane GUS

W poniższej tabeli przedstawiono liczbę podmiotów gospodarczych – osób fizycznych, funkcjonujących na terenie Gminy Kampinos w podziale na sołectwa w latach 2012-2016. Największa liczba podmiotów gospodarczych w 2016 roku działała na terenie sołectwa Kampinos (90 podmiotów). Porównując dane dla całej Gminy, w 2016 r. odnotowano wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o 43,1% w porównaniu z 2012 r. W tabeli poniżej kolorem czerwonym oznaczono sołectwa, w których odnotowano wzrost, ale poniżej średniej dla całej Gminy bądź brak zmiany.

Tabela 21. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenie Gminy Kampinos w podziale na sołectwa w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	Zmiana w 2016 r. w porównaniu do 2012 r.
Granica	1	1	1	1	1	0,00%
Kampinos	68	73	76	84	90	32,35%
Kampinos „A”	28	31	33	36	42	50,00%
Kwiatkówek	3	4	4	5	6	100,00%
Wola Pasikońska	10	10	12	14	17	70,00%
Łazy	11	12	14	16	16	45,45%
Pasikonie	5	5	8	8	10	100,00%
Podkampinos	4	4	4	5	5	25,00%
Strzyżew	12	13	15	19	19	58,33%
Strojec	12	13	13	16	18	50,00%
Budki Żelazowskie	3	3	3	3	4	33,33%
Stare Gnatowice	8	8	8	8	8	0,00%
Grabnik	5	7	7	7	7	40,00%
Wiejca	22	25	26	32	34	54,55%
Komorów	17	19	20	22	25	47,06%
Szczytno	9	9	10	11	11	22,22%
Józefów	2	3	3	3	3	50,00%
Pindal	1	1	2	2	2	100,00%
Zawady	6	6	6	6	6	0,00%
Skarbikowo	1	1	2	2	4	300,00%
Prusy	4	4	4	4	4	0,00%
Razem Gmina Kampinos	232	252	271	304	332	43,10%

Źródło: Dane UG Kampinos

W celu zbadania poziomu przedsiębiorczości mieszkańców Gminy Kampinos w poszczególnych sołectwach, pod uwagę wzięto udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze danego sołectwa (we wskaźniku uwzględniono mieszkańców w wieku produkcyjnym, ze względu na to, że ta grupa ekonomiczna najczęściej zakłada własną działalność gospodarczą).

Tabela 22. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Wyszczególnienie	Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
Granica	14,29%
Kampinos	17,31%
Kampinos „A”	14,58%
Kwiatkówek	13,04%
Wola Pasikońska	10,24%
Łazy	9,14%
Pasikonie	10,00%
Podkampinos	3,91%
Strzyżew	12,03%
Strojec	19,78%
Budki Żelazowskie	20,00%
Stare Gnatowice	13,56%
Grabnik	14,58%
Wiejca	13,39%
Komorów	13,59%
Szczytno	8,94%
Józefów	6,52%
Pindal	6,25%
Zawady	12,77%
Skarbikowo	16,00%
Prusy	10,26%
Razem Gmina Kampinos	12,99%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

Pomimo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w ostatnich latach, należy zauważyć, że w niektórych sołectwach poziom przedsiębiorczości mieszkańców mierzony udziałem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym, jest nadal niski. Sytuację mniej korzystną od średniej w Gminie zobrazowano kolorem czerwonym. Jednocześnie w sołectwach tych uznano, że występuje problem niskiej przedsiębiorczości.

Sołectwami, na terenie których zdiagnozowano problem w sferze gospodarczej są:

- Wola Pasikońska, Łazy, Pasikonie, Podkampinos, Strzyżew, Szczytno, Józefów, Pindal, Zawady, Prusy.

Przyczyną relatywnie niewielkiej ilości podmiotów gospodarczych prowadzonych przez mieszkańców Gminy jest fakt, że niniejsza jednostka samorządu terytorialnego jest gminą wiejską, położoną w stosunkowo niewielkiej odległości od Warszawy. To właśnie Warszawa naturalnie przyciąga na swój teren podmioty gospodarcze, dla których duże miasto jest bardziej atrakcyjne niż tereny wiejskie Gminy Kampinos. Dlatego też w dużej mierze mieszkańcy poszczególnych sołectw znajdują tam zatrudnienie.

3.3. Sfera środowiskowa

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski J. Kondratowicza, Gmina Kampinos położona jest w mezoregionach: Równina Błońsko-Łowicka oraz Kotlina Warszawska, należących do makroregionu nizin środkowej Polski. Obszar Gminy Kampinos charakteryzuje się dużym potencjałem turystycznym, wynikającym z uwarunkowań naturalnych, wysokich walorów krajobrazowych i środowiska przyrodniczego. Szczególne walory przyrodnicze posiada północna część Gminy wraz z Kampinoskim Parkiem Narodowym.⁴

Obszar Gminy Kampinos położony jest w obrębie zlewni Wisły. Zanieczyszczenia wód powierzchniowych w Gminie Kampinos spowodowane są przede wszystkim spływami powierzchniowymi pochodzenia rolniczego, przez które do wód dostają się związki biogenne, środki ochrony roślin oraz wypłukiwane frakcje gleb. Duży wpływ ma również niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna, przyczyniająca się do przedostawania nieoczyszczonych ścieków do gleby i wód powierzchniowych.

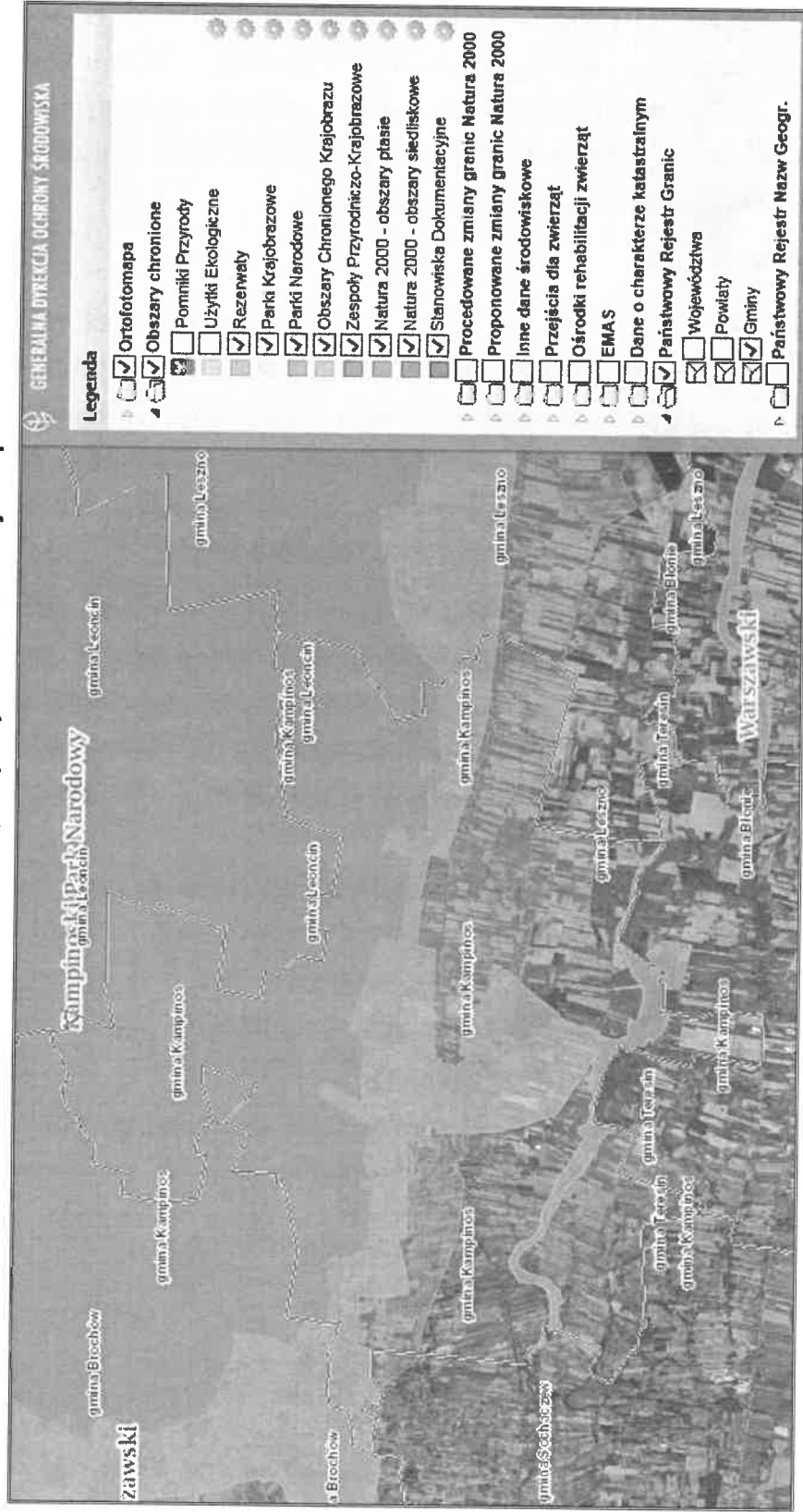
Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kampinos do roku 2020 z perspektywą na lata 2021-2024⁵
Zgodnie z *Roczną oceną jakości powietrza w województwie mazowieckim za rok 2016*, Gmina Kampinos należy do strefy mazowieckiej, gdzie odnotowano zbyt duże stężenie pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Dla strefy mazowieckiej wymienionym zanieczyszczeniom przyporządkowano klasę C.

Na terenie Gminy wyznaczono formy ochrony przyrody, co zaprezentowano na poniższym rysunku. Jedną z form ochrony przyrody, która zajmuje znaczny obszar Gminy, jest Kampinoski Park Narodowy.

⁴ Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia Gminy Kampinos w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe

⁵ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kampinos do roku 2020 z perspektywą na lata 2021-2024

Rysunek 2. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Kampinos

Źródło: <http://geoservis.gdos.gov.pl/mapy/>

Tabela 23. Ocena stanu JCWP na terenie Gminy Kampinos

Nazwa ocenianej JCW	Kod ocenianej JCW	Kod reprezentatywnego punktu pomiarowo-kontrolnego	Nazwa reprezentatywnego punktu pomiarowo-kontrolnego	Silnie zmieniona lub sztuczna JCW (T/N)	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydro-morfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan / Potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan JCW
Utrata od źródła do Żbikówki ze Żbikówką	PLRW200017272834	PL01S0701_1140	Utrata – Pruszków (park)	N	IV stan / potencjał słaby	II stan db / potencjał db	PSD poniżej stanu / potencjału dobrego	Słaby	b.d.	ZŁY
Utrata od Żbikówki do Rokitnicy bez Rokitnicy	PLRW200019272859	PL01S0701_1141	Utrata – Wawrzyszew (powyżej Rokitnicy)	N	IV stan / potencjał słaby	II stan db / potencjał db	PSD poniżej stanu / potencjału dobrego	Słaby	b.d.	ZŁY
Utrata od Rokitnicy do ujścia	PLRW200019272899	PL01S0701_1142	Utrata – Kisiki (ujście do Bzury)	N	IV stan / potencjał słaby	II stan db / potencjał db	PSD poniżej stanu / potencjału dobrego	Słaby	b.d.	ZŁY
Kanał Olszowiecki	PLRW2000232729689	PL01S0701_1153	Kanał Olszowiecki – Farnutki Brochowskie (m. na drodze Farnutki B – Wólka Smolana)	N	II stan db / potencjał db	II stan db / potencjał db	PSD poniżej stanu / potencjału dobrego	Umiarkowany	b.d.	ZŁY

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kampinos do roku 2020 z perspektywą na lata 2021-2024

Problemy w sferze środowiskowej na terenie Gminy Kampinos dotyczą całego jej obszaru, nie występują punktowo i nie można ich przypisać do konkretnego sołectwa, które poddano analizie. Ponadto problemy takie, jak zanieczyszczenia wód, powietrza, w tym niska emisja dotyczą większego obszaru przestrzennego, często wykraczającego poza granice jednej gminy. Jakość środowiska naturalnego ma szczególne znaczenie w kontekście atrakcyjności mieszkaniowej i rekreacyjno – turystycznej. Gmina Kampinos może poszczycić się pięknym otoczeniem przyrody, co zachęca do osiedlania się na jej terenie. Mieszkańcy, którzy uczestniczyli w spotkaniu konsultacyjnym na przeprowadzonym na potrzeby opracowania Programu Rewitalizacji i przygotowania procesu rewitalizacji, podkreślali na wagę walorów przyrodniczych Gminy.

Biorąc powyższe pod uwagę, na terenie Gminy Kampinos nie zdiagnozowano specyficznych problemów środowiskowych, które byłyby charakterystyczne dla jej obszaru. Ponadto w podziale na poszczególne sołectwa brak jest negatywnych zjawisk w tym zakresie.

3.4. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Gmina Kampinos leży w granicach Kampinoskiego Parku Narodowego – teren Parku zajmuje większość obszaru Gminy (sołectwa położone na północy i w części środkowej Gminy). Pozostałe tereny przeznaczone zostały pod zabudowę mieszkalną jednorodziną oraz zabudowę zagrodową, a także pod działalność rolniczą. Niewiele terenów gminnych przeznaczona jest pod działalność usługowo-produkcyjną czy usługową. Zabudowa usługowo-produkcyjna zlokalizowana jest przede wszystkim w sołectwach: Skarbikowo oraz Stare Gnatowice, a w mniejszym stopniu również w sołectwach: Łazy, Kampinos „A” oraz Szczytno. Wielofunkcyjna zabudowa usługowa znajduje się głównie w Kampinosie, gdzie zlokalizowanych jest większość budynków użyteczności publicznej, w tym szkoła, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Biblioteka Publiczna, Przychodnia, Poczta i Posterunek Policji. Tereny z przeznaczeniem pod zabudowę usługową znajdują się również w sołectwie Zawady oraz Prusy. W mniejszym stopniu, ale również zabudowa usługowa znajduje się w granicach następujących sołectw: Kampinos „A”, Wiejca, Strzyżew oraz Łazy.

Zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gmina Kampinos podzielona została na trzy następujące strefy przestrzenno-funkcjonalne:

- A. Teren Kampinoskiego Parku Narodowego, którego granice określone zostały w Rozporządzeniu RM w sprawie Kampinoskiego Parku Narodowego z dnia 25 września 1997 r. (Dz. U. nr 132, poz. 876), natomiast zasady jego zagospodarowanie w Planie Ochrony KPN opracowanym przez Narodową Fundację Ochrony Środowiska. Teren ten jest nieprzydatny dla wszelkich form zagospodarowania nie związanego bezpośrednio z Parkiem, z wyłączeniem terenów nie przeznaczonych do wykupu na rzecz Parku.

- B. Teren otuliny Kampinoskiego Parku Narodowego położony na południe od Parku. Biorąc pod uwagę pełnione przez ten obszar funkcje ochronne Parku dopuszcza się tu różne formy zagospodarowania z wyjątkiem obiektów uciążliwych, powodujących przekroczenia standardów jakości środowiska.
- C. Teren południowej części Gminy, poza granicami otuliny KPN, o najdogodniejszych warunkach dla rozwoju aktywnej działalności Gminy. Na terenie tym możliwy jest rozwój usług i przemysłu, zabudowy mieszkaniowej oraz zaplecza turystyki i rekreacji z maksymalną ochroną istniejących wartości przyrodniczych i preferowaniem dolesień.

INFRASTRUKTURA DROGOWA

Gmina Kampinos charakteryzuje się dogodnym położeniem. Przez jej teren przebiega droga wojewódzka nr 580 relacji Sochaczew – Leszno – Warszawa (główna oś komunikacyjna gminy). Ponadto przez teren Gminy przebiegają następujące drogi powiatowe:

- droga powiatowa nr 01602 relacji Kampinos – Krubice,
- droga powiatowa nr 0156 relacji Krubice – Paprotnia,
- droga powiatowa nr 01443 Krubice – Trzciniec,
- droga powiatowa nr 01601 relacji Łazy – Krubice,
- droga powiatowa nr 01607 relacji Wola Pasikońska – Mokas,
- droga powiatowa nr 01603 relacji Strzyżew-Szczytno,
- droga powiatowa nr 0121 relacji Szczytno – Chrzczany,
- droga powiatowa nr 01604 relacji Kampinos – Józefów.

Na sieć dróg składają się także drogi gminne, pełniące funkcje połączeń miejscowości z ośrodkiem gminnym i pomiędzy miejscowościami, a także drogi dojazdowe i wewnętrzne, obsługujące zabudowę mieszkaniową, zagrodową, usługową i produkcyjno-usługową, obiekty infrastruktury technicznej oraz kompleksy rolne i leśne.⁶

Bardzo korzystne położenie w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych (droga wojewódzka nr 580, łącząca Sochaczew z Warszawą, biegnąca równolegle do drogi krajowej nr 2 Sochaczew - Warszawa), stwarza duże możliwości i doskonałą bazę lokalizacyjną dla firm z branży spedycyjnej i logistycznej, magazynowej, produkcyjnej, usługowo-handlowej czy turystycznej. Wieś Kampinos, w której znajduje się siedziba Urzędu Gminy, komunikacyjnie związana jest także z Żyrardowem, Grodziskiem Mazowieckim, Błoniem i Lesznom.⁷

⁶ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kampinos

⁷ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Kampinos

Obsługa ludności pod względem komunikacji zbiorowej na terenie Gminy Kampinos odbywa się głównie transportem samochodowym. Funkcjonuje także transport autobusowy (w relacjach o znaczeniu lokalnym) realizowany przez PK i przewoźników prywatnych.

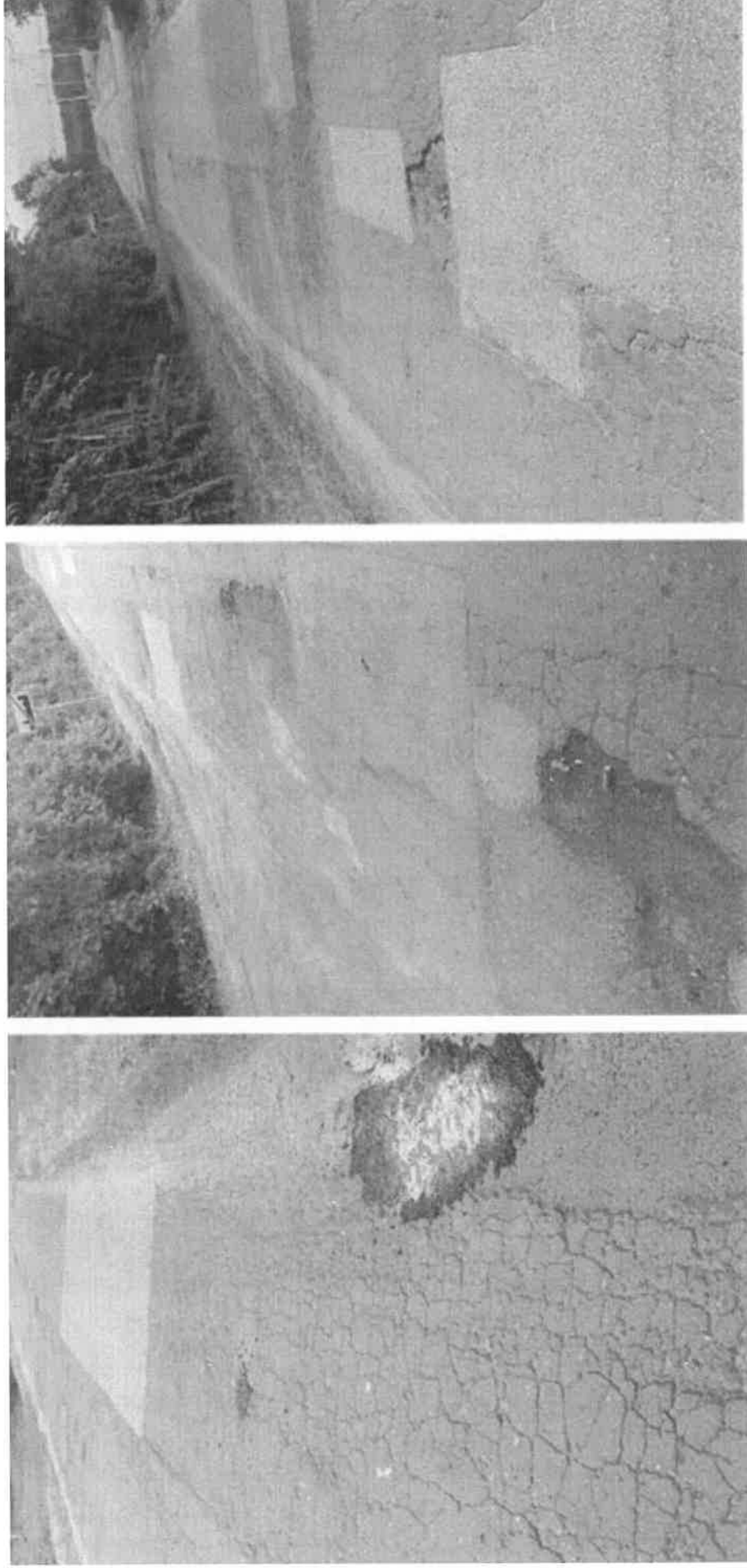
Zarządcami dróg, do właściwości których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące organy administracji rządowej i samorządowej:

- droga wojewódzka – Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich,
- dróg powiatowych – Zarząd Dróg Powiatowych Powiatu Warszawskiego Zachodniego w Ożarowie Mazowieckim,
- dróg gminnych – Wójt Gminy Kampinos.

Drogi wewnętrzne w zdecydowanej większości to drogi gruntowe, pełniące funkcję dojazdową do pól i obszarów leśnych oraz mieszkań i budynków usługowych. Najwięcej budynków użyteczności publicznej czy obiektów usługowych zlokalizowanych jest w Kampinosie, do których prowadzą drogi wojewódzkie i powiatowe. W gestii Gminy Kampinos leżą obowiązki dotyczące dróg gminnych. Gmina od lat inwestuje w rozwój własnej infrastruktury drogowej, dbając o jej jakość i stan techniczny.

Pilnej interwencji wymaga infrastruktura drogowa w Łazach, a dokładnie drogi nr 10029, 410307W, 410309W prowadzące do świetlicy wiejskiej oraz parku, miejsc służących aktywności społecznej i sportowo-rekreacyjnej lokalnych mieszkańców. Stanowią one istotne połączenie komunikacyjne na mapie Gminy i sołectwa Łazy oraz są ważnym szlakiem zapewniającym dostęp do podstawowych miejsc i usług na terenie sołectwa. Na rysunku poniżej zaprezentowano stan nawierzchni ww. infrastruktury drogowej w Łazach.

Rysunek 3. Infrastruktura drogowa w Łazach

Źródło: Dane UG Kampinos

Problemami, na które zwracają uwagę mieszkańcy w zakresie infrastruktury drogowej i okołodrogowej jest niewystarczające oświetlenie ciągów komunikacyjnych. Ponadto brakuje ścieżek rowerowych i chodników, co stwarza zagrożenie dla rowerzystów i pieszych. Z jednej strony rozwiązania w postaci budowy ścieżek rowerowych, jak wskazują mieszkańcy, potrzebne są w celu zwiększenia poziomu bezpieczeństwa użytkowników drogi, a z drugiej strony stanowią infrastrukturę rekreacyjną, która może być wykorzystana na cele społeczne, a także w kontekście gospodarczego wykorzystania walorów środowiskowych Gminy Kampinos.

Kwestię bezpieczeństwa w Gminie scharakteryzowano za pomocą zestawienia liczby zdarzeń drogowych – wypadków i kolizji w ostatnich latach. Kolorem czerwonym zaznaczone te wartości wskaźników, które są gorsze od średniej dla całej Gminy i wskazują na występowanie sytuacji kryzysowej. Najwięcej kolizji odnotowano na drogach w Kampinosie i Łazach.

Tabela 24. Liczba wypadków i kolizji drogowych w latach 2011-2016 w Gminie Kampinos

Wyszczególnienie	Liczba wypadków drogowych w latach 2011-2016	Liczba kolizji drogowych w latach 2011-2016
Granica	1	1
Kampinos	4	54
Kampinos „A”	1	7
Kwiatkówek	0	0
Wola Pasikońska	8	11
Łazy	4	22
Pasikonie	0	3
Podkampinos	8	15
Strzyżew	3	11
Strojec	1	10
Budki Żelazowskie	0	1
Stare Gnatowice	0	3
Grabnik	0	0
Wiejca	5	16
Komorów	3	16
Szczytno	0	5
Józefów	0	1
Pindal	0	0
Zawady	1	2
Skarbikowo	0	1
Prusy	0	2

Wyszczególnienie	Liczba wypadków drogowych w latach 2011-2016	Liczba kolizji drogowych w latach 2011-2016
Średnia dla Gminy Kampinos	1,86	8,62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

W dalszej części do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji, pod uwagę wzięto wskaźnik odnoszący się do liczby wypadków drogowych, gdyż jest to zdarzenie zdecydowanie poważniejsze w skutkach niż kolizje drogowe.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Poza dobrym skomunikowaniem Gminy, mieszkańcy wskazują także na dobre wyposażenie Gminy w infrastrukturę wodociągową. Większość mieszkańców podłączona jest do wodociągu (do wodociągu nie jest podłączone sołectwo Granica). Mieszkańcy Gminy Kampinos są zaopatrywani w wodę z następujących ujęć:

- „Kampinos” – dla wsi gminnej Kampinos, Kampinos A oraz Wiejca;
- „Szczytno” – dla wsi Szczytno, Stojec, Rzęszyce, Skarbikowo, Strzyżew, Pasikonie, Wola Pasikońska, Zawady, Stare Gnatowice, Łazy, Komorów, Grabnik, Kwiatkówek, Podkampinos i Prusy.

Poniżej zaprezentowano dane nt. udziału mieszkańców korzystających z wodociągu w poszczególnych sołectwach. Kolorem czerwonym zaznaczono te wartości wskaźników, które kształtują się poniżej średniej dla Gminy i wskazują na braki w dostępie do sieci wodociągowej, która stanowi podstawową infrastrukturę techniczną.

Tabela 25. Dostęp mieszkańców do infrastruktury wodociągowej

Wyszczególnienie	Udział osób korzystających z wodociągu
Granica	0,00%
Kampinos	100,00%
Kampinos „A”	88,08%
Kwiatkówek	100,00%
Wola Pasikońska	97,44%
Łazy	100,00%
Pasikonie	100,00%
Podkampinos	100,00%
Strzyżew	100,00%
Strojec	73,15%
Budki Żelazowskie	100,00%
Stare Gnatowice	100,00%
Grabnik	100,00%
Wiejca	100,00%
Komorów	100,00%
Szczytno	100,00%
Józefów	45,00%
Pindal	36,84%
Zawady	100,00%
Skarbikowo	100,00%
Prusy	100,00%
Średnia dla Gminy Kampinos	95,33%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

Ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej korzystają mieszkańcy następujących sołectw: Kampinos, Kampinos „A”, Kwiatkówek, Wola Pasikońska, Łazy, Podkampinos oraz Komorów. Na pozostałym obszarze ze względu na rozproszoną zabudowę mieszkalną nie jest ekonomicznie uzasadnione budowanie sieci kanalizacyjnej. Ścieki z terenu Gminy są odprowadzane do dwóch oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w Kampinosie „A” oraz Łazach. Są to oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne, przeznaczone do oczyszczania ścieków typu komunalnego. Pozostali mieszkańcy, którzy nie zostali podłączeni do zbiorczego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków, korzystają z bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe. Część gospodarstw na terenie Gminy jest wyposażonych również w przydomowe oczyszczalnie ścieków (zgodnie z danymi z Programu Ochrony Środowiska

dla Gminy Kampinos do roku 2020 z perspektywą na lata 2021-2024, na terenie Gminy z przydomowych oczyszczalni ścieków korzysta 14 gospodarstw).

Jak wskazano w podrozdziale 3.3. *Sfera środowiskowa*, na terenie Gminy Kampinos stan jakości jednolitych wód powierzchniowych jest zły, co podyktowane jest wpływem działalności człowieka oraz rodzajem zagospodarowania zlewni. Zły stan wód jest uwarunkowany m.in. zbyt niskim skanalizowaniem Gminy, nieuszczelnnością istniejących szamb oraz ich nielegalnym opróżnianiem. Niestety niewielu mieszkańców Gminy posiada przydomowe oczyszczalnie ścieków, natomiast szamba często są nieuszczelne i zbyt rzadko opróżniane, co ma bardzo zły wpływ na wody powierzchniowe. Trzeba też wskazać, że znaczna część mieszkańców nie ma środków na to, aby we własnym zakresie zmodernizować domową infrastrukturę kanalizacyjną. Powyższe zależności wskazują, że problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej są ściśle powiązane z problemami w sferze środowiskowej, a także społecznej i powodują utrwalanie się zidentyfikowanych negatywnych zjawisk.

W sierpniu 2017 r. na terenie Gminy rozpoczęła się budowa sieci gazowej. Obecnie mieszkańcy Gminy są zaopatrywani w gaz z butli (gaz ciekły – propan butan).

Gmina Kampinos charakteryzuje się dobrym zaopatrzeniem w energię elektryczną – system elektroenergetyczny dysponuje znacznymi rezerwami mocy, a stan techniczny urządzeń pracujących jest zadawalający.

Poza infrastrukturą techniczną, w kontekście planowanej rewitalizacji, uwagę należy zwrócić na wyposażenie Gminy w infrastrukturę społeczną, w tym dostęp do opieki zdrowotnej, kultury i oświaty oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych, które wywierają wpływ na aktywność mieszkańców, rozwój zainteresowań i poziom lokalnej integracji.

OPIEKA ZDROWOTNA

Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy Kampinos zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MEDICOR z Zaborowa. Przychodnia jest zlokalizowana w Kampinosie. NZOZ świadczy nieodpłatną opiekę w ramach Podstawowej Opieki Zdrowotnej, jak również odpłatną opiekę specjalistyczną: ginekologiczną i kardiologiczną.⁸

Według danych GUS w 2015 roku w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej udzielono 19 023 porad, natomiast w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej – 20 253 porad. Na terenie Gminy funkcjonuje jedna apteka, w której pracuje dwóch magistrów farmacji.

KULTURA, SPORT I REKREACJA

Gmina Kampinos prowadzi działalność w zakresie upowszechniania kultury i czytelnictwa z udziałem biblioteki i szkół. W ramach tej działalności funkcjonuje Biblioteka Publiczna

⁸ <http://www.kampinos.pl>

Gminy Kampinos. Podstawowym celem jej działania jest rozwijanie i zaspakajanie potrzeb czytelniczych mieszkańców Gminy oraz upowszechnianie wiedzy oraz rozwój kultury. Biblioteka Publiczna organizuje różne warsztaty, konkursy i wydarzenia, które mają na celu integrację lokalnej społeczności oraz aktywizację dzieci, młodzieży i osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

W zakresie działalności sportowej, największe znaczenie odgrywa Zespół Rekreacyjno-Sportowy. Instytucja została utworzona w 2006 roku w celu skonsolidowania działań Gminy związanych z rekreacją i sportem. Zadaniem Zespołu jest udostępnianie mieszkańcom i gościom Gminy Kampinos istniejącej infrastruktury sportowej, przygotowywanie zajęć sportowych i rekreacyjnych oraz podejmowanie działań mających na celu rozwój istniejącego zaplecza sportowego.⁹

Ponadto na terenie Gminy działają stowarzyszenia, które aktywizują i integrują lokalną społeczność:

- Ochotnicze Straże Pożarne w sześciu miejscowościach (Stare Gnatowice, Kampinos, Szczytno, Strzyżew, Wiejca, Zawady);
- Towarzystwo Kampinoskie;
- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Sportowy „Orzeł”;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Ryś Kampinos”;
- Stowarzyszenie „Razem”;
- Lokalna Grupa Działania „Między Wisłą a Kampinosem”;
- Stowarzyszenie „Cztery Krajobrazy”;
- Stowarzyszenie „Komitet Obchodów Roku Fryderyka Chopina w Gminie Kampinos”;
- Uczniowski Klub Sportowy „Czarodzieje z Bielan”;
- Klub Honorowych Dawców Krwi PCK „Maksymilian” przy Zarządzie Gminnym ZOSP RP;
- Stowarzyszenie Aktywnych Kuźnia;
- "Ekologiczne Stowarzyszenie Interesu Społecznego Kampinos".¹⁰

W tabeli poniżej przedstawiono dostęp do infrastruktury społecznej, z jakiej mogą korzystać mieszkańcy poszczególnych sołectw na terenie Gminy Kampinos.

⁹ <http://www.kampinos.pl/>

¹⁰ Jak wyżej.

Tabela 26. Dostęp do infrastruktury społecznej

Wyszczególnienie	Czy mieszkańcy mają dostęp do infrastruktury społecznej – jeśli tak, jakiej ?	Jeśli w sołectwie nie występuje taka infrastruktura, z jakiej infrastruktury sąsiednich terenów mogą korzystać/ najczęściej korzystają mieszkańcy tych sołectw ?
Granica	Nie	Najbliżej Kampinos
Kampinos	Plac zabaw, siłownia plenerowa, boisko szkolne, kościół, przychodnia, szkoła, urząd, gops	-
Kampinos „A”	Boisko, plac zabaw, strefa rekreacyjna, świetlica środowiskowa	-
Kwiatkówek	Nie	Najbliżej Kampinos
Wola Pasikońska	Nie	Najbliżej Kampinos
Łazy	Strefa rekreacji, park, plac zabaw, świetlica	-
Pasikonie	Nie	Najbliżej Łazy
Podkampinos	Nie	
Strzyżew	Nie	Najbliżej Łazy
Strojec	Nie	Najbliżej Łazy
Budki Żelazowskie	Nie	Najbliżej Łazy
Stare Gnatowice	Plac zabaw	-
Grabnik	Nie	Najbliżej Łazy
Wiejca	Plac zabaw, świetlica, siłownia, plener	-
Komorów	Plac zabaw	-
Szczytno	Nie	Najbliżej Łazy
Józefów	Nie	Najbliżej Kampinos
Pindal	Nie	Najbliżej Kampinos
Zawady	Nie	Najbliżej Kampinos
Skarbikowo	Nie	Najbliżej Kampinos
Prusy	Nie	Najbliżej Kampinos

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

Potrzeby mieszkańców Gminy Kampinos w obszarze kultury, sportu i rekreacji są zaspakajane na podstawowym poziomie, dzięki wyżej wymienionym obiektom i stowarzyszeniom. Niezbędne jest jednak podjęcie działań skierowanych bezpośrednio do mieszkańców sołectw, na terenie których zdiagnozowano szereg problemów społecznych. Faktem jest, że z proponowanych obecnie aktywności korzystają w większości Ci sami mieszkańcy Gminy, a osoby biernie (w tym również biernie zawodowo) nie przejawiają chęci brania udziału w organizowanych formach spędzania wolnego czasu.

Największym potencjałem do stworzenia miejsc rozwoju lokalnej aktywności są sołectwa: Kampinos, Łazy. Jak wskazują mieszkańcy, na terenie Kampinosu brakuje żłobka, a obecnie rodzice w trakcie pracy zmuszeni są pozostawiać swoje dzieci pod opieką dziadków. Na terenie sołectwa Łazy brakuje obiektów przeznaczonych pod cele społeczne oraz bezpłatnych rozwiązań służących spędzaniu wolnego czasu poza domem (place zabaw, siłownie zewnętrzne, itp.). Ponadto znajdują się obiekty poprodukcyjne, które warto przeznaczyć również pod rozwój przedsiębiorczości. Z kolei w sołectwie Szczytno znajduje się budynek OSP, który wymaga podjęcia prac modernizacyjnych, aby mógł pełnić jakiegokolwiek funkcje społeczne i służyć aktywności i integracji mieszkańcom. Jak wskazali mieszkańcy w trakcie spotkania, występujące na terenie Gminy strażnice OSP mogą być wykorzystywane w celu integracji mieszkańców, przy czym nie są one ogrzewane w okresie zimowym, co znacznie ogranicza ich funkcjonalność. Ponadto obecna infrastruktura służąca celom sportowo-rekreacyjnym bądź kulturowym wymaga modernizacji i doposażenia. Urządzenia wymaga także wspólna przestrzeń publiczna, która stanowić będzie zaplecze dla podjęcia działań społecznych. Istotną kwestią jest także zastosowanie rozwiązań zwiększających dostęp do obiektów i miejsc, służących aktywizacji mieszkańców obszarów, na terenie których występują negatywne zjawiska społeczne. Największe potrzeby w tym zakresie widoczne są w sołectwach, gdzie występuje zabudowa usługowa i usługowo-produkcyjna, w szczególności w Kampinosie, w tym głównie przy Zespole Szkół. W budynku, poza podstawową działalnością oświatową, organizowane są różnego rodzaju formy aktywizacji lokalnej społeczności, w tym warsztaty, spotkania organizacji pozarządowych, dodatkowe zajęcia dla dzieci i młodzieży, a także seniorów. Problemem w zagospodarowaniu przestrzennym jest brak miejsc parkingowych, gdzie uczestnicy organizowanych wydarzeń społecznych mogliby pozostawić swoje samochody bądź rowery w bezpiecznym i wyznaczonym do tego miejscu na czas uczestnictwa w spotkaniach, warsztatach czy zajęciach. Zwiększenie funkcjonalności przestrzeni publicznej oraz dostępu do obiektów użyteczności publicznej, umożliwi rozwój działalności społecznej kierowanej do mieszkańców, w tym rozwój oferty dla osób borykających się ze zdiagnozowanymi w sferze społecznej problemami.

3.5. Sfera techniczna

W ramach sfery technicznej pod uwagę należy wziąć w szczególności stan techniczny obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braki czy niedostateczne funkcjonowanie rozwiązań technicznych, uniemożliwiające efektywne korzystanie z budynków, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Gmina Kampinos jest gminą o charakterze wiejskim, w której przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z udziałem zabudowy zagrodowej. Do celów grzewczych stosowane są rozwiązania indywidualne takie, jak miał węglowy i węgiel, olej opałowy, gaz

ciekły (propan-butan) oraz drewno z niezrównoważonych źródeł. System ciepłowniczy oparty o tradycyjne kotłownie na paliwa stałe powoduje zjawisko tzw. „niskiej emisji”, która negatywnie wpływa na jakość powietrza oraz na zdrowie mieszkańców. Niewątpliwym problemem jest także nagminne spalanie w domowych piecach paliw niskiej jakości, a także odpadów, w tym tworzyw sztucznych, gumy i tekstyliów. Zjawisko to pogłębia fakt, że duża część budynków nie została poddana termomodernizacji, co przekłada się na ilość zużywanego paliwa na cele grzewcze oraz ilość gazów i pyłów emitowanych do powietrza. Budynki jednorodzinne stanowią własność prywatną i za utrzymanie odpowiedniego ich stanu technicznego oraz stosowane rozwiązania odpowiadają poszczególni właściciele nieruchomości. Większość budynków mieszkalnych nie została poddana termomodernizacji, co wynika z braku środków finansowych na realizację zadań w tym zakresie.

W tabeli poniżej przedstawiono wysokość dopłat do węgla udzielanych mieszkańcom przez Ośrodek Pomocy Społecznej w poszczególnych sołectwach. Najwyższe występują w Łazach, Kampinosie i Szczytnie. Powyżej średniej dla Gminy kształtują się także dopłaty dla mieszkańców sołectw: Komorów, Pasikonie, Józefów, Podkampinos.

Tabela 27. Wysokość dopłat do węgla

Wyszczególnienie	Wysokość dopłat GOPS do węgla w 2016 r.
Granica	0,00 zł
Kampinos	3 476,00 zł
Kampinos „A”	0,00 zł
Kwiatkówek	0,00 zł
Wola Pasikońska	0,00 zł
Łazy	3 940,00 zł
Pasikonie	910,20 zł
Podkampinos	800,00 zł
Strzyżew	410,00 zł
Strojec	0,00 zł
Budki Żelazowskie	410,00 zł
Stare Gnatowice	0,00 zł
Grabnik	0,00 zł
Wiejca	0,00 zł
Komorów	1 100,00 zł
Szczytno	2 610,00 zł
Józefów	910,00 zł
Pindal	0,00 zł
Zawady	0,00 zł
Skarbikowo	0,00 zł
Prusy	0,00 zł
Średnia dla Gminy Kampinos	693,63 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

W celu przedstawienia sytuacji zabudowy gminnej w tabeli poniżej zestawiono dane nt. udziału budynków wybudowanych przed 1980 r. Są to budynki, w których występuje system grzewczy.

Tabela 28. Udział budynków z systemem grzewczym wybudowanych przed 1980 r. w ogóle budynków z systemem grzewczym w Gminie

Wyszczególnienie	Liczba budynków z systemem grzewczym wybudowanych przed 1980 r.	Liczba budynków z systemem grzewczym ogółem w Gminie	Udział budynków z systemem grzewczym wybudowanych przed 1980 r. w ogóle budynków z systemem grzewczym w Gminie
Granica	32	14	228,57% ¹¹
Kampinos	121	332	36,45%
Kampinos „A”	169	186	90,86%
Kwiatkówek	8	58	13,79%
Wola Pasikońska	37	91	40,66%
Łazy	41	128	32,03%
Pasikonie	33	105	31,43%
Podkampinos	29	97	29,90%
Strzyżew	33	79	41,77%
Strojec	32	60	53,33%
Budki Żelazowskie	10	24	41,67%
Stare Gnatowice	34	41	82,93%
Grabnik	12	31	38,71%
Wiejca	90	188	47,87%
Komorów	48	141	34,04%
Szczytno	45	74	60,81%
Józefów	17	35	48,57%
Pindal	20	29	68,97%
Zawady	17	53	32,08%
Skarbikowo	17	22	77,27%
Prusy	14	27	51,85%
Średnia dla Gminy Kampinos	859	1 815	47,33%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Kampinos

Im wcześniej wybudowane budynki, tym większe potrzeby w zakresie przeprowadzenia działań termomodernizacyjnych. Sytuacja ta dotyczy nie tylko prywatnych budynków mieszkalnych, ale i budynków należących do zasobów gminnych, w tym budynków komunalnych zamieszkałych przez osoby borykające się problemami i dysfunkcjami

¹¹ W sołectwie Granica udział przewyższa 100% ze względu na to, że wiele z wybudowanych budynków przed 1980 r. zostało wyłączonych z użytkowania i rozebranych, co wynikało z ich pogarszającego się stanu. Obecnie z 32 budynków, pozostało 14 (wszystkie są budynkami wybudowanymi przed 1980 r.)

społecznymi. W pierwszej kolejności modernizacji wymaga komunalny budynek mieszkalny przy ul. Chopina w Kampinosie.

Kilka budynków gminnych wymaga także przeprowadzenia remontu i modernizacji w celu dostosowania do pełnienia funkcji społecznych. Dotyczy to głównie sołectwa Kampinos, Łazy, a także Szczytno.

3.6. Wyniki badania ankietowego

Uzupełnieniem diagnozy Gminy w oparciu o dane statyczne były opinie zgłaszane przez uczestników spotkania konsultacyjnego na etapie opracowywania dokumentu, na które wskazano ww. sferach oraz badanie ankietowe. W ramach przeprowadzonej ankietyzacji każdy mieszkaniec Gminy, chętny do udziału w tworzeniu Programu Rewitalizacji, mógł anonimowo wypowiedzieć się na temat problemów, jakie występują na terenie Gminy Kampinos, obszarów, gdzie koncentracja negatywnych zjawisk społecznych jest największa oraz koniecznych do przeprowadzenia zadań rewitalizacyjnych. Konsultacje społeczne w formie ankietyzacji trwały w terminie 07.02.2017-11.03.2017. Uzyskano 38 odpowiedzi.

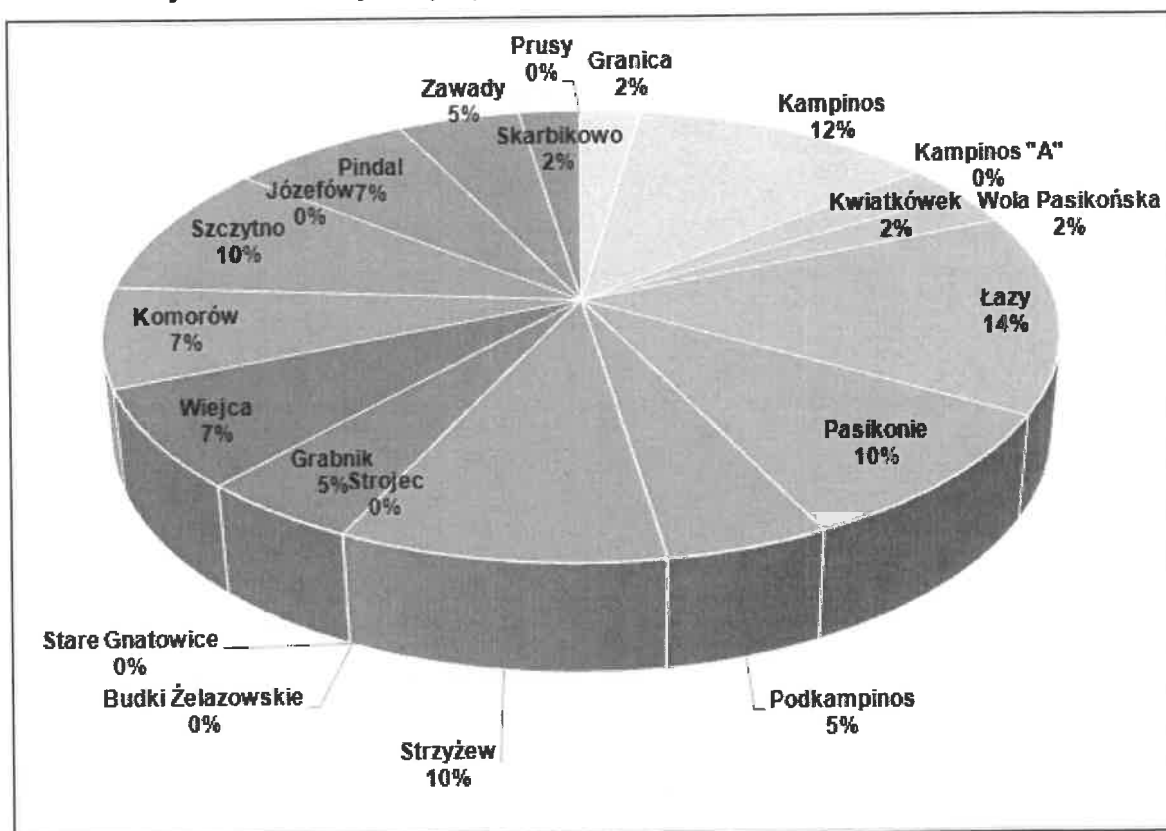
Ankieta składała się z 5 pytań. W ankiecie wzięli udział mieszkańcy Gminy Kampinos z różnych sołectw. Poniżej przedstawiono wyniki badania ankietowanego.

1. Pytanie: Które obszary charakteryzują się największą kumulacją problemów?

W pierwszym pytaniu zapytano mieszkańców o obszary, które charakteryzują się największą kumulacją problemów społeczno – gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i kulturowych. Najwięcej ankietowanych wskazało sołectwo Łazy jako miejsce z największą kumulacją problemów.

Poniższy wykres przedstawia zestawienie odpowiedzi na pierwsze pytanie.

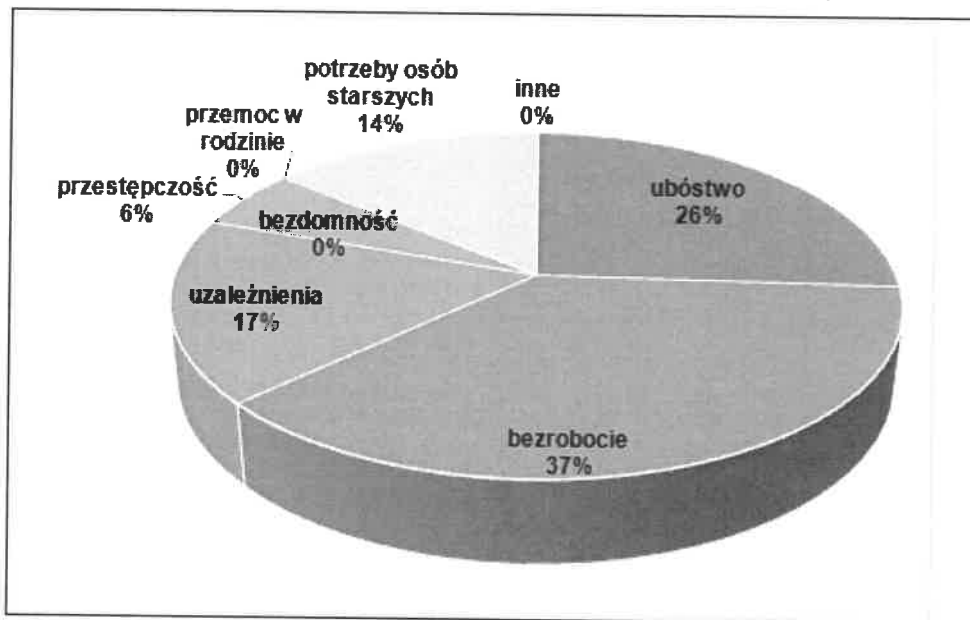
Wykres 1. Obszary o największej kumulacji problemów wg mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

2. Pytanie: Które z problemów sfery społeczno-gospodarczej uważa Pan/Pani za największy na obszarze Gminy?

W kolejnym pytaniu poruszono kwestię problemów sfery społeczno - gospodarczej. Największym problemem według mieszkańców jest bezrobocie.

Wykres 2. Najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy wg mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

W ramach tego pytania zadano również dodatkowe pytanie:

- **Jakie działania Pana/Pani zdaniem powinny zostać podjęte, aby zwalczyć te problemy?**

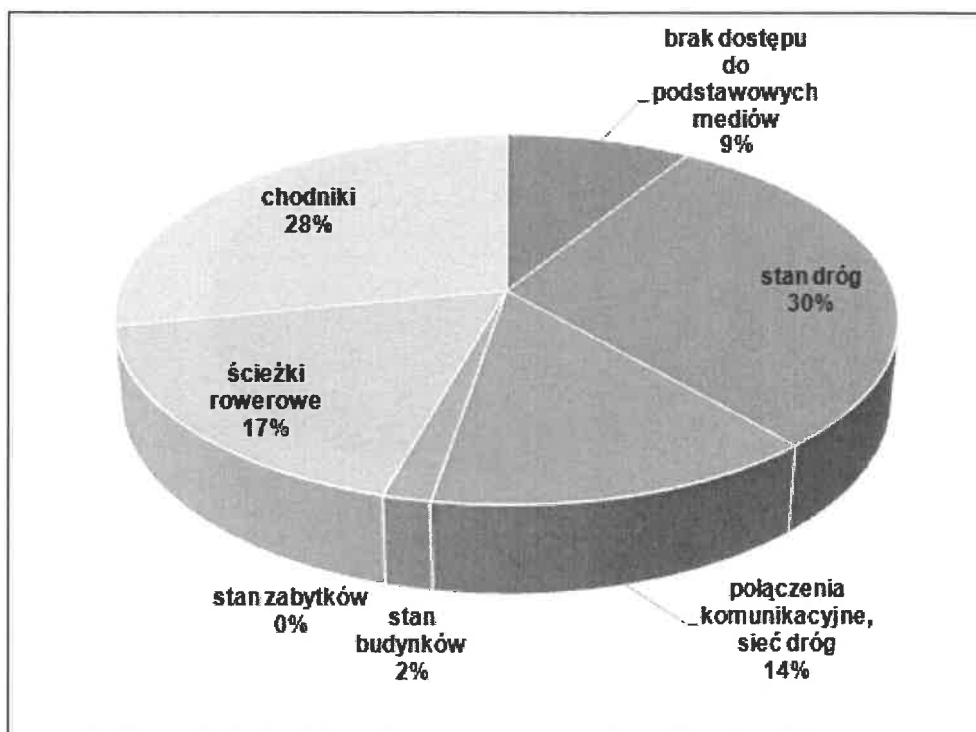
Odpowiedzi na to pytanie były bardzo zróżnicowane. Wśród zaproponowanych przez mieszkańców działań, które powinny zostać podjęte, najczęściej zostały wskazane:

- Stworzenie miejsc opieki nad seniorami, zajęcia dla osób starszych;
- Utworzenie kół zainteresowań;
- Pomoc osobom bezrobotnym w podjęciu pracy;
- Pomoc osobom starszym, chorym, samotnym poprzez zapewnienie wsparcia ze strony psychologa i pracowników pomocy społecznej;
- Stworzenie miejsc pracy, szkolenia i kursy dla chętnych, bezrobotnych osób;
- Zapewnienie żywności i pomocy materialnej dla osób potrzebujących.

Zaplanowane w Programie Rewitalizacji działania są zgodne z oczekiwaniami mieszkańców.

3. Pytanie: **Które z problemów sfery infrastrukturalno-technicznej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na obszarze Gminy?**

Wykres 3. Najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy w sferze infrastrukturalno-techniczne wg mieszkańców

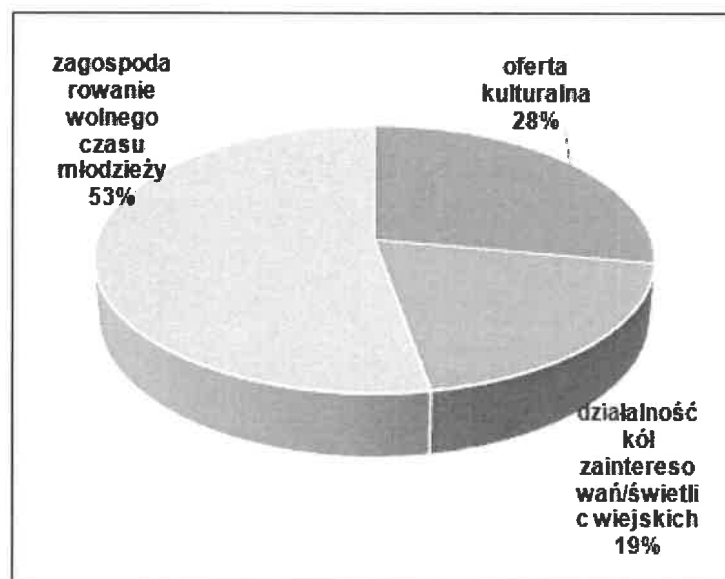
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

30% odpowiedzi dotyczyło złego stanu dróg jako najważniejszego problemu sfery infrastrukturalno - technicznej. Wielu mieszkańców wymieniało również brak ścieżek rowerowych oraz brak chodników.

W dodatkowym pytaniu dotyczącym działań, które należy podjąć, aby zwalczyć te problemy, najwięcej mieszkańców wskazało na:

- Zapewnienie dostępu do podstawowych mediów (kanalizacja, gaz ziemny);
- Usprawnienie dojazdu do stacji PKP w miejscowości Teresin;
- Modernizacja dróg gminnych;
- Budowa chodników i ścieżek rowerowych;
- Rozwój komunikacji na terenie Gminy.

4. Pytanie: Które z problemów sfery kulturalnej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na obszarze Gminy?

Wykres 4. Najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy w sferze kulturowej wg mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

W sferze kulturalnej ponad połowa ankietowanych wskazała zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży jako najistotniejszy problem. Dużą popularność zyskały odpowiedzi dotyczące oferty kulturalnej.

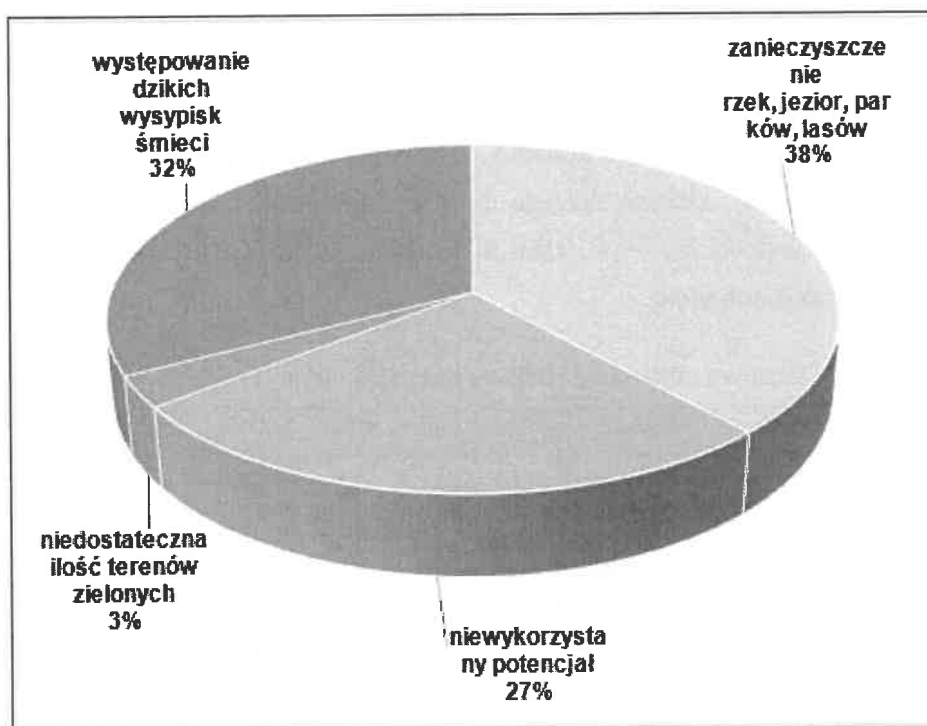
W dodatkowym pytaniu dotyczącym działań, które należy podjąć, aby zwalczyć te problemy, najwięcej mieszkańców wskazało na:

- Przeniesienie biblioteki do Domu Kultury;
- Organizację zajęć sportowych;
- Budowę placów zabaw;
- Organizowanie większej ilości imprez, które zainteresowałyby młodzież.

5. Pytanie: Które z problemów sfery przyrodniczej uważa Pan/Pani za najistotniejszy na obszarze Gminy?

Ostatnie pytanie dotyczyło sfery przyrodniczej. Analogicznie jak w poprzednich pytaniach, mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie najistotniejszych problemów na obszarze Gminy ze sfery przyrodniczej oraz wskazanie działań, jakie powinny zostać podjęte, aby zwalczyć te problemy.

Wykres 5. Problemy sfery przyrodniczej według mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego

Zgodnie z udzielonymi odpowiedziami 38% ankietowanych uważa, że największym problemem Gminy jest zanieczyszczenie rzek, jezior, parków i lasów. Następnym problemem wskazanym przez mieszkańców było występowanie dzikich wysypisk śmieci. Na tę odpowiedź wskazało 32% biorących udział w sondażu.

Wśród innych problemów sfery przyrodniczej ankietowani wskazali m.in. spalanie plastików i śmieci, nielegalne opróżnianie szamb, rozprzestrzenianie się inwazyjnego gatunku nawłoci, zaśmiecanie poboczy przez działkowiczów oraz zanieczyszczenie rowów przy ulicach.

Wśród zaproponowanych przez mieszkańców działań, jakie należy podjąć, aby zwalczyć te problemy znalazły się:

- Budowa kanalizacji i sieci gazowej;
- Edukacja w zakresie ochrony środowiska;
- Kontrole dotyczące opróżniania szamb;
- Oczyszczanie i likwidacja zatorów na rzece Utrata;
- Kontrola sposobu odprowadzania ścieków.

Wskazane przez mieszkańców odpowiedzi ukazały najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy Kampinos i pozwoliły na pełne przeprowadzenie diagnozy całej Gminy, jak i poszczególnych sołectw. Spotkania, a także wyniki badania ankietowego uzupełniły dane statystyczne, co pozwoliło na określenie głównych problemów na terenie Gminy i ustalenie, gdzie występuje ich największa koncentracja.

3.7. Potencjał i bariery Gminy Kampinos

W poniższej tabeli przedstawiono syntetyczne zestawienie kluczowych potencjałów i barier rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos w podziale na sferę społeczną, gospodarczą, techniczną, przestrzenno – funkcjonalną i środowiskową ze wskazaniem obszarów (analizowanych sołectw), których dotyczy dany potencjał lub bariera. Potencjały i bariery w wielu kwestiach występują w kilku sferach ze względu na to, że jednocześnie wywierają wpływ na więcej niż jedną sferę.

Tabela 29. Kluczowe potencjały i bariery rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos

Sfera	Potencjał	Bariery
Spoleczna	<ul style="list-style-type: none"> Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i oświaty (Kampinos); Potencjał instytucji pomocy społecznej na rzecz realizacji programów aktywizujących i integrujących społeczności lokalne (OPS działający na rzecz wszystkich mieszkańców Gminy, jednak ze względu na zdiagnozowane problemy, działalność ta ma największe znaczenie dla sołectw: Kampinos, Łazy, Kwiatkówek, Pasikonie, Budki Żelazowskie, Stare Gnatowice, Grabnik, Komorów, Szczytno, Józefów, Pindal, Skarbikowo); Działalność stowarzyszeń i organizacji na rzecz lokalnej społeczności (obszar całej Gminy, w szczególności sołectwa: Stare Gnatowice, Kampinos, Szczytno, Strzyżew, Wiejca, Zawady); Miejsca z potencjałem dla tworzenia oferty kulturalno-sportowo-rekreacyjnej (Kampinos, Łazy, Szczytno); Położenie przy drodze wojewódzkiej nr 580, łączącej Sochaczew z Warszawą, która biegnie równolegle do drogi krajowej nr 2 Sochaczew – Warszawa oraz dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych i gminnych, które zapewniają dogodne połączenie z pobliskimi ośrodkami miejskimi (obszar całej Gminy, jednak w największym stopniu dotyczy to sołectw: Strojec, Wola Pasikońska, Łazy, Komorów, Kampinos, Kampinos „A”, Wiejca, przez teren których przebiega droga wojewódzka); 	<ul style="list-style-type: none"> Duża liczba beneficjentów społecznych, którzy są niechętni do zmiany swojej sytuacji, od dłuższego czasu borykają się z problemami, nie chcą podjąć pracy (Kampinos, Łazy, Kwiatkówek, Pasikonie, Budki Żelazowskie, Stare Gnatowice, Grabnik, Komorów, Szczytno, Józefów, Pindal, Skarbikowo); Starzenie się społeczeństwa, widoczna przewaga udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym nad udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym (Granica, Kampinos, Łazy, Strojec, Budki Żelazowskie, Stare Gnatowice, Wiejca, Szczytno, Józefów, Pindal, Zawady, Skarbikowo, Prusy); Zły stan techniczny budynków planowanych do przeznaczenia na pełnienie funkcji społecznej (Kampinos, Łazy, Szczytno); Skala degradacji terenów i dewastacji obiektów obniżająca atrakcyjność inwestycyjną i mieszkaniową gminy (Kampinos, Łazy); Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji (sołectwa, w których odnotowano problem ubóstwa i bezrobocia: Budki Żelazowskie, Stare Gnatowice, Komorów, Szczytno);

Sfera	Potencjał	Bariery
Gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta sieć dróg, która zapewnia dogodnie połączenia z innymi ośrodkami miejskimi (obszar całej Gminy, jednak w największym stopniu dotyczy to sołectw: Strojec, Wola Pasikońska, Łazy, Komorów, Kapinos, Kampinos „A”, Wiejca, przez teren których przebiega droga wojewódzka); • Tereny przeznaczone pod działalność produkcyjno-usługową i usługową (sołectwa: Skarbkowo, Stare Gnatowice, Łazy, Kampinos „A”, Szczytno, Zawady, Prusy); 	<ul style="list-style-type: none"> • Bezrobocie w sołectwach: Kampinos, Łazy, Komorów, Pindal); • Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców (Wola Pasikońska, Łazy, Pasikonie, Podkampinos, Strzyżew, Szczytno, Józefów, Pindal, Zawady, Prusy); • Położenie Kampinoskiego Parku Narodowego, który może ograniczać możliwość lokalizacji niektórych form działalności gospodarczej (sołectwa: Pindal, Łazy, Grabnik, Granica, Kampinos, Józefów, Wiejca);
Środowiskowa	<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne walory przyrodnicze – Kampinoski Park Narodowy (obszary północne Gminy, tym sołectwa: Pindal, Łazy, Grabnik, Granica, Kampinos, Józefów, Wiejca); 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji (sołectwa, w których odnotowano problem ubóstwa i bezrobocia: Budki Żelazowskie, Stare Gnatowice, Komorów, Szczytno); • Przedostawanie się nieczystości z bezodpływowych zbiorników – szamb do wód i gleby;
Przestrzenno - funkcjonalna	<ul style="list-style-type: none"> • Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i oświaty (Kampinos); • Atrakcyjne walory przyrodnicze – Kampinoski Park Narodowy (obszary północne Gminy, tym sołectwa: Pindal, Łazy, Grabnik, Granica, Kampinos, Józefów, Wiejca); • Miejsca z potencjałem dla tworzenia oferty kulturalno-sportowo-rekreacyjnej (Kampinos, Łazy, Szczytno); • Położenie przy drodze wojewódzkiej nr 580, łączącej Sochaczew z Warszawą, która biegnie równolegle do drogi krajowej nr 2 Sochaczew – Warszawa oraz dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych i gminnych, które zapewniają dogodnie połączenie z pobliskimi ośrodkami miejskimi (obszar całej Gminy, jednak w największym stopniu dotyczy to sołectw: Strojec, Wola Pasikońska, Łazy, Komorów, Kapinos, Kampinos „A”, Wiejca, przez teren których przebiega droga wojewódzka); 	<ul style="list-style-type: none"> • Zły stan dróg gminnych (Łazy); • Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura kanalizacyjna; • Brak ścieżek rowerowych i chodników oraz braku w infrastrukturze oświetleniowej; • Braki w infrastrukturze społecznej przeznaczonej na działania aktywizujące lokalną społeczność;

Sfera	Potencjał	Barieri
	<ul style="list-style-type: none"> • Tereny przeznaczone pod działalność produkcyjno-usługową i usługową (sołectwa: Skarbikowo, Stare Gnатовice, Łazy, Kampinos „A”, Szczytno, Zawady, Prusy); 	
Techniczna	<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura wodociągowa (cały obszar Gminy, poza sołectwem Granica); • Skanalizowanie sołectw: Kampinos, Kampinos „A”, Kwiatkówek, Wola Pasikońska, Łazy, Podkampinos, Komorów; • Budynki z możliwością adaptacji na nowe cele społeczno-gospodarcze (Łazy, Kampinos, Szczytno). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zły stan techniczny budynków planowanych do przeznaczenia na pełnienie funkcji społecznej (Kampinos, Łazy, Szczytno); • Ograniczone możliwości ekonomiczne mieszkańców w zakresie finansowania modernizacji infrastruktury technicznej budynków, w tym rozwiązania problemu niskiej emisji (sołectwa, w których odnotowano problem ubóstwa i bezrobocia: Budki Żelazowskie, Stare Gnатовice, Komorów, Szczytno).

Źródło: Opracowanie własne

Należy zauważyć, że wiele potencjałów i barier występuje wielokrotnie w poszczególnych sferach, co wynika z tego, że sfera społeczna, gospodarcza, przestrzenno – funkcjonalna, techniczna i środowiskowa są ze sobą ściśle powiązane. Płaszczyzna środowiskowa ma znaczący wpływ na obszar zarówno społeczny, techniczny, jak i gospodarczy. Atrakcyjne tereny przyrodnicze, nieskażone przez działalność człowieka mają duże znaczenie dla osób poszukujących spokojnego miejsca zamieszkania. Obszar Gminy Kampinos charakteryzuje stosunkowo czyste środowisko naturalne i walory krajobrazowe. To interesujące miejsce zarówno dla rodzin z dziećmi, jak i osób w starszym wieku. Środowisko ma także znaczący wpływ na płaszczyznę techniczną i gospodarczą. Dla sfery technicznej ważne są możliwości wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Uwarunkowania przyrodnicze oraz występujące formy ochrony przyrody w dużej mierze decydują o możliwych formach prowadzenia działalności gospodarczej. Obszar Gminy Kampinos w znacznej części zajmuje Kampinoski Park Narodowy, co nie sprzyja możliwości lokowania różnego rodzaju działalności gospodarczych na tym terenie. Z jednej strony jest to niewątpliwy potencjał Gminy w zakresie ochrony przyrody i czystego środowiska, a z drugiej - bariera rozwoju gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy, budowy nowych mieszkań i podejmowania inwestycji. Ponieważ Gmina Kampinos to gmina wiejska, szansą dla jej rozwoju może być również agroturystyka. Ponadto nieskażone środowisko stanowi również niewątpliwy potencjał do rozwoju ekologicznego rolnictwa, a trzeba pamiętać, że popyt na zdrową, ekologiczną żywność jest coraz większy. Pod uwagę należy wziąć także działania na rzecz transportu rowerowego. W tym miejscu widoczne jest także przenikanie się sfery gospodarczej ze sferą społeczną. Wykorzystanie potencjałów występujących w przestrzeni gospodarczej może przyczynić się do ograniczenia bezrobocia, a co za tym idzie do ograniczenia liczby osób

dotkniętych problemami społecznymi i korzystających z pomocy OPS. Trzeba też pamiętać, że jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania, jest możliwość znalezienia pracy oraz odległość od zakładu pracy, dlatego rozwój Gminy w sferze gospodarczej bezpośrednio wpłynie na kondycję sfery społecznej. Należy również zauważyć, że wzrost liczby mieszkańców Gminy pośrednio może przyczynić się do poprawy sytuacji gospodarczej niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Wśród nowych mieszkańców mogą znaleźć się przedsiębiorcze osoby chcące rozpocząć działalność gospodarczą na terenie Gminy, co z kolei przełoży się na ograniczenie liczby osób bezrobotnych i beneficjentów pomocy społecznej z obszarów dotkniętych kryzysem. Działania mające na celu poprawę sfery społecznej, w dalszej perspektywie przyczynią się do zwiększenia dochodów własnych Gminy, a tym samym do zwiększenia jej możliwości inwestycyjnych (zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej oraz środowiskowej). Sfera techniczna oraz przestrzenno – funkcjonalna oddziałują zarówno na sferę społeczną, jak i gospodarczą oraz środowiskową. Atrakcyjne obiekty mieszkaniowe, podstawowa infrastruktura techniczna i społeczna znacznie podnoszą atrakcyjność mieszkaniową i gospodarczą danego obszaru. Dobra kondycja infrastruktury technicznej przekłada się również na jakość środowiska naturalnego.

Niestety wyżej wymienione obszary są ze sobą również ściśle powiązane w kontekście zjawisk kryzysowych. Występowanie problemów w jednej sferze powoduje ich nawarstwianie się i utrwalanie w pozostałych obszarach. Niewystarczająca liczba podmiotów gospodarczych przekłada się na bezrobocie, które jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnień), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych zjawisk w konsekwencji wpływa bezpośrednio na wzrost wydatków na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy. Ogranicza to możliwości inwestycyjne, co wpływa na obniżenie atrakcyjności mieszkaniowej i gospodarczej, a to z kolei wpływa na spadek liczby mieszkańców i liczby podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy. Niemniejsze znaczenie mają problemy w sferze technicznej, przestrzenno – funkcjonalnej i środowiskowej. Zdegradowane środowisko naturalne, zły jakości oraz niedostateczna infrastruktura techniczna nie zachęcają do osiedlania się na danym terenie, jak również ograniczają możliwość rozwoju działalności gospodarczej, rolnictwa i agroturystyki. Niniejsze uwarunkowania z kolei przekładają się na spadek liczby mieszkańców i turystów odwiedzających Gminę, a także negatywnie oddziałują na kondycję finansową mieszkańców i samej jednostki samorządu terytorialnego.

3.8. Podsumowanie zdiagnozowanych problemów i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

W tym podrozdziale zaprezentowano zbiorcze zestawienie wszystkich zdiagnozowanych problemów w podziale na poszczególne sołectwa na terenie Gminy Kampinos. W ramach diagnozy czynników i zjawisk kryzysowych, zidentyfikowano problemy w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej (która ściśle związana jest z także z problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej).

Sołectwa, w których zdiagnozowano dany problem, oznaczono kolorem czerwonym (tabela poniżej).

Tabela 30. Zbiorcze zestawienie zdiagnozowanych problemów

Wyszczególnienie	Udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem w danym sołectwie w 2016 r.	Udział beneficjentów pomocy społecznej w liczbie mieszkańców w danym sołectwie w 2016 r.	Frekwencja w wyborach sołeckich	Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	Wysokość dopłat GOPS do węgla w 2016 r.	Udział budynków z systemem grzewczym wybudowanych przed 1980 r. w ogóle budynków z systemem grzewczym w Gminie	Liczba wypadków drogowych w latach 2011-2016	Udział osób korzystających z wodociągu w 2016 r.
Granica	0,00%	0,00%	33,33%	14,29%	0,00 zł	228,57%	1	0,00%
Kampinos	16,52%	6,56%	15,00%	17,31%	3 476,00 zł	36,45%	4	100,00%
Kampinos „A”	19,43%	1,99%	11,73%	14,58%	0,00 zł	80,86%	1	88,68%
Kwiatówek	21,13%	5,63%	20,97%	13,04%	0,00 zł	13,79%	0	100,00%
Wola Pasikońska	20,51%	3,30%	17,05%	10,24%	0,00 zł	40,66%	6	97,44%
Łązy	15,99%	6,89%	16,46%	9,14%	3 940,00 zł	32,03%	4	100,00%
Pasikonie	27,36%	5,47%	13,66%	10,00%	910,20 zł	31,43%	0	100,00%
Podkampinos	16,04%	4,64%	33,13%	3,91%	600,00 zł	29,90%	6	100,00%
Sitrzyżew	16,26%	1,24%	15,56%	12,03%	410,00 zł	41,77%	3	100,00%
Sitrojec	16,11%	4,70%	15,08%	19,78%	0,00 zł	53,33%	1	73,15%
Budki Żelazowskie	22,50%	25,00%	30,56%	20,00%	410,00 zł	41,67%	0	100,00%
Stare Gnatowice	16,35%	7,66%	27,59%	13,56%	0,00 zł	62,93%	0	100,00%
Grabnik	21,95%	6,10%	21,21%	14,58%	0,00 zł	38,71%	0	100,00%
Wiejca	19,55%	0,00%	12,67%	13,39%	0,00 zł	47,67%	5	100,00%
Komorów	21,22%	8,00%	24,60%	13,59%	0,00 zł	34,04%	3	100,00%
Szczytno	20,48%	9,52%	7,14%	8,94%	1 100,00 zł	60,61%	0	100,00%
Józefów	15,00%	10,00%	22,22%	6,52%	2 610,00 zł	48,57%	0	45,00%
Pindal	21,05%	8,77%	17,02%	6,25%	0,00 zł	68,97%	0	38,64%
Zawady	21,43%	1,19%	36,99%	12,77%	0,00 zł	32,08%	1	100,00%
Skarbikowo	19,23%	19,23%	27,08%	16,00%	0,00 zł	77,27%	0	100,00%
Prusy	11,86%	0,00%	30,19%	10,26%	0,00 zł	51,85%	0	100,00%
Średnia dla Gminy Kampinos	18,88%	5,20%	17,56%	12,99%	693,63 zł	47,33%	1,86	95,33%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy

Sołectwa, na terenie których zidentyfikowano 3 problemy społeczne i minimum jeden problem spoza sfery społecznej, mogą zostać uznane za obszar zdegradowany – należą do nich sołectwa: Kampinos i Łazy.

Tabela 31. Podsumowanie wskaźników

Wyszczególnienie	Liczba występujących problemów społecznych	Liczba występujących problemów spoza sfery społecznej	Czy sołectwo może zostać uznana za obszar zdegradowany, tj. występują 3 problemy społeczne i problem spoza sfery społecznej ?	Sołectwa uznane za obszar zdegradowany	Sołectwa uznane za obszar rewitalizacji
Granica	1	2	NE		
Kampinos	3	2	TAK		
Kampinos „A”	1	2	NE		
Kwiatkówek	1	0	NE		
Wola Pasikońska	1	2	NE		
Łazy	3	3	TAK		
Pasikonie	2	2	NE		
Podkampinos	1	3	NE		
Strzyżew	2	2	NE		
Strojec	2	2	NE		
Budki Żelazowskie	1	0	NE		
Stare Gnatowice	2	1	NE		
Grabnik	1	0	NE		
Wiejca	1	2	NE		
Komorów	1	2	NE		
Szczytno	2	3	NE		
Józefów	2	4	NE		
Pindał	2	3	NE		
Zawady	0	1	NE		
Skarbikowo	1	1	NE		
Prusy	1	2	NE		
Srednia dla Gminy Kampinos	-	-	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy

Kampinos

Do zdiagnozowanych problemów w sołectwie Kampinos należą niski udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, wysoki udział beneficjentów pomocy społecznej, niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne wyrażone niską frekwencją w wyborach, najwyższe w Gminie dopłaty do węgla, duża liczba wypadków drogowych, co świadczy o niskim poziomie bezpieczeństwa na drogach.

W Kampinosie skoncentrowana jest działalność usługowa, w tym usługi publiczne. Znajduje się tu m.in. Urząd Gminy, OPS, mieszkańcy mają dostęp do podstawowej oferty edukacyjnej (szkolnej i przedszkolnej), zdrowotnej, a także sportowo-rekreacyjnej. Sołectwo to charakteryzuje się najwyższym, spośród wyznaczonych w obszarze rewitalizacji, potencjałem rozwoju ze względu na położenie, skomunikowanie, a także obecną infrastrukturę. Choć wymaga ona przeprowadzenia prac remontowych, modernizacyjnych, a także uzupełnienia,

stanowi odpowiednią bazę pod rozwój oferty społecznej. Sołectwo Kampinos koncentruje najwyższą liczbę mieszkańców, w tym także najwięcej osób dotkniętych różnymi problemami.

Łazy

Do zdiagnozowanych problemów w sołectwie Łazy, podobnie jak w Kampinosie, należą niski udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, wysoki udział beneficjentów pomocy społecznej, niska frekwencja w wyborach, wysokie dopłaty do węgla, duża liczba wypadków drogowych. Ponadto zidentyfikowanym problemem jest niski udział mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą.

Sołectwo Łazy jest jedynym w Gminie, w którym zaobserwowano wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, co świadczy o negatywnym zjawisku, jakim jest starzenie się społeczeństwa.

Sołectwo jest dobrze skomunikowane, występują tu tereny przeznaczone pod działalność produkcyjno-usługową i usługową. Do słabych stron należy jednak zła jakość dróg gminnych, które prowadzą do obiektów, w których prowadzona jest działalność społeczna i ogólnodostępnych miejsc rekreacyjnych. Ponadto w Łazach występują miejsca z potencjałem dla tworzenia oferty kulturalno-sportowo-rekreacyjnej. Mieszkańcy mogą korzystać ze świetlicy wiejskiej, która wymaga jednak podjęcia prac modernizacyjnych w celu zwiększenia funkcjonalności i bezpieczeństwa jej użytkowników.

Po wyznaczeniu obszaru zdegradowanego należy wskazać obszar do rewitalizacji. Obszar rewitalizacji powinien obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego. Należy pamiętać, iż obszar do rewitalizacji nie powinien być wyznaczany jedynie na podstawie danych ilościowych, pokazujących najbardziej intensywną degradację. Bardzo ważne jest uchwycenie wskaźników jakościowych oraz powiązań funkcjonalnych obszarów.

Do obszaru rewitalizacji włączone te same jednostki, co do obszaru zdegradowanego, tj. sołectwo Kampinos i Łazy. Są to sołectwa, w których zdiagnozowano najwięcej problemów, jednocześnie jednostki te charakteryzują się wysokim potencjałem pod względem możliwości przeprowadzenia skutecznej interwencji w ramach procesu rewitalizacji. W analizie jakościowej wyznaczenia obszaru rewitalizacji wzięto pod uwagę lokalizację danej jednostki, dostęp do infrastruktury i bazy lokalowej, w której będą mogły zostać przeprowadzone działania, liczbę mieszkańców, w tym liczbę osób dotkniętych różnymi problemami, którzy zostaną objęci wsparciem w ramach planowanych działań.

W tabeli poniżej przedstawiono informacje nt. liczby mieszkańców oraz powierzchni obszaru rewitalizacji i ich udziale w ogólnej liczbie ludności Gminy Kampinos, jak również ogólnej

powierzchni Gminy, w celu weryfikacji, czy wyznaczony obszar nie przekracza określonych limitów.

Tabela 32. Udział mieszkańców i powierzchni wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszary rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos

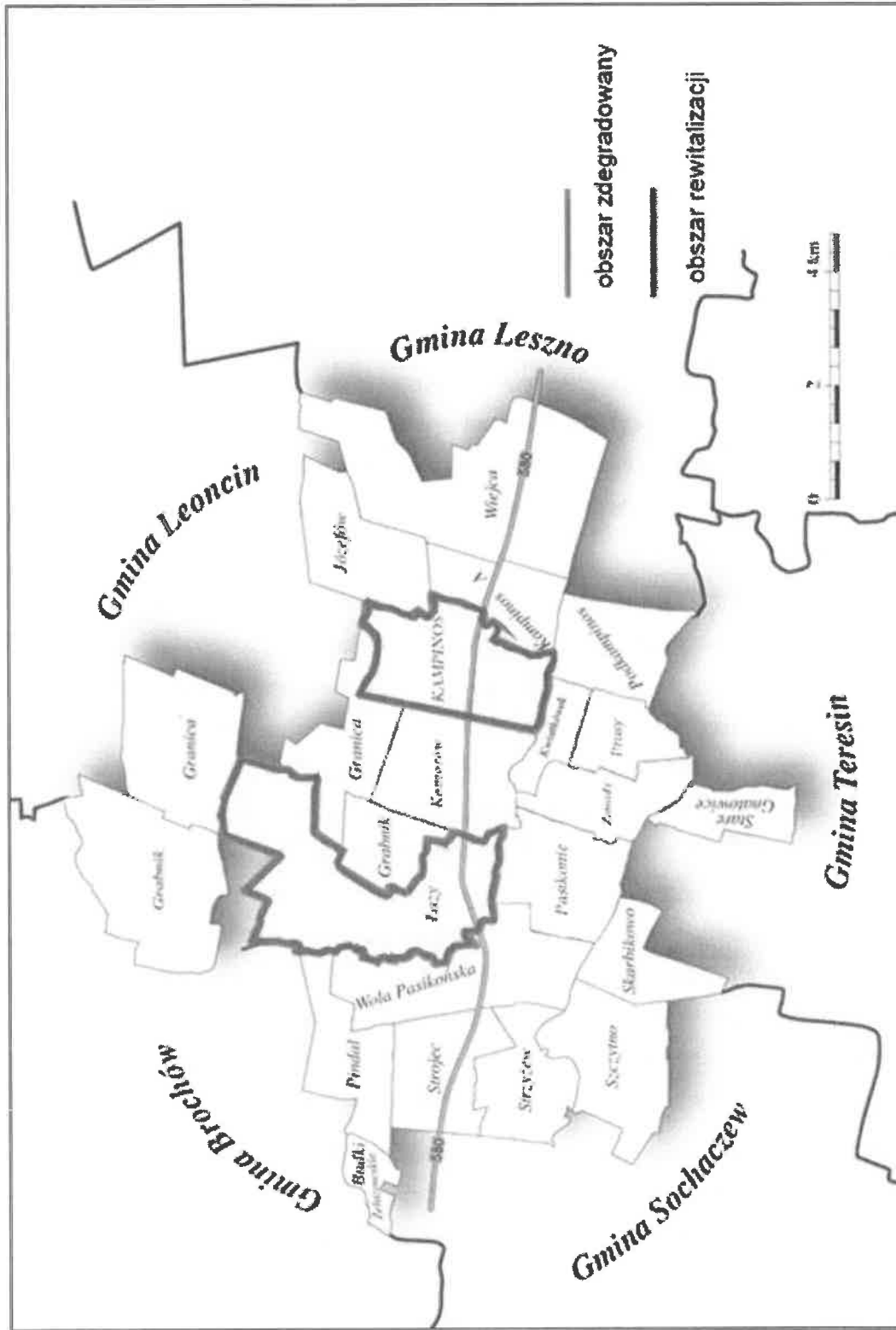
Wyszczególnienie	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (ha)	Udział ludności (%)	Udział powierzchni (%)
Razem Gmina Kampinos	4 195	8 425,31	100,00%	100,00%
obszar zdegradowany	1 074	1 601	25,60%	19,01%
obszar rewitalizacji	1 074	1 601	25,60%	19,01%

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony w Gminie Kampinos obszar rewitalizacji (jak również obszar zdegradowany) zamieszkuje 25,60% mieszkańców. Obszar stanowi 19,01% powierzchni całej Gminy.

Granice obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego i obszaru całej Gminy przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 4. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Kampinos

Źródło: Opracowanie własne

3.9. Identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych

Głównymi potrzebami, jakie wynikają ze zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych w sołectwach, które wyznaczono do obszaru rewitalizacji, są działania skierowane na niwelowanie problemów społecznych mieszkańców, głównie ubóstwa. Problemy, które dotyczą mieszkańców obszaru rewitalizacji są także przyczyną wykluczenia społecznego, co przekłada się na niskie zaangażowanie mieszkańców ze środowisk dysfunkcyjnych w życie lokalne. Najczęstszymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji są bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, alkoholizm, a w mniejszym stopniu również występowanie przemocy domowej. Biorąc pod uwagę powyższe problemy społeczne, podstawową potrzebą w zakresie procesu rewitalizacji jest zwiększenie poziomu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, a także zwiększenie poziomu przedsiębiorczości i poziomu integracji lokalnej społeczności. Realizacja działań w zakresie ożywienia społecznego i gospodarczego nie będzie jednak możliwa bez wsparcia w infrastrukturę, która będzie przeznaczona pod cele społeczno-gospodarcze.

W związku z brakami w obecnej infrastrukturze technicznej, występuje potrzeba podjęcia prac remontowo-modernizacyjnych w celu adaptacji istniejących obiektów do pełnienia funkcji społeczno-gospodarczych. Ponadto konieczne jest zapewnienie dogodnego i bezpiecznego dostępu do tych obiektów, poprzez rozwiązywanie problemów infrastruktury drogowej. Na podstawie przeprowadzonej analizy sytuacji kryzysowych w Gminie, na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zdiagnozowano problem niskiego poziomu bezpieczeństwa na drogach wyrażony dużą liczbą wypadków drogowych, jaka miała miejsce w ostatnich latach na terenie sołectwa Kampinos i Łazy w porównaniu z innymi sołectwami w Gminie. W związku z powyższym i jednocześnie biorąc pod uwagę występujące walory przyrodnicze obszaru rewitalizacji, wśród potrzeb należy wymienić promowanie roweru jako środka przemieszczania się z uwzględnieniem edukacji w zakresie bezpiecznej jazdy. Ponadto wykorzystanie nauki jazdy na rowerze dla szerszej grupy wśród społeczności, u której zdiagnozowano niski udział w życiu lokalnym, jest jedną z możliwości zwiększenia ich aktywności i poziomu integracji.

Ze względu na niskie zaangażowanie mieszkańców i niski poziom ich aktywności, konieczne jest zaplanowanie dodatkowych form spędzania czasu, poprzez organizację zajęć, warsztatów skierowanych do mieszkańców obszaru rewitalizacji. Rozwiązaniem sprzyjającym wzrostowi poziomu integracji jest także utworzenie miejsc przyjaznych do prowadzenia różnych form aktywności, w tym aktywności sportowej integrującej różne grupy społeczne.

W Łazach brakuje miejsca integracji społecznej, gdzie mieszkańcy mogliby uczestniczyć w dodatkowych zajęciach i rozwijać własne zainteresowania. Występują budynki, które można by zaadaptować na cele społeczne, jednak wymagają one przystosowania i kosztownych prac

remontowych. Dobrym rozwiązaniem będzie także wykorzystanie walorów przyrodniczych sołectwa pod utworzenie miejsc integracji i aktywności społecznej mieszkańców wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ponadto występuje tu możliwość podjęcia działań w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, co jest konieczne do ożywienia gospodarczego tego obszaru oraz zwiększenia aktywności zawodowej mieszkańców ze względu na problem bezrobocia, który jest przyczyną korzystania z pomocy społecznej. Negatywnym zjawiskiem jest postępująca degradacja komunalnych budynków, w tym budynków mieszkalnych, które wymagają przeprowadzenia remontu i prac termomodernizacyjnych. Mowa tu głównie o budynku przy ul. Chopina w Kampinosie, który zamieszkiwany jest przez społeczność dotkniętą największą liczbą problemów – osoby starsze, beneficjenci pomocy społecznej z powodu ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu. Wsparciem dla mieszkańców będzie także wymiana źródeł ciepła na bardziej efektywne pod względem energetycznym, a także przyjazne środowisku (o tych potrzebach świadczą wysokie dopłaty do węgla).

Istotny aspekt w procesie rewitalizacji w Gminie Kampinos stanowi również pomoc osobom starszym. Na obszarze rewitalizacji mieszka znaczna część osób w wieku poprodukcyjnym, a ich rosnąca liczba determinuje konieczność zaplanowania interwencji dostosowanej do potrzeb seniorów. Osoby starsze zmagają się z problemami niepełnosprawności oraz długotrwałej bądź ciężkiej choroby, co dodatkowo powoduje wykluczenie z życia społecznego. Konieczne jest zatem uwzględnienie w działaniach rewitalizacyjnych zadań skierowanych do osób starszych, które pozwolą rozwijać zainteresowania tej grupy mieszkańców, a także będą pomocą w zakresie codziennego życia i zmagania się z problemami zdrowotnymi.

Z jednej strony wzrost liczby osób starszych determinuje konieczność rozszerzania oferty skierowanej do tej grupy, z drugiej zaś strony pamiętać należy o zapewnieniu ciekawej oferty dla ludzi młodych oraz pracujących rodziców, którzy nie mają zapewnionego dostępu do usług opieki nad najmłodszymi dziećmi. W Kampinosie brakuje żłobka, gdzie mogłyby przebywać dzieci poniżej 3 roku życia. Jest to kwestia ważna nie tylko dla zapewnienia opieki dzieciom i stworzenia im możliwości rozwoju i integracji z rówieśnikami od najmłodszych lat, ale przede wszystkim stanowiłoby rozwiązanie problemu rodziców, głównie matek powracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka. Ze względu na niską aktywność zawodową, a także na bierność zawodową występującą na tym obszarze, umożliwienie pozostawienia dziecka pod opieką, zachęci rodziców do podjęcia pracy.

Potrzeby mieszkańców obszaru rewitalizacji dotyczą także kwestii poziomu edukacji świadczonej na terenie Gminy. W Gminie Kampinos w ostatnich latach odnotowywane były niższe wyniki z egzaminów niż przedstawiało się to na terenie powiatu czy województwa. Ze względu również na dużą liczbę beneficjentów pomocy społecznej, którzy korzystają ze wsparcia z powodu ubóstwa i bezrobocia, ważne jest podjęcie działań zwiększających

kompetencje u uczniów. Lepsze wyniki w nauce na wczesnym etapie edukacji dziecka, przekładają się na łatwiejszy dostęp do renomowanych placówek oświaty charakteryzujących się wysokimi efektami kształcenia, a także mniejszymi problemami w dorosłym życiu w znalezieniu pracy.

Działania, jakie należy podjąć w celu zaspokojenia ww. potrzeb rewitalizacyjnych, powinny doprowadzić do aktywizacji mieszkańców obszarów zdegradowanych, ożywienia społeczno-gospodarczego i podniesienia jakości życia ludności, poprzez uzupełnienie działań społecznych, zadaniami infrastrukturalnymi realizowanymi na terenie Gminy Kampinos.

3.10. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Do obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos włączono sołectwo Kampinos oraz sołectwo Łazy. Obszar rewitalizacji zajmuje łącznie 19,01% powierzchni Gminy Kampinos i jest zamieszkały przez 25,60% mieszkańców Gminy Kampinos.

Wszystkie sołectwa na terenie Gminy Kampinos, w tym jednostki włączone do obszaru rewitalizacji, scharakteryzowano za pomocą tych samych zjawisk i dokonano diagnozy czy dany problem występuje i w jakiej skali.

W Kampinosie zdiagnozowano następujące negatywne zjawiska:

- niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym,
- duża liczba beneficjentów pomocy społecznej,
- niskie zaangażowanie w życie lokalne,
- najwyższe dopłaty do węgla,
- duża liczba wypadków drogowych w ostatnich latach.

W Łazach zidentyfikowano podobne problemy:

- niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym,
- duża liczba beneficjentów pomocy społecznej,
- niskie zaangażowanie w życie lokalne,
- niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców,
- zły stan dróg będący obniżający bezpieczeństwo i pogarszający dostępność miejsc publicznych,
- duża liczba wypadków drogowych.

Sołectwo Łazy i sołectwo Kampinos charakteryzują się dużym potencjałem rozwoju lokalnego, społecznego oraz gospodarczego. Biorąc pod uwagę dane ilościowe, jak i jakościowe, jednostki te położone są w dogodnej lokalizacji (przez sołectwa przebiega droga wojewódzka), występuje tu wielofunkcyjna zabudowa usługowa, a w przypadku sołectwa Łazy także produkcyjno-usługowa, która może być wykorzystana w procesie rewitalizacji. Obszary te

charakteryzują się także walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, które stanowią dogodny zaplecze pod rozwój aktywności fizycznych, mających na celu wzrost integracji mieszkańców. Barrierami jest natomiast niezadawalający poziom infrastruktury drogowej (sołectwo Łazy), braki w infrastrukturze społecznej i konieczność wykonania prac remontowych i termomodernizacyjnych budynków gminnych, w tym także budynków mieszkalnych.

4. Planowany efekt rewitalizacji oraz cele i kierunki działań mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

Wizja określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja stanowi opis oczekiwanego stanu na obszarze rewitalizacji - w wyniku przeprowadzonej interwencji.

W wyniku realizacji zaplanowanych działań rewitalizacyjnych, wzrośnie jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, poziom integracji i aktywności społeczno-zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem. W wyniku planowanego wsparcia dla osób starszych, zwiększy się ich udział w życiu społecznych, seniorzy będą mogli realizować własne pasje, a także otrzymają pomoc w zakresie codziennego funkcjonowania. Działania społeczne będą kierowane do wszystkich grup wiekowych, w zależności od zidentyfikowanych potrzeb. Wsparciem objęci zostaną również najmłodsi mieszkańcy obszaru rewitalizacji, jak i ich rodzice, którzy bezpiecznie będą mogli oddać dziecko pod opiekę w godzinach pracy zawodowej. Pomoc skierowana zostanie również do dzieci i młodzieży w zakresie rozwoju ich kompetencji i zwiększenia wyników w nauce, a w przyszłości uzyskania wyższego wykształcenia i znalezienia pracy. Podjęcie działań infrastrukturalnych uzupełni działania społeczne i wpłynie na wzrost atrakcyjności obszaru pod względem mieszkalnictwa oraz zapewni możliwość zrealizowania oferty skierowanej do mieszkańców borykających się z problemami ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności oraz wykluczenia społecznego.

Dzięki zaplanowanym projektom rewitalizacyjnym nastąpi:

- wzrost aktywności społecznej poprzez pomoc w rozwiązaniu największych trudności życiowych, rozwój infrastruktury i oferty skierowanej do różnych grup społecznych i wiekowych;
- wzrost jakości życia mieszkańców – poprzez działania aktywizujące różne grupy wiekowe, rozwój e-usług w Urzędzie Gminy, rozwój podstawowych usług na terenie Gminy oraz poprawę jakości infrastruktury;
- wzrost aktywności zawodowej – poprzez działania skierowane do osób bezrobotnych i biernych zawodowo, a także przedsiębiorców działających na obszarze rewitalizacji;
- zmniejszenie problemów społecznych, w tym wykluczenia z powodu m.in. ubóstwa, bezrobocia, wieku;
- poprawa infrastruktury technicznej, społecznej i jakości środowiska – głównie poprzez działania infrastrukturalne, które pośrednio przyczynią się do polepszenia stanu obiektów, gdzie prowadzone będą projekty społeczne, budynków mieszkalnych wyniku podjęcia prac termomodernizacyjnych.

Tak sformułowana wizja oznacza, że na podstawie zaplanowanych do realizacji działań, Gmina Kampinos będzie dążyć do rozwiązania albo przynajmniej zniwelowania negatywnych zjawisk zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji. Działania rewitalizacyjne spowodują wzrost atrakcyjności niniejszego obszaru oraz przyczynią się do stworzenia alternatywnych form spędzania wolnego czasu, które mają na celu pobudzenie aktywności mieszkańców ze środowisk dysfunkcyjnych oraz wzrost ich zaangażowania w życie lokalne. Dzięki realizacji projektów rewitalizacyjnych wzrośnie atrakcyjność i jakość przestrzeni publicznej oraz nastąpi ożywienie gospodarcze i społeczne wybranych sołectw.

Sformułowana wizja zostanie zrealizowana przez dwa główne cele strategiczne oraz odpowiadające im kierunki działań, w ramach których realizowane będą projekty rewitalizacyjne.

Tabela 33. Wizja i cele strategiczne rewitalizacji

WIZJA	
<p>W WYNIKU REALIZACJI ZAPLANOWANYCH DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH, WZROŚNIE JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI, POZIOM INTEGRACJI I AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ GRUP ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM. W WYNIKU PLANOWANEGO WSPARCIA DLA OSÓB STARSZYCH, ZWIĘKSZY SIĘ ICH UDZIAŁ W ŻYCIU SPOŁECZNYM, SENIORZY BĘDĄ MOGLI REALIZOWAĆ WŁASNE PASJE, A TAKŻE OTRZYMAJĄ POMOC W ZAKRESIE CODZIENNEGO FUNKCJONOWANIA. DZIAŁANIA SPOŁECZNE BĘDĄ KIEROWANE DO WSZYSTKICH GRUP WIEKOWYCH, W ZALEŻNOŚCI OD ZIDENTYFIKOWANYCH POTRZEB. WSPARCIEM OBJĘCI ZOSTANĄ RÓWNIEŻ NAJMŁODSI MIESZKAŃCY OBSZARU REWITALIZACJI, JAK I ICH RODZICE, KTÓRZY BEZPIECZNIE BĘDĄ MOGLI ODDAĆ DZIECKO PO OPIEKĘ W GODZINACH PRACY ZAWODOWEJ. POMOC SKIEROWANA ZOSTANIE RÓWNIEŻ DO DZIECI I MŁODZIEŻY W ZAKRESIE ROZWOJU ICH KOMPETENCJI I ZWIĘKSZENIA WYNIKÓW W NAUCIE, A W PRZYSZŁOŚCI UZYSKANIA WYŻSZEGO WYKSZTAŁCENIA I ZNALEZIENIA PRACY. PODJĘCIE DZIAŁAŃ INFRASTRUKTURALNYCH UZUPEŁNI DZIAŁANIA SPOŁECZNE I WPŁYNIE NA WZROST ATRAKCYJNOŚCI OBSZARU POD WZGLĘDEM MIESZKALNICTWA ORAZ ZAPEWNI MOŻLIWOŚĆ ZREALIZOWANIA OFERTY SKIEROWANEJ DO MIESZKAŃCÓW BORYKAJĄCYCH SIĘ Z PROBLEMAMI UBÓSTWA, BEZRÓBOCIA, NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO.</p>	
CELE STRATEGICZNE	
OGRANICZENIE PROBLEMU UBÓSTWA I TOWARZYSZĄCEGO IM WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI
KIERUNKI DZIAŁAŃ	
PODNIESIENIE POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY	AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY
POLEPSZENIE OFERTY EDUKACYJNEJ DLA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Źródło: Opracowanie własne

Osiągnięcie określonych celów i wyznaczonej wizji będzie możliwe poprzez realizację projektów rewitalizacyjnych w sferze społecznej, gospodarczej oraz technicznej, która wywiera bezpośredni wpływ na sferę przestrzenno-funkcjonalną. Ponadto należy wskazać, że podjęcie projektów infrastrukturalnych jest niezbędne do niwelowania problemów społecznych i gospodarczych, jakie zdiagnozowano w obszarze rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos. Dzięki kompleksowemu podejściu do procesu rewitalizacji możliwe będzie osiągnięcie planowanego efektu rewitalizacji, który stanowi odpowiedź na przeprowadzoną diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych. Natomiast cele wyznaczone do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos są adekwatne do potrzeb, a ich osiągnięcie spowoduje eliminację lub przynajmniej ograniczenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji.

5. Lista projektów głównych

Projekty wyznaczone do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos są odpowiedzią na postawione cele. Ich wdrożenie jest niezbędne do rozwiązania zdiagnozowanych sytuacji problemowych. Główne projekty rewitalizacyjne to takie, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i nie rozwiąże zdiagnozowanych sytuacji problemowych. Projekty te zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 34. Główne projekty rewitalizacyjne

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
Łazy 40A	Adaptacja budynków na potrzeby inkubatora przedsiębiorczości	Gmina Kampinos	Przystosowanie istniejących budynków gminnych na potrzeby inkubatora przedsiębiorczości (remont i modernizacja pomieszczeń, termomodernizacja budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana źródła ciepła, zakup wyposażenia biurowego).	<p>Powstanie powierzchni biurowej dla potrzeb 6 osób fizycznych zamieszkujących obszar rewitalizacji, które rozpoczynają działalność gospodarczą lub prowadzą ją nie dłużej niż 3 lata.</p> <p>Kierunek działań: PODNIESIENIE POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY w ramach celu: OGRANICZENIE PROBLEMU UBÓSTWA I TOWARZYSZĄCEGO IM WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO Stworzenie tego typu infrastruktury, wpłynie na podniesienie poziomu przedsiębiorczości. Ponadto dzięki realizacji powyższego zadania, zostanie stworzony właściwy klimat do podejmowania działalności gospodarczej i realizacji przedsięwzięć innowacyjnych. Rozwój przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji niewątpliwie wpłynie na aktywizację lokalnego rynku pracy. Stworzenie obiektu z odpowiednim zapleczem technicznym, wpłynie na powstanie nowych i rozwój istniejących firm. Jest to zatem zadanie mające na celu kreowanie dobrych warunków do rozwijania działalności gospodarczej, powstawania nowych firm, a przez to promowania przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy.</p>	Liczba adaptowanych budynków - 1	Protokół odbioru prac
Łazy 40A	Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	Gmina Kampinos	<p>Zawodowa aktywizacja społeczna. Zapewnienie wsparcia i poradnictwa specjalistycznego w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.</p> <p>Na terenie utworzonego inkubatora przedsiębiorczości, działalność gospodarczą będą mogły prowadzić osoby fizyczne zamieszkujące obszar rewitalizacji, które rozpoczynają działalność lub prowadzą ją nie dłużej niż 3 lata.</p>	<p>Prowadzenie działalności gospodarczej na terenie inkubatora przedsiębiorczości przez minimum 6 osób fizycznych zamieszkujących obszar rewitalizacji, które rozpoczynają działalność gospodarczą lub prowadzą ją nie dłużej niż 3 lata.</p> <p>Kierunek działań: PODNIESIENIE POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY w ramach celu: OGRANICZENIE PROBLEMU UBÓSTWA I TOWARZYSZĄCEGO IM WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO Powyższe zadanie ma na celu przeciwdziałanie bezrobociu oraz zwiększenie aktywizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Przedsiębiorcy, którzy będą prowadzić swoją działalność w powstałym inkubatorze, będą mogli wymienić się doświadczeniami. Realizacja powyższego zadania</p>	<p>Ilość zarejestrowanych na terenie inkubatora przedsiębiorczości nowopowstałych lub prowadzonych nie dłużej niż przez 3 lata działalności gospodarczych przez osoby zamieszkujące teren objęty rewitalizacją – 6</p> <p>Liczba powstałych inkubatorów</p>	<p>Ilość przedsiębiorców zarejestrowanych na terenie inkubatora przedsiębiorczości wynikająca z CEIDG</p>

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
Kampinos ul. Chopina, ul. Niepodległości 5, Łazy 40A	Aadaptacja budynków na potrzeby Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASiK)	Gmina Kampinos, OPS, Caritas OSP w Kampinosie	Przystosowanie istniejących budynków użyteczności publicznej na potrzeby LPASiK (remont i modernizacja, wydzielenie pomieszczeń, zakup wyposażenia).	wplynie na wspieranie rozwoju i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. Podniesienie poziomu integracji społecznej oraz aktywności lokalnej, co w konsekwencji przeloży się na wyższe uczestnictwo w życiu społecznym na obszarze rewitalizacji (udział w akcjach i wydarzeniach, pomoc w organizacji działań, działalność na rzecz zagospodarowania obszaru), podniesienie konkurencyjności osób na rynku pracy i przełamanie tendencji do długoletniego pozostawania poza rynkiem pracy oraz wykluczenia społecznego (min. poprzez redukcję osób żyjących w ubóstwie). Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	przedsiębiorczości – 1 Liczba wyremontowanych i zaadaptowanych obiektów dla celów społecznych – 3	Protokół odbioru prac, faktury zakupu
Kampinos ul. Chopina, ul. Niepodległości 5, Łazy 40A	Utworzenie 3 Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASiK)	Gmina Kampinos, OPS, Caritas OSP w Kampinosie	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem oraz ubóstwem. Zapewnienie wsparcia i poradnictwa specjalistycznego dla osób i rodzin dotkniętych przemocą, uzależnieniami, długotrwałe bezrobotnych. Doradztwo psychologiczne, porady prawne, doradztwo i szkolenia zawodowe. Spotkania dla KGW. Organizacja lokalnych imprez, wydarzeń kulturalnych, integrujących i aktywizujących społeczność. Działania prozdrowotne (np. mammobusy, mobilne punkty badań).	Podniesienie poziomu integracji społecznej oraz aktywności lokalnej, co w konsekwencji przeloży się na wyższe uczestnictwo w życiu społecznym na obszarze rewitalizacji (udział w akcjach i wydarzeniach, pomoc w organizacji działań, działalność na rzecz zagospodarowania obszaru), podniesienie konkurencyjności osób na rynku pracy i przełamanie tendencji do długoletniego pozostawania poza rynkiem pracy oraz wykluczenia społecznego (min. poprzez redukcję osób żyjących w ubóstwie). Ułatwienie procesu poszukiwania pracy. Zaangażowanie mieszkańców w organizację lokalnych imprez i wydarzeń kulturalnych, jak i samo uczestnictwo w tych wydarzeniach, przyczyni się do aktywizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz wpłynie na integrację lokalnej społeczności. Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu:	Liczba osób z obszaru rewitalizacji objętych działaniami aktywizacyjnymi (w podziale na grupy: starsi – 15, młodzież – 15, niepełnosprawni – 5) Liczba osób objętych aktywizacją w obszarze rewitalizacji – 50	Listy uczestników spotkań, Rejestr udzielonych porad

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5, Łazy 40A	Aktywny Wolontariat	Gmina Kampinos, OPS, Szkoła, Caritas, Stowarzyszenia z terenu Gminy	Organizacja usług opiekuńczych (osoby starsze, niepełnosprawne): odwiedziny w domu, pomoc w drobnych pracach domowych, zakupach, organizacja wspólnych spotkań, spacerów, grup tematycznych aktywizujących seniorów, pomoc w wykonaniu czynności urzędowych, nauka obsługi komputera i języka angielskiego (w tym animowanie współpracy międzypokoleniowej), pomoc dzieciom i młodzieży w nadrobieniu zaległości edukacyjnych.	<p>PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI</p> <p>Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, zarówno dla osób starszych, jak i młodzieży.</p> <p>Włączenie i integracja społeczna, w tym integracja międzypokoleniowa.</p> <p>Promocja i szerzenie idei wolontariatu.</p> <p>Zachęcenie ludzi do działań na rzecz Aktywnego Wolontariatu wpłynię na aktywizację społeczną mieszkańców. Natomiast zapewnienie podstawowych usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych niewątpliwie wpłynie na poprawę jakości życia osób dotkniętych problemami społecznymi (osób dotkniętych niepełnosprawnością i samotnością).</p> <p>Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI</p>	<p>Liczba osób objętych opieką (w podziale na osoby starsze – 10, niepełnosprawne – 4, dzieci - 15).</p> <p>Liczba wolontariuszy zaangażowanych w program – 10</p>	<p>Rejestracja wolontariuszy.</p> <p>Rejestracja osób objętych opieką.</p>
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Wsparcie Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Gminie Kampinos w kształtowaniu kompetencji kluczowych	Gmina Kampinos	<p>Rozwijanie kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy w zakresie przedmiotów przyrodniczych i matematyki oraz kompetencji informatycznych, a także kompetencji społecznych.</p> <p>Zorganizowanie zajęć edukacyjnych (wyrównujących dla uczniów słabszych oraz rozwijających dla uczniów zdolnych).</p> <p>Zakup pomocy dydaktycznych oraz sprzętu TIK.</p> <p>Wypożyczenie pracowni przedmiotów przyrodniczych, matematycznych, chemicznych.</p>	<p>Podniesienie poziomu kompetencji kluczowych, kształtowanie postaw kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej i przedsiębiorczości wśród uczniów ZSP w Kampinosie, ułatwiających im przyszłe funkcjonowanie na rynku pracy.</p> <p>Zwiększenie oferty edukacyjnej szkoły dla uczniów wymagających wsparcia z uwagi na posiadane deficyty oraz dla uczniów uzdolnionych.</p> <p>Podniesienie jakości pracy szkoły poprzez doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli.</p> <p>Wypożyczenie szkoły w pomocy dydaktyczne.</p> <p>Kierunek działań: POLEPSZENIE OFERTY EDUKACYJNEJ DLA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI w ramach celu: TOWARZYSZĄCEGO IM WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO</p>	<p>Liczba dodatkowych zajęć dla uczniów – 5</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem edukacyjnym – 100</p> <p>Liczba nauczycieli z podniesionymi kwalifikacjami – 10</p> <p>Liczba szkół wyposażonych w sprzęt TIK – 1</p> <p>Liczba szkół wyposażonych w pracownie – 1</p>	<p>Deklaracje uczestnictwa w zajęciach.</p> <p>Dzienniki zajęć.</p> <p>Listy obecności ze szkoleń.</p> <p>Protokoły odbioru wyposażenia i pomocy dydaktycznych.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Adaptacja pomieszczeń ZSP w Kampinosie na potrzeby punktu opieki nad dzieckiem do lat 3	Gmina Kampinos	Wsparcie dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami. Rozwój kompetencji i umiejętności zawodowych nauczycieli w zakresie wykorzystania nowoczesnych narzędzi informatycznych, nauczania w obszarze przedmiotów przyrodniczych i matematyki. Przystosowanie pomieszczeń na potrzeby utworzenia klubu malucha/żłobka oraz dziecięcej strefy rekreacji.	Przystosowane pomieszczeń, w których zostanie utworzony klub malucha/żłobek oraz dziecięca strefa rekreacji. Adaptacja pomieszczeń pozwoli na utworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 będzie stanowiło pomoc w powrocie na rynek pracy osobom po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich, sprawującym opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz osobom pozostającym bez zatrudnienia i sprawującym opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3. Kierunek działań: PODNIESIENIE POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY w ramach celu: OGRANICZENIE PROBLEMU UBÓSTWA I TOWARZYSZĄCEGO IM WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	Liczba budynków wspartych w ramach projektu – 1	Protokół odbioru robót
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Punkt opieki nad dzieckiem do lat 3	Gmina Kampinos	Utworzenie klubu malucha/żłobka dla dzieci poniżej 3 lat oraz wsparcie i aktywizacja osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich, sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz osób pozostających bez zatrudnienia i sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3.	Pomoc w powrocie na rynek pracy osobom po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich sprawującym opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz osobom pozostającym bez zatrudnienia i sprawującym opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3. Kierunek działań: PODNIESIENIE POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY w ramach celu: OGRANICZENIE PROBLEMU UBÓSTWA I TOWARZYSZĄCEGO IM WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 – 15 Liczba dzieci do lat 3 objętych opieką – 15 Liczba osób objętych wsparciem powracających na rynek pracy po przywróceniu/ z urlopowaniem/ wychowaniem dziecka – 15	Lista dzieci przyjętych do żłobka/klubu malucha.

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
Łazy 40A	Remont i modernizacja pomieszczeń w budynku świetlicy środowiskowej	Gmina Kampinos OPS Stowarzyszenia z terenu Gminy	Remont i modernizacja pomieszczeń w budynku świetlicy środowiskowej (podjęcie prac m.in. z zakresu termomodernizacji budynków)	Pomieszczenia świetlicy środowiskowej zostaną wyremontowane i zmodernizowane w celu umożliwienia aktywnego spędzania czasu dzieciom i młodzieży wraz z rodzicami. Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	Liczba zmodernizowanych i wyremontowanych obiektów – 1	Protokół odbioru robót i wyposazenia, faktury zakupu
Łazy 40A	Świetlice środowiskowe	Gmina Kampinos OPS Stowarzyszenia z terenu Gminy	Zapewnienie odpowiednich warunków do nauki oraz zorganizowanej opieki dla dzieci ze środowisk zagrożonych, szczególnie z obszaru rewitalizacji. Zajęcia pozaszkolne promujące indywidualne zdolności uczestników, spotkania z ciekawymi ludźmi, wycieczki, zajęcia sportowe Doposażenie świetlic w pomoce dydaktyczne oraz sprzęt komputerowy.	Umożliwienie aktywnego spędzania czasu dzieciom i młodzieży wraz z rodzicami. Twórcze i ciekawe zagospodarowanie czasu wolnego. Możliwość rozwijania zainteresowań i umiejętności. Ułatwienie dzieciom dostępu do alternatywnej oferty kulturalnej, sportowej, edukacyjnej. Zwiększenie ilości działań w środowisku lokalnym, które przyczyni się do większej integracji rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji. Doposażenie świetlic w celu lepszego organizacji zajęć świetlicowych w pomoce umożliwiającej korygowanie dysfunkcji i dysharmonii rozwojowych oraz uzupełnienie braków wiedzy u dzieci. Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	Liczba dzieci korzystających ze wsparcia – 10	Lista dzieci zgłoszonych do udziału w zajęciach, listy obecności
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5, Łazy 40A	Poprawa jakości życia seniorów	Gmina Kampinos Stowarzyszenia z terenu Gminy OPS	Zapewnienie seniorom wsparcia oraz pomocy adekwatnej do potrzeb i możliwości wynikających z wieku i stanu zdrowia, w tym wsparcie specjalistyczne.	Wsparcie osób starszych, w tym dotyczące włączenia ich w życie społeczności. Prowadzenie wspólnych zajęć i szkoleń. Organizacja międzypokoleniowych akcji i wydarzeń. Zwiększenie możliwości aktywnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym i kulturalnym.	Liczba osób w wieku 50+ objętych wsparciem – 20	Listy obecności ze spotkań dla seniorów

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmiernienia rezultatów
Kampinos ul. Niepokalanowska 3	Sprawy Urząd	Gmina Kampinos w ramach projektu Samorządu Województwa Mazowieckiego pn.: ASI	Integracja społeczna środowiska seniorów, w tym rozwoju działań samopomocowych. Zwiększenie zaangażowania seniorów w życie społeczności lokalnych - Wsparcie osób 50+ poprzez: korzystanie z oferty na rzecz aktywności społecznej, oferty prozdrowotnej obejmującej aktywność ruchową, edukacyjną, kulturalną i rekreacyjną/ uzależnioną od potrzeb środowiska seniorów, wycieczki, spotkania i prelekcje, zajęcia rehabilitacyjne oraz warsztaty w zakresie kompetencji cyfrowych (doposażenie świetlic wiejskich w sprzęt komputerowy do warsztatów).	Ograniczenie marginalizacji i izolacji seniorów w społeczeństwie. Zwiększenie oferty spędzania aktywnie czasu wolnego seniorów. Przełamanie stereotypów na temat starości. Zwiększenie współpracy międzypokoleniowej. Zwiększenie aktywności seniorów i zminimalizowanie poczucia wyobcowania. Przełamanie barier wiekowych. Nauka obsługi komputerów i korzystania z Internetu. Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	Liczba e-usług wdrożonych w Urzędzie na poziomie 3 i 4 dojrzałości – 3 Liczba systemów dziedzicznych wdrożonych w Urzędzie – 1	Portal internetowy Gminy Portal wrotamazowska.pl
			Uruchomienie wybranych e-usług na poziomie 3 i 4. Zapewnienie interoperacyjności publicznych systemów teleinformatycznych poprzez wdrożenie nowych rozwiązań informatycznych z zakresu elektronicznej administracji oraz cyfryzacja baz danych. Wdrożenie systemów dziedzicznych dotyczących komunikacji z mieszkańcami oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Rozwój e-usług oraz zwiększenie jakości procesu świadczenia usług administracyjnych dla obywateli i przedsiębiorców. Podniesienie sprawności urzędu w zakresie świadczenia usług drogą elektroniczną. Ułatwienie warunków działania przedsiębiorcom, poprawa jakości życia obywateli poprzez rozwiniecie możliwości załatwiania spraw drogą elektroniczną oraz wspomaganie usprawnienia funkcjonowania administracji samorządowej. Realizacja projektu będzie miała pozytywny wpływ na wdrożenie procesu rewitalizacji w Gminie Kampinos. Na wsparcie ze strony urzędników oraz sprawniejszą obsługę interesantów będą mogli liczyć mieszkańcy obszaru rewitalizacji będący uczestnikami poszczególnych projektów rewitalizacyjnych, a także przedsiębiorcy czy osoby dotychczas bierne zawodowo, które będą zainteresowane podjęciem współpracy w ramach procesu rewitalizacji. Kierunek działań: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW w ramach celu:		

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Adaptacja i remont pomieszczeń w budynku szkoły na potrzeby organizacji biblioteki publicznej	Gmina Kampinos Gminna Biblioteka Publiczna Szkoła	Organizacja biblioteki publicznej w budynku szkoły (adaptacja i remont pomieszczeń, zakup wyposażenia). W obiekcie prowadzone będą warsztaty wokalne w ramach planowanego działania z zakresu integracji społeczności – osób ze środowisk dysfunkcyjnych, zagrożonych wykluczeniem, borykających się z problemami społecznymi.	PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI Rozszerzenie funkcji oraz wyposażenia gminnej biblioteki publicznej. Zapewnienie odpowiedniej przestrzeni dla zbiorów bibliotecznych oraz czyteln. Poprawa jakości korzystania przez mieszkańców z biblioteki publicznej. Zapewnienie odpowiednich do posiadanych zasobów bibliotecznych warunków lokalowych. Rozwój nowych funkcji gminnej biblioteki. Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	Liczba zmodernizowanych obiektów na potrzeby biblioteki gminnej – 1	Protokół odbioru robót i wyposażenia
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Integracja lokalnej społeczności poprzez warsztaty wokalne i taneczne	Gmina Kampinos Stowarzyszenia z terenu Gminy Caritas	Warsztaty wokalne i taneczne skierowane do osób ze środowisk dysfunkcyjnych, zagrożonych wykluczeniem, borykających się z problemami społecznymi. Zakup instrumentów.	Wzrost świadomości kulturowej społeczeństwa. Integracja lokalnej społeczności. Wymiana doświadczeń. Kierunek działań: AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I INTEGRACJA MIESZKAŃCÓW WRAZ Z ADAPTACJĄ I UTWORZENIEM NIEZBĘDNEJ INFRASTRUKTURY w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	Liczba uczestników warsztatów – 20	Listy obecności
Kampinos ul. Chopina, Park, Łazy 40A	Przygotowanie przestrzeni publicznej w obszarze rewitalizacji	Gmina Kampinos	Budowa dwóch parkingów w Kampinosie (parking przy szkole oraz parking vis a vis Wikariatki). Budowa parkingu w Łazach przy budynku świetlicy środowiskowej „Lipa”. Boisko do piłki plażowej w Łazach.	Utworzenie przestrzeni publicznej do spędzania wolnego czasu i wypoczynku. Udostępnienie przestrzeni publicznej na cele aktywizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Usprawnienie i poprawa warunków parkowania na obszarze rewitalizacji. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego. Zmniejszenie emisji spalin i kosztów eksploatacji pojazdów poprzez ograniczenie zbędnego ruchu pojazdów w poszukiwaniu miejsca parkingowego. Utworzenie	Liczba osób korzystających z nowopowstałej infrastruktury – 200	Protokół odbioru robót, faktury zakupu

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów	
			<p>Doposażenie placu zabaw w parku rekreacyjno – wypoczynkowym w Kampinosie.</p> <p>Budowa obiektów małej architektury w Łazach i Kampinosie.</p> <p>Budowa siłowni pod chmurką oraz zieleni urządzonej w Łazach.</p>	<p>parkingów umożliwi lepszy dostęp do obiektów, w których odbywać się będą zaplanowane w ramach procesu rewitalizacji warsztaty, kursy, spotkania aktywizujące mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Kierunek działań: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI</p>			
<p>Łąży Nr drogi 10029, 410307W, 410309W</p>	<p>Przebudowa i remonty dróg gminnych</p>	<p>Gmina Kampinos</p>	<p>Przebudowa drogi gminnej w Łazach. Drogi 410307W i 410309W prowadzą do świetlicy środowiskowej znajdującej się w Łazach 40A.</p>	<p>Poprawa stanu infrastruktury drogowej na obszarze rewitalizacji</p> <p>Poprawa dostępu do infrastruktury społecznej i organizowanej w ramach niej działań aktywizujących i integrujących mieszkańców obszaru rewitalizacji z sołectwa Łąży.</p> <p>Kierunek działań: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI</p>	<p>Długość wyremontowanych dróg w obszarze rewitalizacji – 2 211 mb</p>	<p>Protokół odbioru robót</p>	
<p>Łąży, działka nr 45/1</p>	<p>Miasteczko rowerowe</p>	<p>Gmina Kampinos Stowarzyszenia z terenu Gminy Szkoła</p>	<p>Utworzenie miasteczka rowerowego, jako miejsca nauki i ćwiczeń bezpiecznej jazdy rowerem.</p>	<p>Wprowadzenie dzieci oraz młodzieży szkolnej w podstawy bezpiecznego zachowania się w ruchu drogowym.</p> <p>Nabywanie nawyków niezbędnych do bezpiecznego poruszania się po drogach.</p> <p>Zapewnienie możliwości należącego szkolenia oraz przeprowadzenia egzaminów na kartę rowerową i motorowerową.</p> <p>Atrakcyjna forma zajęć szkolnych.</p> <p>Projekt umożliwi wzrost poziomu aktywności i integracji mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ćwiczenia, które będą odbywały się w miasteczku skierowane zostaną do dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, które objęte są wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej. Dzieci objęte wsparciem w ramach projektu, zdobędą wiedzę, jak i umiejętności praktyczne w postaci nauki jazdy na rowerze. Umiejętność ta przyczyni się do możliwości wspólnego uczestnictwa w wycieczkach rowerowych na terenie Gminy (jak wynika z przeprowadzonej diagnozy, Gmina charakteryzuje się walorami przyrodniczymi, które sprzyjają</p>		<p>Liczba utworzonych miasteczek rowerowych – 1</p>	<p>Protokół odbioru robót</p>

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
Kampinos, Łązy	Wymiana źródeł ciepła na paliwo gazowe i stałe	Gmina Kampinos	Wymiana w gospodarstwach domowych źródeł ciepła na nowe, spalające paliwo gazowe (w związku z budową gazociągu w Kampinosie) oraz na nowe, bardziej przyjazne środowisku, o lepszej sprawności cieplnej	<p>aktywności fizycznej, zatem zdobyte umiejętności z nastawieniem na bezpieczne poruszanie się rowerem, umożliwią wykorzystanie obecnych walorów obszaru rewitalizacji do zwiększenia poziomu aktywności całych rodzin – mieszkańców obszaru rewitalizacji i wzrost przynależności do miejsca zamieszkania).</p> <p>Kierunek działań: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI</p>		
				<p>Obniżenie niskiej emisji w gminie poprzez wymianę starych, nisko sprawnych źródeł ciepła na źródła ciepła spalające paliwo gazowe oraz na nowoczesne źródła ciepła spalające paliwo stałe.</p> <p>Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez ograniczenie zanieczyszczeń do powietrza (ochrona środowiska).</p> <p>Na terenie obszaru rewitalizacji zdiagnozowanym problemem jest niewystarczająca termomodernizacja budynków, co wpływa na niski poziom efektywności energetycznej obiektów mieszkalnych. Jednym z działań termomodernizacyjnych jest wymiana źródeł ciepła. Realizacja przedsięwzięcia wpłynie na poprawę efektywności energetycznej, zmniejszenie kosztów utrzymania budynków, a tym samym wygenerowanie oszczędności w budżecie mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Kierunek działań: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI</p>	Liczba wymienionych źródeł ciepła	Protokół odbioru robót, faktury zakupu
Kampinos, ul. Chopina 9, Szkolna 2A	Odnowa tkanki mieszkaniowej - Program Aktywizacji Lokalnej Mieszkańców Budynku Komunalnego	Gmina Kampinos	Remont budynku mieszkalnego wielorodzinnego komunalnego (wykonanie oceny koniecznych remontów, remont pomieszczeń, przebudowa istniejących instalacji technicznych, wymiana termomodernizacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej).	<p>Powstanie mieszkań komunalnych o wyższym standardzie. Poprawa warunków życia mieszkańców budynku komunalnego.</p> <p>Pobudzenie i wspieranie matych, samopomocowych inicjatyw w zakresie współdziałania sąsiedzkiego, które angażują mieszkańców obszaru rewitalizacji, włączając ich w proces organizacji swojego otoczenia oraz aktywności.</p>	Liczba wyremontowanych budynków mieszkalnych wielorodzinnych komunalnych – 2	Protokół odbioru robót

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Prognozowane rezultaty	Wskaźnik monitorowania	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów
	wraz z remontem budynku		wymiana pokrycia dachowego, zmiana elewacji). Zagospodarowanie otoczenia budynku poprzez urządzenie zieleni. Działaniem towarzyszącym pracom remontowym będzie Program Aktywizacji Lokalnej Mieszkańców Budynku Komunalnego związany z zagospodarowaniem okolicznego terenu. Program wyznaczy działania aktywizujące mieszkańców budynku komunalnego na rzecz poprawy swojego otoczenia oraz wzmocnienia więzi.	Wsparcie w postaci poprawy stanu technicznego budynków mieszkalnych kierowane jest do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy są beneficjentami pomocy społecznej, głównie z powodu: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, a także alkoholizmu. Przy jednoczesnym wsparciu w postaci działań tzw. miękkich, prace modernizacyjne i remontowe przyczynią się do poprawy jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych z życia lokalnej społeczności. Kierunek działań: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW w ramach celu: PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI		

Źródło: Opracowanie własne

6. Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

W ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos przewidziano następujące pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne:

1. Klub Seniora z programem społecznym, edukacyjnym i zdrowotnym (np. rehabilitacja, zajęcia edukacyjne dot. prawidłowego odżywiania, zajęcia ruchowe, poznawanie różnych sportów, oddziaływanie przez sztukę i kulturę). Możliwe jest też organizowanie zajęć w ramach Uniwersytetu III wieku. Dodatkowo: porady prawne, psychologiczne i inne. Projekt skierowany do mieszkańców wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem ze względu na wiek i choroby.
2. Działania profilaktyczne i korygujące wady rozwojowe dzieci oraz zaległości edukacyjne dzieci (psycholog, neurologopeda, logopeda, pedagog, edukatorzy, treningi integracji emocjonalnej, treningi zastępowania agresji, terapia taktylna i inne, w zależności od zdiagnozowanych deficytów uczestników projektu). Projekt skierowany do najmłodszych mieszkańców obszaru rewitalizacji pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych i ubogich.
3. "Wyspy Aktywności" – projekt dot. zlokalizowania na obszarze rewitalizacji "Wysp Aktywności" w formie skweru, placu wydzielonego (np. poprzez rośliny), w których możliwe będzie realizowanie różnego rodzaju aktywności łączących grupy młodych i starszych mieszkańców poszczególnych sołectw, miejscowości. W wyspach możliwe jest zlokalizowanie bezpłatnego WiFi, miejsc do integracji, siłowni plenerowej, kawiarni-cukierni (być może o charakterze społecznym), miejsc do wymiany książek, kina letniego "pod chmurką" lub innego rodzaju aktywności mieszkańców. Projekt skierowany na wzrost aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji.
4. Utworzenie Centrum Wytchnieniowego – dla osób (opiekunów faktycznych) zajmujących się osobami zależnymi (osobami niepełnosprawnymi, osobami starszymi), ze świadczonymi usługami o charakterze opiekuńczym (stacjonarnie, niestacjonarnie dla osób, które nie mogą zostać dowieszone do Centrum) oraz wsparciem dla opiekunów (grupa wsparcia, doradztwo prawne, szkolenia z zakresu opieki, zajęcia relaksacyjne i inne). Projekt skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizacji bezpośrednio zaangażowanych w opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi z obszaru rewitalizacji.
5. Inkubator Tradycji – działania ukierunkowane na osoby młode. Przestrzeń, w której rzemieślnicy (osoby starsze), najczęściej w ramach ginących zawodów (np. pszczelarstwo, kowalstwo) będą spotykać się z osobami młodymi i uczyć ich starego rzemiosła. W inkubatorze rzemieślnicy będą mogli pracować, tworzyć wspólne produkty, ofertę produktów, marketing, prowadzić swoją działalność. Dodatkowo

organizowane będą lekcje pokazowe dla dzieci ze szkół, przygotowywane produkty na lokalne wydarzenia kulturalne (festyny, dożynki gminne). Inkubator może być utworzony w ramach spółdzielni socjalnej (co wymaga zaangażowania osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym), dzięki czemu możliwe będzie pozyskanie środków na rozpoczęcie działalności (utworzenie stanowisk pracy i wynagrodzenie dla osób należących do spółdzielni). Projekt skierowany na pobudzenie aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji z uwzględnieniem współpracy międzypokoleniowej.

Realizacja pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych skierowana będzie przede wszystkim do mieszkańców Kampinosu. To właśnie tu planowana jest ich realizacja i lokalizacja. Ww. działania będą realizowane w obiektach infrastruktury społecznej, która zostanie zaadaptowana na cele społeczne w ramach głównych projektów rewitalizacyjnych. Ponadto do realizacji pozostałych przedsięwzięć posłuży obiekt Zespołu Szkół w Kampinosie. Projekty te zostały wskazane jako pozostałe ze względu na to, że planuje się je zrealizować dopiero w sytuacji, gdyby wdrożone projekty główne nie przyniosły zakładanych rezultatów. Należy tu podkreślić, że działania te nie są niezbędne w pierwszej kolejności do ograniczenia zdiagnozowanych negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji, ale ich wdrożenie na pewno wzmocni osiągnięcie celów rewitalizacyjnych. Przewidywanymi beneficjentami tych przedsięwzięć są bowiem różne grupy mieszkańców obszaru rewitalizacji, których dotyczą różne problemy społeczne.

7. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach. W szczególności dotyczy to komplementarności: przestrzennej, problemowej, proceduralno-instytucjonalnej, międzyokresowej oraz źródeł finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Przedsięwzięcia zawarte w Programie Rewitalizacji dla Gminy Kampinos zaplanowane zostały z uwzględnieniem wzajemnych powiązań. Projekty ujęte w Programie Rewitalizacji dotyczą mieszkańców obszaru rewitalizacji i będą realizowane na tym właśnie obszarze, tj. na terenie sołectwa Kampinos i Łazy. Pomędzy zaplanowanymi projektami będzie zachodził efekt synergii. Oznacza to, że przedsięwzięcia zostały zaplanowane w taki sposób, aby dopełniały się wzajemnie. Tam, gdzie zaplanowano adaptację budynków na cele społeczne, uwzględniono także rozwiązanie problemów w braku zagospodarowania przestrzeni publicznej, poprzez utworzenie m.in. miejsc sportowo-rekreacyjnych dla różnych grup

wiekowych. Realizacja zadań zapewni efektywne oddziaływanie na cały obszar dotknięty kryzysem, nie tylko w pojedynczych miejscach.

Zaplanowane działania nie będą skutkowały przenoszeniem problemów na inne obszary i nie będą prowadziły do niepożądanych efektów społecznych takich, jak segregacja społeczna i wykluczenie, a wręcz przeciwnie spowodują rozwiązanie lub przynajmniej ograniczenie negatywnych zjawisk, występujących na całym obszarze rewitalizacji (a pośrednio również na terenie całej Gminy). Zaplanowane do realizacji zadania główne oraz pozostałe przedsięwzięcia będą się wzajemnie dopełniały, aby w jak największym stopniu osiągnąć cele rewitalizacyjne.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne, będą wzajemnie się dopełniały tematycznie, co sprawi, że Program Rewitalizacji dla Gminy Kampinos będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, środowiskowym, technicznym i przestrzenno-funkcyjnym).

Poniższa tabela przedstawia oddziaływanie poszczególnych projektów rewitalizacyjnych na główne problemy, jakie zidentyfikowano na terenie sołectwa Kampinos i Łazy.

Tabela 35. Wpływ głównych projektów rewitalizacyjnych na problemy zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji

	Sfera społeczna									Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna
	widoczna przewaga liczby osób w wieku produkcyjnym nad liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym/ starsze się społeczeństwo	duża liczba beneficjentów pomocy społecznej	ubóstwo	bezrobocie	alkoholizm	niepewnosprawność	długotrwała lub ciężka choroba	przemoc w rodzinie	niskie zaangażowanie w życie lokalne			
Wyszczególnienie												
Adaptacja budynków na potrzeby Inkubatora przedsiębiorczości	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2	0
Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	2	0
Adaptacja budynków na potrzeby Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASIK)	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1	0
Utworzenie 3 Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASIK)	1	1	1	2	2	1	2	1	2	1	1	0
Aktywny Wolontariat	1	1	1	0	0	2	0	2	1	0	0	0
Wsparcie Zespołu Szkolno – Przedшкоlnego w Gminie Kampinos w kształtowaniu kompetencji kluczowych	0	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	0
Adaptacja pomieszczeń ZSP w Kampinosie na potrzeby punktu opieki nad dzieckiem do lat 3	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0
Punkt opieki nad dzieckiem do lat 3	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0
Remont i modernizacja pomieszczeń w budynku świetlicy środowiskowej	0	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	0

Poniżej przedstawiono wzajemne powiązanie zaplanowanych głównych projektów rewitalizacyjnych. Poprzez zestawienie tzw. projektów „miękkich” z infrastrukturalnymi wykazano, które obiekty i przestrzeń będzie wykorzystywana pod realizację działań społecznych. Jak wynika z przeprowadzonej diagnozy, na obszarze rewitalizacji występuje infrastrukturalna, którą należy przystosować do pełnienia funkcji społecznych, dopiero wówczas będą mogły zostać zrealizowane projekty skierowane bezpośrednio na niwelowanie negatywnych zjawisk społecznych.

Tabela 36. Zintegrowanie głównych projektów społecznych z przedsięwzięciami infrastrukturalnymi

Projekt społeczny	Projekt infrastrukturalny	Komplementarność problemowa	Problemy, jakie zostaną rozwiązane dzięki realizacji projektów
Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	Adaptacja budynków na potrzeby inkubatora przedsiębiorczości	Realizacja projektów przyczyni się do zwiększenia poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców sołectwa Łazy. Aby obecna infrastruktura (budynki) mogła posłużyć realizacji projektu społeczno-gospodarczego, niezbędna jest adaptacja istniejącego budynku w Łazach na cele inkubatora przedsiębiorczości. Oczekiwanym efektem jest wzrost liczby mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy prowadzić będą własną działalność gospodarczą, zwiększając tym samym w przyszłości szansę na zatrudnienie dla innych mieszkańców tego obszaru poprzez tworzenie nowych miejsc pracy.	Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców
Utworzenie 3 Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASiK)	Adaptacja budynków na potrzeby Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASiK)	Zwiększenie aktywności mieszkańców, wzrost zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji to jeden z głównych celów procesu rewitalizacji w Gminie Kampinos. Zapewnienie wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi z terenu Kampinosu i Łaz w postaci doradztwa czy szkoleń będzie możliwe poprzez odpowiednie przystosowanie zaplecza technicznego. Utworzenie Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej planowane jest w istniejących budynkach komunalnych w Kampinosie i Łazach.	Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej z powodu ubóstwa i bezrobocia Niskie zaangażowanie w życie lokalne
Aktywny Wolontariat	-	Projekt ten bezpośrednio nie wymaga utworzenia czy adaptacji nowych pomieszczeń. Będzie on realizowany w oparciu o bazę infrastrukturalną ZSP w Kampinosie oraz budynku zaadaptowanego na cele społeczne w Łazach. Ponadto część wolontariatu odbywać się będzie w domach mieszkańców. Pomoc skierowana zostanie do osób starszych i chorych, a także uczniów, u których należy zwiększyć wyniki w nauce.	Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby Starzejące się społeczeństwo
Wsparcie Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Gminie Kampinos w kształtowaniu kompetencji kluczowych	-	Projekt realizowany będzie w ZSP w Kampinosie z nastawieniem na wzrost kompetencji kluczowych u uczniów z obszaru rewitalizacji. Jak, wynika z diagnozy, dzieci osiągają zbyt niskie wyniki edukacyjne, co przekładać się będzie w przyszłości na problemy w zdobyciu dobrego i pożądanego na rynku pracy wykształcenia, a następnie uzyskaniu zatrudnienia.	Niskie wyniki w nauce Bezrobocie
Punkt opieki nad dzieckiem do lat 3	Adaptacja pomieszczeń ZSP w Kampinosie na potrzeby punktu opieki nad dzieckiem do lat 3	Jak wynika z potrzeb mieszkańców sołectwa Kampinos, w celu umożliwienia młodym rodzicom powrotu do aktywności zawodowej, niezbędny jest żłobek bądź punkt, w którym dzieci do 3 roku życia, mogłyby zostać objęte opieką w trakcie ich pobytu w pracy. W związku z tym, planowana jest adaptacja pomieszczeń w ZSP	Brak punktu opieki nad dziećmi, problemy z powrotem na rynek pracy po urodzeniu dziecka

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Projekt społeczny	Projekt infrastrukturalny	Komplementarność problemowa	Problemy, jakie zostaną rozwiązane dzięki realizacji projektów
		w Kampinosie na potrzeby utworzenia punktu opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat.	Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej z powodu bezrobocia
Świetlice środowiskowe	Remont i modernizacja pomieszczeń w budynku świetlicy środowiskowej	Poza utworzeniem LPASiK na terenie sołectwa Łązy planowany jest remont i modernizacja budynku na potrzeby utworzenia świetlicy środowiskowej. Stworzone zostaną odpowiednie warunki do nauki oraz zorganizowanej opieki dla dzieci ze środowisk zagrożonych. Realizacja działań ma na celu pobudzenie aktywności wśród najmłodszych mieszkańców sołectwa, których rodziny objęte są pomocą OPS.	Braki w infrastrukturze społecznej Niskie zaangażowanie w życie lokalne Niskie wyniki w nauce
Poprawa jakości życia seniorów	-	Projekt ten bezpośrednio nie wymaga utworzenia czy adaptacji nowych pomieszczeń. Będzie on realizowany w oparciu o bazę infrastrukturalną ZS w Kampinosie oraz budynku zaadaptowanego na cele społeczne w Łazach. Skierowany jest do najstarszych mieszkańców obszaru rewitalizacji w celu niwelowania wykluczenia z powodu wieku, samotności oraz zwiększenia zaangażowania tej grupy w życie lokalnej społeczności.	Starzejące się społeczeństwo Niskie zaangażowanie w życie lokalne
Sprawny Urząd	-	Projekt, który realizowany będzie w Urzędzie Gminy Kampinos, mający na celu rozwój e-usług oraz zwiększenie jakości procesu świadczenia usług administracyjnych dla mieszkańców i przedsiębiorców. Jego realizacja ma przyczynić się do większego wsparcia przedsiębiorców z obszaru rewitalizacji oraz osób dotychczasowo biernych zawodowo, co jest pożądanym ze względu na niski poziom przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji, a także niechęć mieszkańców objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia do zmiany własnej sytuacji życiowej.	Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej z powodu bezrobocia
Integracja lokalnej społeczności poprzez warsztaty wokalne i taneczne	Adaptacja i remont pomieszczeń w budynku szkoły na potrzeby organizacji biblioteki publicznej	Działania związane z organizacją warsztatów wokalnych i tanecznych powiązane są z projektem w zakresie adaptacji pomieszczeń w ZSP w Kampinosie na potrzeby organizacji biblioteki publicznej. To właśnie w ramach przystosowanej przestrzeni prowadzone będą spotkania i warsztaty aktywizujące mieszkańców ze środowisk dysfunkcyjnych.	Niskie zaangażowanie w życie lokalne Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej
Działania społeczne w ramach Programu Rewitalizacji	Przygotowanie przestrzeni publicznej w obszarze rewitalizacji	Zapewnienie lepszego dostępu do obiektów, w których odbywać się będą zaplanowane w ramach procesu rewitalizacji warsztaty, kursy, spotkania aktywizujące mieszkańców obszaru rewitalizacji. Stworzenie przestrzeni pod realizacją oferty społecznej integrującej mieszkańców z różnych grup społecznych na obszarze rewitalizacji.	Braki w zagospodarowaniu przestrzeni publicznej Niskie zaangażowanie w życie lokalne

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Projekt społeczny	Projekt infrastrukturalny	Komplementarność problemowa	Problemy, jakie zostaną rozwiązane dzięki realizacji projektów
Świetlice środowiskowe	Przebudowa i remonty dróg gminnych	Drogi objęte projektem prowadzą do świetlicy środowiskowej w Łazach. Projekt ma na celu zapewnienie dogodnego dostępu mieszkańcom tego obszaru do oferowanych usług społecznych.	Duża liczba wypadków drogowych - niski poziom bezpieczeństwa na drodze
Działania społeczne w ramach Programu Rewitalizacji	Miasteczko rowerowe	Stworzenie przestrzeni pod realizacją oferty społecznej integrującej dzieci i ich rodziców/ opiekunów z różnych grup społecznych na obszarze rewitalizacji z jednoczesnym wykorzystaniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych do spędzania wolnego czasu aktywnie z udziałem większej grupy mieszkańców.	Niskie zaangażowanie w życie lokalne Niski poziom bezpieczeństwa na drodze
Działania społeczne w ramach Programu Rewitalizacji	Wymiana źródeł ciepła na paliwo gazowe i stałe Odnowa tkanki mieszkaniowej - Program Aktywizacji Lokalnej Mieszkańców Budynku Komunalnego wraz z remontem budynku	Wsparcie w postaci poprawy stanu technicznego budynków mieszkalnych oraz działania z zakresu termomodernizacji kierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy są beneficjentami pomocy społecznej, głównie z powodu: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, a także alkoholizmu. Przy jednoczesnym wsparciu w postaci działań tzw. miękkich, prace modernizacyjne i remontowe przyczynią się do poprawy jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem lub wykluczonych z życia lokalnej społeczności. Projekty w powiązaniu z działaniami społecznymi wywierają pozytywny efekt na poziom życia osób z zagrożonych wykluczeniem środowisk.	Wysoki udział tradycyjnych systemów grzewczych (z wykorzystaniem węgla) Wysokie dopłaty do węgla Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej Niskie zaangażowanie w życie lokalne

Źródło: Opracowanie własne

Zaplanowane przedsięwzięcia doprowadzą do kompleksowej rewitalizacji wyznaczonego obszaru. Pożądanym stanem osiągniętym w wyniku działań rewitalizacyjnych jest ograniczenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, jak i innych problemów bezpośrednio z nim powiązanych tj.: ograniczenia problemów społecznych oraz zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej. Ponadto zaplanowane działania rewitalizacyjne doprowadzą do poprawy infrastruktury na terenie Gminy. Pożądanym stanem, do którego mają doprowadzić projekty rewitalizacyjne jest także zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych oraz poprawa poziomu przedsiębiorczości i zmniejszenie ubóstwa i liczby bezrobotnych w długim okresie. Wszystkie wymienione wyżej efekty rewitalizacji pośrednio przyczynią się do wzrostu dochodów Gminy, co spowoduje, że będzie ona miała więcej środków na inwestycje m.in. w zakresie zmniejszenia skali bezrobocia oraz aktywizacji i integracji społecznej, co z kolei przełoży się na poprawę jakości życia mieszkańców, wzrost atrakcyjności gospodarczej Gminy i poprawę jakości środowiska.

Zapewnienie kompleksowości problemowej będzie możliwe poprzez realizację projektów zintegrowanych, tj. społecznych i infrastrukturalnych, których podjęcie wiąże się z osiągnięciem wspólnego celu.

Dla uzyskania lepszych efektów komplementarności problemowej przydatna jest także pogłębiona i usystematyzowana analiza zjawisk kryzysowych na obszarze województwa. Taką analizę przedstawiono w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030. Przeprowadzone analizy uwarunkowań i stanu rozwoju województwa oraz prognoz rozwoju województwa, jak też zgłaszanych podczas konsultacji społecznych aspiracji różnych środowisk, pozwoliły na identyfikację priorytetów rozwoju województwa. Najważniejszym ustaleniem operacyjnym Strategii jest cel główny – *Zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie.*

Realizacja celu głównego będzie wspierana poprzez następujące cele strategiczne:

- 1) Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystywanie nowych technologii;
- 2) Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowania ładu przestrzennego;
- 3) Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki;
- 4) Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska;

- 5) Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia.

Zadania przewidziane do realizacji w Programie Rewitalizacji dla Gminy Kampinos wpisują się przede wszystkim w cel strategiczny 3: *Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki*, w ramach którego przewidziano m.in.

- Aktywizację rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej;
- Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej;
- Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna;
- Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.

Program Rewitalizacji dla Gminy Kampinos ma na celu przede wszystkim aktywizację i integrację społeczno – zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów, dlatego też zadania przewidziane do realizacji pośrednio przyczynią się do osiągnięcia celów wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA

Za przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji odpowiada Gmina, przy czym należy zaznaczyć, iż rewitalizacja prowadzona jest przez wielu interesariuszy. System zarządzania Programem Rewitalizacji został zaprojektowany w taki sposób, aby możliwe było efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. Jednostką odpowiedzialną za realizację zadań ujętych w Programie Rewitalizacji będzie przede wszystkim Gmina Kampinos, która będzie wspomagana przez pozostałych interesariuszy rewitalizacji, w tym mieszkańców, OPS, lokalnych przedsiębiorców i organizacje pozarządowe.

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Projekty realizowane w ramach rewitalizacji zachowają ciągłość programową. Tworzą odpowiedź na potrzeby wynikające ze zmian jakie zostały zidentyfikowane w ramach systematycznego monitoringu. Zadania wyznaczone w niniejszym Programie Rewitalizacji są komplementarne względem przedsięwzięć realizowanych w poprzednich latach na terenie Gminy Kampinos.

Poniższa tabela przedstawia inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Kampinos.

Tabela 37. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Kampinos

Nazwa programu	Działanie	Poddziałanie	Tytuł operacji
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	Wielcy odkrywcy
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	IX.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	-	Opracowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Kampinos
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji	7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej	Nowe możliwości w przyszłości
Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020	5.1. Dostosowanie do zmian klimatu	-	Zakup średniego samochodu ratowniczo - gaśniczego GBA uterenowionego dla OSP Stare Gnatowice
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej	Mali odkrywcy
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	Moja szkoła jest OK !
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych	"(K)Rok do celu". Program indywidualizacji nauczania w klasach I-III ZSP w Kampinosie.
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji	-	Gospodarstwo tematyczne na miarę naszych potrzeb
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji	-	E-kuchnia @ ekonomia gastronomii.
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich	-	Innowacja pedagogiczna - Bajki i baśnie drogą do poznawania przyrody ożywionej. Inicjatywa edukacyjna w Kampinosie.
Program Operacyjny Kapitał Ludzki	9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich	-	"Młodzi zdolni". Inicjatywa edukacyjna w Kampinosie.

Źródło: <http://www.mapadotacji.gov.pl/>

W poprzednich latach Gmina Kampinos zrealizowała szereg projektów mających na celu podniesienie podstawowych kompetencji uczniów uczęszczających do placówek oświatowych zlokalizowanych na terenie Gminy. Zrealizowane projekty w połączeniu z planowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi w przyszłości mogą przyczynić się do ograniczenia skali bezrobocia i wzrostu liczby podmiotów gospodarczych na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego.

W ramach Programu Rewitalizacji zaplanowano dalsze działania zmierzające do poszerzenia oferty edukacyjnej, co przełoży się na aktywizację najmłodszych mieszkańców Gminy. Projekty główne zaplanowane w ramach Programu Rewitalizacji będą kontynuować realizację celów, które już po części zostały wykonane w wyniku wdrożenia powyższych przedsięwzięć tj. poprawę warunków mieszkaniowych, atrakcyjności gospodarczej oraz jakości środowiska naturalnego, przy czym będą się one koncentrować na obszarze rewitalizacji, który charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych w odniesieniu do sytuacji występującej na terenie całej Gminy Kampinos.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Przedsięwzięcia wynikające z programu rewitalizacji opierają się na konieczności uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków funduszy europejskich z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. W celu uzyskania korzystnych efektów dla obszaru rewitalizacji, niezbędne będzie koordynowanie i synergia projektów rewitalizacyjnych, szczególnie w ramach EFRR i EFS. Łączenie środków programów operacyjnych ze środkami polityk i instrumentów krajowych pozwoli uzyskać korzystne efekty dla obszarów rewitalizowanych. Projekty „miękkie” ukierunkowane na ożywienie społeczne, gospodarcze, likwidację lub zmniejszenie skali ubóstwa, wykluczenia społecznego i spadek bezrobocia wspierane będą ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Natomiast projekty w zakresie infrastruktury wspierane będą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Przykładem działań zintegrowanych są:

- adaptacja budynków na potrzeby inkubatora przedsiębiorczości i utworzenie inkubatora przedsiębiorczości,
- adaptacja budynków na potrzeby Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASiK) oraz utworzenie LPASiK.

Zintegrowanie projektów zostało zaprezentowane przy opisie komplementarności problemowej, gdzie wskazano na projekt społeczny i zintegrowany z nim projekt infrastrukturalny oraz problemy, jaki będą możliwe do rozwiązania, dzięki ich realizacji.

8. Ramy finansowe PR

Poniżej zaprezentowano zadania przewidziane do realizacji w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos, ze wskazaniem lokalizacji zadania, ramami czasowymi i szacunkowymi kosztami przedsięwzięcia. Poniższa tabela prezentuje również możliwe źródła finansowania inwestycji.

Tabela 38. Główne projekty rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu (zł)	wartość/udział krajowych środków publicznych	wartość/udział środków prywatnych	wartość/udział środków UE (EFRR/ERDF/ISF)	wartość/udział środków z innych źródeł	Możliwe źródło finansowania
Łazy 40A	Adaptacja budynków na potrzeby inkubatora przedsiębiorczości	Gmina Kampinos	2020	900 000,00	135 000,00	0,00	720 000,00	45 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa VI Działanie 6.2 WFOŚiGW NFOŚiGW Budżet Gminy
Łazy 40A	Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości	Gmina Kampinos	2021	350 000,00	52 500,00	0,00	280 000,00	17 500,00	Budżet Gminy Publiczne środki zewnętrzne Fundusze unijne w miarę ogłoszenia naborów wniosków (LGD Między Wisłą a Kampinosem)
Kampinos ul. Chopina, ul. Niepodległości 5, Łazy 40A	Adaptacja budynków na potrzeby Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASiK)	Gmina Kampinos, OPS Caritas Ochotnicza Straż Pożarna w Kampinosie	2020	270 000,00	40 500,00	0,00	216 000,00	13 500,00	RPO WM Oś Priorytetowa VI Działanie 6.2 WFOŚiGW NFOŚiGW Budżet Gminy
Kampinos ul. Chopina, ul. Niepodległości 5, Łazy 40A	Utworzenie 3 Lokalnych Punktów Aktywności Społecznej i Kulturalnej (LPASiK)	Gmina Kampinos, OPS Caritas Ochotnicza Straż Pożarna w Kampinosie	2021	100 000,00	15 000,00	0,00	80 000,00	5 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa IX Działanie 9.1 Budżet Gminy
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5, Łazy 40A	Aktywny Wolontariat	Gmina Kampinos OPS Szkoła Caritas	2023	50 000,00	7 500,00	0,00	40 000,00	2 500,00	RPO WM Oś Priorytetowa IX Działanie 9.1 Budżet Gminy

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu (zł)	wartość/udział krajowych środków publicznych	wartość/udział środków prywatnych	wartość/udział środków UE (EFRR/ERDF/FS)	wartość/udział środków z innych źródeł	Możliwe źródło finansowania
		Stowarzyszenia z terenu Gminy							
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Wsparcie Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w gminie Kampinos w kształtowaniu kompetencji kluczowych	Gmina Kampinos	2019	1 500 000,00	225 000,00	0,00	1 200 000,00	75 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa X Działanie 10.1. Budżet Gminy
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Adaptacja pomieszczeń ZSP w Kampinosie na potrzeby punktu opieki nad dzieckiem do lat 3	Gmina Kampinos	2020	180 000,00	27 000,00	0,00	144 000,00	9 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa VIII Działanie 8.3 WFOŚiGW NFOŚiGW Budżet Gminy
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Punkt opieki nad dzieckiem do lat 3	Gmina Kampinos	2021	230 000,00	34 500,00	0,00	184 000,00	11 500,00	RPO WM Oś Priorytetowa VIII Działanie 8.3 Budżet Gminy
Łazy 40A	Remont i modernizacja pomieszczeń w budynku świetlicy środowiskowej	Gmina Kampinos OPS Stowarzyszenia z terenu Gminy	2019	160 000,00	24 000,00	0,00	128 000,00	8 000,00	PROW Budżet Gminy
Łazy 40A	Świetlice środowiskowe	Gmina Kampinos OPS Stowarzyszenia z terenu Gminy	2020	100 000,00	15 000,00	0,00	80 000,00	5 000,00	PROW Budżet Gminy
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5, Łazy 40A	Poprawa jakości życia seniorów	Gmina Kampinos Stowarzyszenia z terenu Gminy OPS	2021	300 000,00	45 000,00	0,00	240 000,00	15 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa IX Oś Priorytetowa VI Budżet Gminy

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu (zł)	wartość/udział środków krajowych publicznych	wartość/udział środków prywatnych	wartość/udział środków UE (EFRR/ERDF/FS)	wartość/udział środków z innych źródeł	Możliwe źródła finansowania
Kampinos ul. Niepokalanowska 3	Sprawny Urząd	Gmina Kampinos w ramach projektu Samorządu Województwa Mazowieckiego pn.: ASI	2023	125 485,00	18 822,75	0,00	100 388,00	6 274,25	RPO WM Oś Priorytetowa II Działanie 2.1 Budżet Gminy
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Adaptacja i remont pomieszczeń w budynku szkoły na potrzeby organizacji biblioteki publicznej	Gmina Kampinos Gminna Biblioteka Publiczna Szkoła	2021	400 000,00	60 000,00	0,00	320 000,00	20 000,00	Programy rządowe Budżet Gminy
Kampinos – ZSP ul. Szkolna 5	Integracja lokalnej społeczności poprzez warsztaty wokalne i taneczne	Gmina Kampinos Stowarzyszenia z terenu Gminy Caritas	2022	50 000,00	7 500,00	0,00	40 000,00	2 500,00	PROW Budżet Gminy
Kampinos ul. Chopina, Park, Łąży 40A	Przygotowanie przestrzeni publicznej w obszarze rewitalizacji	Gmina Kampinos	2021	500 000,00	75 000,00	0,00	400 000,00	25 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa VI Działanie 6.2 WFOŚiGW NFOŚiGW Budżet Gminy
Łąży Nr drogi 10029, 410307W, 410309W	Przebudowa i remonty dróg gminnych	Gmina Kampinos	2020-2023	1 500 000,00	225 000,00	0,00	1 200 000,00	75 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa VII Działanie 7.1 PROW Budżet Gminy
Łąży, działka nr 45/1	Miasteczko rowerowe	Gmina Kampinos Stowarzyszenia z terenu Gminy Szkoła	2023	120 000,00	18 000,00	0,00	96 000,00	6 000,00	Programy rządowe MEN Budżet Gminy
Kampinos, Łąży	Wymiana źródeł ciepła na paliwo gazowe i state	Gmina Kampinos	2019-2020	2 500 000,00	375 000,00	0,00	2 000 000,00	125 000,00	RPO WM Oś Priorytetowa IV Działanie 4.3

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Lokalizacja	Nazwa	Podmiot realizujący projekt	Termin realizacji projektu	Szacowana wartość projektu (zł)	wartość/udział krajowych środków publicznych	wartość/udział środków prywatnych	wartość/udział środków UE (EFRR/ERDF/FS)	wartość/udział środków z innych źródeł	Możliwe źródło finansowania
Kampinos, ul. Chopina 9, Szkoła 2A	Odnowa tkanki mieszkaniowej - Program Aktywizacji Lokalnej Mieszkańców Budynku Komunalnego wraz z remontem budynku	Gmina Kampinos	2021-2023	100 000,00	15 000,00	0,00	80 000,00	5 000,00	WFOŚiGW NFOŚiGW Budżet Gminy RPO WM Oś Priorytetowa VI Działanie 6.2 Budżet Gminy

Źródło: Opracowanie własne

9. Mechanizmy włączenia mieszkańców

Program Rewitalizacji jest dokumentem o charakterze strategicznym. Skutki jego wdrożenia obejmują podmioty zlokalizowane na obszarze rewitalizacji. W związku z tym, konieczne jest zaangażowanie przedstawicieli różnych grup interesariuszy do prac zarówno w proces przygotowania Programu Rewitalizacji, jak i w proces jego wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Aktywny udział interesariuszy jest koniecznym warunkiem powodzenia długofalowego rozwoju obszarów znajdujących się w sytuacji kryzysowej.

Interesariuszami rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos są w szczególności:

- Gmina Kampinos i jednostki organizacyjne jej podległe;
- mieszkańcy Gminy Kampinos, w tym przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- przedsiębiorcy z terenu Gminy Kampinos;
- Powiatowy Urząd Pracy;
- organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy Kampinos;
- inne podmioty zainteresowane realizacją Programu Rewitalizacji.

9.1. Udział interesariuszy w procesie tworzenia PR

Program Rewitalizacji jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Podmiotem odpowiedzialnym za proces przygotowania Programu Rewitalizacji jest Gmina Kampinos. Prace nad przygotowaniem Programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażaniem opierają się na współpracy z różnymi grupami interesariuszy.

Fundamentem działań na każdym etapie procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna. W celu prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji i odniesienia sukcesu w tym zakresie, konieczne jest podjęcie wspólnych wysiłków przez różne podmioty. Stąd istotne jest, aby wszyscy interesariusze brali czynny udział na etapie diagnozowania, programowania, wdrażania i monitorowania procesu rewitalizacji. Sposób włączenia interesariuszy w proces opracowania Programu Rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos opierał się na przeprowadzaniu różnych form konsultacji społecznych do których należy zaliczyć:

- ankietyzację;
- uwagi w postaci papierowej lub elektronicznej;
- debaty/dyskusje;
- spotkania.

W ramach opracowywania Programu Rewitalizacji wybrano wyżej wymienione techniki, ponieważ są one popularne, nieskomplikowane i dążą do bezpośredniego zaangażowania całej społeczności Gminy w proces rewitalizacji. Aby zapewnić jak największy udział mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych interesariuszy rewitalizacji, o każdej z form konsultacji zostali oni wcześniej powiadomieni na stronie internetowej Gminy, a także w sposób zwyczajowo przyjęty.

Pierwszym etapem opracowania Programu Rewitalizacji było określenie czynników i zjawisk kryzysowych, które występują na terenie Gminy, a następnie ustalenie, gdzie skala tych problemów jest największa i gdzie występują najpilniejsze potrzeby rewitalizacyjne. Zasadniczym punktem niniejszego stadium, były spotkania konsultacyjne oraz ankietyzacja.

Konsultacje społeczne w formie ankietyzacji trwały w terminie 07.02.2017-11.03.2017. Badanie ankietowe przeprowadzone zostało w celu zdiagnozowania negatywnych zjawisk, jakie występują na terenie Gminy Kampinos i wyznaczenia obszaru zdegradowanego. Formularz ankiety udostępniony został na stronie internetowej Gminy, na portalu społecznościowym Facebook, w siedzibie Urzędu Gminy (w pokoju nr 1 oraz sekretariacie), a także w sekretariacie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego oraz Ośrodka Pomocy Społecznej. W badaniu uzyskano 38 odpowiedzi. Wyniki ankietyzacji zaprezentowano w rozdz. 3.6 Programu.

Dnia 27.03.2017 r. w Urzędzie Gminy przeprowadzono spotkanie z pracownikami jednostki w celu przedstawienia istoty rewitalizacji, zapoznania się z negatywnymi zjawiskami, jakie występują na obszarze Gminy oraz potrzebami w zakresie procesu rewitalizacji. W spotkaniu wzięło udział 6 osób, w tym przedstawiciele władz Gminy. Tego samego dnia, w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Kampinosie zostało zorganizowane drugie spotkanie, tym razem z mieszkańcami Gminy i innymi zainteresowanymi procesem rewitalizacji Interesariuszami Rewitalizacji. Spotkanie odbyło się w ramach opracowywanej diagnozy Gminy na potrzeby Programu Rewitalizacji. Celem spotkania z mieszkańcami było również przedstawienie istoty samego procesu rewitalizacji, ale przede wszystkim poznanie problemów, jakie dotyczą mieszkańców Gminy oraz przyczyn i obszarów ich występowania. W trakcie spotkania odbyła się debata z przedstawicielami lokalnej społeczności, w tym członkami towarzystw na rzecz aktywizacji mieszkańców, na temat potrzeb i przygotowania procesu rewitalizacji w Gminie Kampinos, w tym określenia koncepcji działań rewitalizacyjnych. W spotkaniu udział wzięło 10 osób.

Po opracowaniu wstępnej wersji dokumentu, został on poddany konsultacjom społecznym. Dokument został wyłożony w formie papierowej w Urzędzie Gminy w Kampinosie, jak również w wersji elektronicznej na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Kampinos. W dniach

od 26.10.2017 r. do 15.11.2017 r. wszyscy zainteresowani mogli złożyć uwagi i wnioski do dokumentu (w wersji papierowej i elektronicznej).

Podmioty zewnętrzne mogły zgłaszać swoje propozycje projektów rewitalizacyjnych w trakcie prowadzonych konsultacji społecznych, przy czym nie był prowadzony odrębny nabór projektów wśród tych podmiotów. Jednocześnie należy wskazać, że podczas przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych nie pojawiali się przedstawiciele lokalnych przedsiębiorców. Żaden podmiot zewnętrzny nie wyraził również swojego zainteresowania bezpośrednim włączeniem się we wdrożenie procesu rewitalizacji w wyznaczonym w Gminie Kampinos obszarze rewitalizacji.

Dnia 21.11.2017 r. podczas sesji Rady Gminy opracowany dokument został przedstawiony Radzie Gminy Kampinos. W spotkaniu brali udział także sołtysi i zaproszeni mieszkańcy, przedstawiciele jednostek gminnych. Za pomocą prezentacji multimedialnej przedstawiono granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji, wizję i określone cele rewitalizacji oraz działania, jakie zostały ujęte w dokumencie.

Zgodnie z powyższym należy podkreślić, że interesariusze w ramach ankietyzacji, debat, spotkań i wyłożenia dokumentu do wglądu publicznego mieli możliwość wskazania problemów, jakie występują na terenie Gminy Kampinos. Ponadto mieszkańcy Gminy Kampinos odnieśli się do propozycji działań, jakie zaplanowano w ramach Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos, by dany obszar wyprowadzić ze stanu kryzysowego oraz przedstawili propozycje własnych przedsięwzięć, które zostały rozpatrzone podczas planowania rewitalizacji. Zorganizowane spotkania pozwoliły wyjaśnić problematykę rewitalizacji, a dyskusja na temat problemów, jakie występują na terenie Gminy oraz przewidzianych do realizacji zadań, dostarczyła konkretnych sugestii od społeczności i organizacji, zawartych następnie w Programie Rewitalizacji.

Wspólna analiza możliwości rozwojowych i zgłoszone projekty przyczynią się niewątpliwie do pełnej realizacji Programu Rewitalizacji.

Należy również wskazać, że Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos, podlega procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Etapy procedury w zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przedstawiają się następująco:

- złożenie wniosku do RDOŚ i PWIS o odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego dokumentu.
- jeżeli organy stwierdzą konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko:
 - o złożenie wniosku do RDOŚ i PWIS o ustalenie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko;

- opracowanie Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu;
 - przygotowanie wzoru wniosku o zaopiniowanie Prognozy oddziaływania na środowisko;
 - wysłanie projektu dokumentu wraz z Prognozą do zaopiniowania przez RDOŚ i PWIS.
- Przyjęcie Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos w drodze uchwały przez Radę Gminy w Kampinosie.

Jak widać Program Rewitalizacji był opracowany w procesie szerokiej partycypacji społecznej oraz w ścisłej współpracy z organizacjami społecznymi, instytucjami publicznymi oraz przedstawicielami środowiska gospodarczego Gminy.

9.2. Sposób włączenia interesariuszy w procesie wdrażania PR

Ze względu na planowane przedsięwzięcia, katalog interesariuszy jest szeroki i otwarty.

Głównym sposobem włączenia interesariuszy w proces wdrażania Programu Rewitalizacji będzie ich aktywny udział w przewidzianych do realizacji działaniach. Interesariusze Programu Rewitalizacji będą wdrażali i monitorowali działania dotyczące aktywizacji społecznej, likwidacji negatywnych zjawisk społecznych, działań o charakterze infrastrukturalnym, środowiskowym i przestrzenno-funkcjonalnym, co pozwoli na pełną realizację Programu Rewitalizacji.

Do głównych mechanizmów włączenia interesariuszy na etapie wdrażania Programu Rewitalizacji należą:

- organizacja spotkań i dyskusji z mieszkańcami obszarów objętych działaniami rewitalizacyjnymi,
- zbieranie opinii nt. realizowanych działań rewitalizacyjnych wśród interesariuszy (np. formularze ankietowe/ otwarta dyskusja na stronie internetowej Gminy),
- systematyczne informowanie interesariuszy o podejmowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych,
- promowanie projektów aktywizujących społeczność lokalną,
- podawanie do publicznej okресowych raportów z realizacji Programu Rewitalizacji.

Poniżej przedstawiono głównych interesariuszy rewitalizacji i ich zadania wynikające z procesu wdrażania Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos:

1. **Gmina Kampinos** – odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania Programu Rewitalizacji. To główny podmiot inicjujący proces rewitalizacji na wyznaczonych obszarach oraz stwarzający uwarunkowania formalne do jego realizacji. Gmina odgrywa podstawową rolę w planowaniu przewidzianych do realizacji działań

w wymiarze społecznym, przestrzenno – funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Ponadto tworzy podstawy prawne i formalne, które umożliwiają uczestnictwo w procesie rewitalizacji pozostałych interesariuszy. W sposób bezpośredni wywiera wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizacji. Do głównych zadań Gminy Kampinos należy zaliczyć:

- inicjowanie projektów rewitalizacji, zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami,
- pozyskiwanie i rozliczanie środków finansowych, w szczególności na projekty, w których Gmina będzie beneficjentem,
- angażowanie publicznych środków budżetowych w proces rewitalizacji,
- komunikowanie oraz konsultowanie planów i zamierzeń ze społecznością lokalną,
- monitorowanie zapotrzebowania na działania z zakresu rewitalizacji,
- zarządzanie procesem rewitalizacji,
- tworzenie sieci współpracy między Interesariuszami,
- prowadzenie działań promocyjnych,
- monitorowanie zmian zachodzących w obszarach wsparcia oraz całego procesu rewitalizacji,
- wykonywanie innych zadań własnych samorządu gminnego, sprzyjających osiągnięciu poszczególnych celów długofalowego procesu rewitalizacji.

2. **Ośrodek Pomocy Społecznej w Kampinosie** – to podmiot, który odgrywa zasadniczą rolę w społecznym aspekcie rewitalizacji. OPS będzie jednym z głównych realizatorów i koordynatorów przeprowadzonych projektów „miękkich”. Ponadto odegra on główną rolę podczas oceny efektów rewitalizacji – Ośrodek Pomocy Społecznej posiada bowiem niezbędne dane na temat rodzaju udzielonych świadczeń społecznych, liczby osób pobierających świadczenia, a także skali problemów występujących na danym obszarze. Na podstawie tych danych możliwe będzie ustalenie zasięgu i ilości koniecznych projektów mających na celu ograniczenie wykluczenia społecznego, ubóstwa, czy też innych dysfunkcji społecznych.
3. **Powiatowy Urząd Pracy** – pełni ważną rolę w procesie oceny działań rewitalizacyjnych, jest bowiem w posiadaniu szczegółowych danych na temat osób bezrobotnych, co pozwoli w przyszłości określić, czy zadania zaplanowane w ramach rewitalizacji przynoszą wymierne efekty.
4. **Mieszkańcy Gminy Kampinos** – w kontekście interesariuszy rewitalizacji należy wziąć pod uwagę przede wszystkim mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Będą oni bowiem głównymi beneficjentami przedsięwzięć zaplanowanych w ramach rewitalizacji. Dzięki projektom „miękkim” poprawie ulegnie ich sytuacja społeczna i finansowa, natomiast działania infrastrukturalne przyczynią się do

podniesienia komfortu życia i integracji społecznej. Ich głównym zadaniem w procesie rewitalizacji będzie zatem aktywny udział i zaangażowanie w realizowane projekty, tak aby jak najlepiej zrealizować zaplanowane cele rewitalizacji. Działania skierowane do mieszkańców obszaru rewitalizacji przyczynią się do zwiększenia ich aktywności i zaangażowania w życie Gminy, co również przyniesie zasadnicze korzyści dla pozostałych mieszkańców..

- 5. Przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe** – będą przede wszystkim uczestniczyć w działaniach mających na celu ograniczenie skali bezrobocia i wzrost aktywności zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji. Mogą oni zasadniczo wpłynąć na osiągnięcie celów rewitalizacji poprzez organizację miejsc pracy z przeznaczeniem na staże lub praktyki. Ponadto przy wsparciu innych interesariuszy rewitalizacji będą tworzyć nowe miejsca pracy, które niewątpliwie przyczynią się do ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych, występujących na terenie Gminy Kampinos.

Nieodzowną częścią realizacji procesu rewitalizacji jest informacja i promocja działań przewidzianych w Programie Rewitalizacji. Obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na władzach Gminy. Celem informowania Interesariuszy jest przede wszystkim zapewnienie pełniejszego przepływu informacji, stworzenie uwarunkowań do zapoznania się Interesariuszy z postęпами procesu rewitalizacji oraz promocja działań, pozyskiwanie nowych przedsięwzięć, podmiotów i osób skłonnych do zaangażowania w proces rewitalizacji. Prowadzone będą kampanie promujące planowane przedsięwzięcia. Ważne będzie również informowanie o możliwościach wzięcia w nich czynnego udziału oraz korzyściach dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji. Bezpośrednim środkiem przekazu będzie strona internetowa Gminy, tablice ogłoszeń, publikacje w lokalnej prasie, wiadomości kierowane drogą elektroniczną i pocztową.

Dokumenty dotyczące procesu rewitalizacji będą znajdować się w Urzędzie Gminy w Referacie Funduszy Zewnętrznych i Zamówień Publicznych, który będzie zbierał i przechowywał dane zebrane od członków Zespołu ds. Rewitalizacji. Pytania można zgłaszać na urząd@kampinos.pl, tel. 22 725 00 40 wew. 226.

Ponadto należy wskazać, że Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia że Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniając wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji.

10. System realizacji PR (struktura organizacyjna)

Realizacja Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos będzie należała do władz Gminy Kampinos. Zadania wynikające z Programu Rewitalizacji zostaną przypisane poszczególnym jednostkom podległym władzom Gminy, a także Interesariuszom zewnętrznym. W niniejszym Programie ujęto zadania rewitalizacyjne wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za realizację poszczególnych przedsięwzięć. Osobami odpowiedzialnymi za monitorowanie oraz koordynowanie działań określonych w Programie Rewitalizacji, a także za sprawozdawczość i ocenę, będą członkowie Zespołu ds. Rewitalizacji, w tym pracownicy Urzędu Gminy Kampinos (Referat Inwestycji i Gospodarki Komunalnej, Referat Funduszy Zewnętrznych i Zamówień Publicznych.) oraz jednostek organizacyjnych Gminy (Dyrektor ZSP w Kampinosie, Dyrektor Biblioteki Publicznej, Kierownik OPS, Pracownik OPS) oraz Przedstawiciele Stowarzyszeń z terenu Gminy Kampinos, posiadający wiedzę i doświadczenie w zakresie zagadnień istotnych z punktu widzenia rewitalizacji.

Zespół ds. rewitalizacji został powołany na mocy Zarządzenia Wójta Gminy Kampinos z dnia 18.04.2018r.

W skład Zespołu ds. Rewitalizacji wchodzi:

- 1) Sebastian Wardziak - Zastępca Wójta Gminy Kampinos - Kierownik Zespołu
- 2) Mariusz Tempczyk - Kierownik Referatu Inwestycji i Gospodarki Komunalnej - członek Zespołu
- 3) Marcelina Wójcik-Bizoń - Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówień Publicznych - członek Zespołu
- 4) Elżbieta Koralewska - Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówień Publicznych - członek Zespołu
- 5) Barbara Szulczyńska - Przedstawiciel Stowarzyszeń z terenu Gminy Kampinos - członek Zespołu
- 6) Renata Zakowana - Dyrektor ZSP w Kampinosie - członek Zespołu
- 7) Urszula Hoczyk - Dyrektor Biblioteki Publicznej - członek Zespołu
- 8) Beata Rutkowska - Kierownik OPS - członek Zespołu
- 9) Paweł Wróblewski - Pracownik ds. promocji - członek Zespołu
- 10) Ania Gruszecka - Pracownik OPS - członek Zespołu.

Zespół ds. Rewitalizacji pełni funkcję opiniodawczo-doradczą w stosunku do Wójta Gminy Kampinos w zakresie rewitalizacji, w szczególności odnośnie procesów monitorowania, wdrażania oraz aktualizowania Programu Rewitalizacji Gminy Kampinos. Jego członkowie będą odpowiedzialni za wdrażanie projektów rewitalizacyjnych i monitorowanie bieżącego postępu procesu rewitalizacji, w tym weryfikację osiąganych efektów. Zespół składa się

z przedstawicieli władz, w tym pracowników Urzędu Gminy oraz przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych. Wspólna praca i włączenie różnych grup społecznych pozwoli na ocenę prowadzonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Należy pamiętać, że partycypacja społeczna nie kończy się w momencie opracowania Programu, a jest dopiero jej początkiem. Przed realizacją zaplanowanych działań prowadzone będą spotkania i debaty, mające na celu zgłoszenie aprobaty bądź uwag do przyszłych przedsięwzięć.

Podmiotem wdrażającym założenia Programu Rewitalizacji będzie Gmina Kampinos. Proces ten odbywać się będzie przy pomocy doświadczonych pracowników Urzędu Gminy Kampinos, zwłaszcza Koordynatora Zespołu (Wice Wójt Gminy Kampinos), którego zadaniem będzie przede wszystkim sprawowanie nadzoru nad skutecznością i prawidłowością realizacji ujętych w dokumencie założeń, a także:

- tworzenie sieci współpracy między interesariuszami,
- koordynacja wdrażania wyznaczonych działań,
- monitoring wdrażanych poszczególnych działań,
- ocena skuteczności przeprowadzonych działań,
- aktualizacja Programu Rewitalizacji,
- współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi oraz dialogu społecznego.

Nad realizacją wszystkich projektów wynikających z Programu Rewitalizacji nadzór i monitoring sprawować będzie Wice Wójt Gminy Kampinos oraz Kierownicy Referatów: Inwestycji i Gospodarki Komunalnej, Funduszy Zewnętrznych i Zamówin Publicznych Urzędu Gminy. Znaczącą rolę odegrają pracownicy zajmujący się pozyskiwaniem środków zewnętrznych oraz zamówieniami publicznymi, planowaniem i rozwojem oraz sprawami lokalowymi, a także pracownicy jednostek podległych, którzy na co dzień odpowiadają za sprawy społeczne, w tym kulturę i oświatę. Osoby te posiadają wieloletnie doświadczenie, niezbędną wiedzę merytoryczną, a także staż pracy umożliwiający rzetelne przygotowanie oraz prawidłowe wdrażanie opracowanego Programu Rewitalizacji. Zespół będzie udostępniał i zapewniał powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć.

Do zadań zespołu ds. rewitalizacji należy współpraca w zakresie:

- 1) koordynacji wdrażania działań rewitalizacyjnych w całym okresie realizacji programu;
- 2) gromadzenia informacji niezbędnych do monitoringu i ewaluacji celów programu;
- 3) oceny wdrażania programu;
- 4) realizacji gminnych inwestycji rewitalizacyjnych oraz pozyskiwania środków zewnętrznych na ich realizację;

- 5) przygotowywanie i zatwierdzania wniosków aplikacyjnych oraz wniosków o płatność;
- 6) promocji działań rewitalizacyjnych.

Odpowiedzialność poszczególnych członków Zespołu prezentuje się następująco:

- współpraca z podmiotami zaangażowanymi w realizację Programu Rewitalizacji – **Wice Wójt**
- koordynacja działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania kilku komórek organizacyjnych oraz strony społecznej – **Wice Wójt**
- współpraca z zewnętrznymi podmiotami realizującymi zadania wynikające z Programu Rewitalizacji lub z nimi powiązane – **Kierownik Wydziału Inwestycji i Gospodarki Komunalnej, Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówin Publicznych**
- przygotowanie i składanie wniosków o dofinansowanie czy pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zaplanowanych projektów – **Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówin Publicznych**
- odpowiedzialność merytoryczna za sprawy związane z inwestycjami **Kierownik Wydziału Inwestycji i Gospodarki Komunalnej**
- przygotowaniem dokumentacji dotyczących zamówień publicznych **Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówin Publicznych**
- zbieranie informacji do monitorowania projektów oraz organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego – **Wice Wójt, Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówin Publicznych**
- ocena projektów zgłaszanych do realizacji pod kątem osiągnięcia celów programu – **cały zespół**
- dokonywanie okresów przeglądów realizacji projektów – **cały zespół**
- sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji Programu – **Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówin Publicznych**
- prowadzenie działań promocyjnych i publikacje informacji na temat realizacji Programu – **Pracownik ds. promocji**
- przyjmowanie i weryfikacja wniosków od pomiotów zgłaszających udział w Programie oraz planowanie kolejnych działań w okresie realizacji Programu – **cały zespół**
- weryfikacja kompleksowości kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych – **cały zespół**
- weryfikacja założeń Programu i jego aktualizacja na podstawie gromadzonych materiałów, dokumentów i oceny przeprowadzonych działań – **Pracownik Referatu Funduszy Zewnętrznych i Zamówin Publicznych.**

Zespół powołany został przez Wójta Gminy Kampinos, któremu będzie bezpośrednio podlegał. W celu stworzenia odpowiedniego przepływu informacji Zespół będzie w ramach potrzeb organizował spotkania oraz panele dyskusyjne umożliwiające wdrażanie rozwiązań rewitalizacyjnych. Decyzje podejmowane podczas spotkań będą przekazywane Wójtowi w celu ich zatwierdzenia, bądź wniesienia ewentualnych uwag. Następnie ustalone wnioski i decyzje zostaną przekazane do realizacji pracownikom merytorycznym. Czynności zarządcze nad pracami Zespołu, zapewniające prawidłowe przygotowanie oraz wdrażanie Programu będą realizowane przez Wójta. Zespół będzie przygotowywał okresowe raporty postępu prac z zakresu wdrażania Programu Rewitalizacji i przekazywał je do oceny Wójtowi.

11. System monitoringu PR

Duże znaczenie dla prawidłowej realizacji Programu Rewitalizacji ma system monitoringu i oceny skuteczności działań oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu.

Realizacja Programu Rewitalizacji wymaga uruchomienia systemu monitoringu, który powinien zapewnić:

1. dane ilościowe i jakościowe wskazujące postępy w realizacji programu, m.in.: stopień osiągnięcia wskaźników, zaangażowania Interesariuszy, stopień poprawy sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno – funkcjonalnej i technicznej obszarów rewitalizacji,
2. dane do korygowania kierunków interwencji, m.in. stopień zbieżności działań z celami, rekomendacje do wprowadzania zmian.

Dane wymagane do monitoringu i oceny zostaną pozyskane przede wszystkim z Urzędu Gminy w Kampinosie, Ośrodka Pomocy Społecznej w Kampinosie oraz Powiatowego Urzędu Pracy i Komendy Policji. Zebrane dane pozwolą na ocenę ilościową i jakościową prowadzonych działań.

Podstawowym elementem systemu monitoringu i oceny jest ustalenie wskaźników, które będą wykorzystywane do monitorowania postępów w zakresie osiągania celów i realizacji zadań określonych w programie. Poniżej przedstawiono główne wskaźniki monitorowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos w powiązaniu z celami, których osiągnięcie będzie za ich pomocą mierzone. Przedstawiono wartość bazową i docelową wskaźników na obszarze rewitalizacji.

Tabela 39. Główne wskaźniki monitorowania postępów rewitalizacji

Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Wskaźniki/mierniki monitorowania realizacji działań	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pozyskania danych
OGRA NICZENIE PROBLEMU UBÓSTWA I TOWARZYSZĄCEGO IM WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	PODNIESIENIE POZIOMU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I AKTYWIZACJA LOKALNEGO RYNKU PRACY	Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji	15,25%	16,12%	Na podstawie liczby przedsiębiorców zarejestrowanych na terenie inkubatora przedsiębiorczości wynikająca z CEIDG
		Udział osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w ogólnej liczbie beneficjentów pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji	23,94%	18,31%	Sprawozdania Ośrodka Pomocy Społecznej
PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	POLEPSZENIE OFERTY EDUKACYJNEJ DLA MIESZKAŃCÓW OBSZARU REWITALIZACJI	Wzrost średniej z egzaminu na zakończenie szkoły podstawowej	59,4%	65,5%	Wyniki z egzaminu na zakończenie szkoły podstawowej
		Frekwencja w wyborach sołeckich	15,37%	19,64%	Liczba głosujących i uprawnionych do głosowania
		Udział budynków z systemem grzewczym wybudowanych przed 1980 r. w ogóle budynków z systemem grzewczym w Gminie	35,22%	31,96%	Protokoły odbioru prac

PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY KAMPINOS NA LATA 2017-2023

Cel rewitalizacji	Kierunek działań	Wskaźniki/mierniki monitorowania realizacji działań	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło pozyskania danych
		Średnia roczna liczba wypadków drogowych	8	6	Liczba zdarzeń drogowych na podstawie rejestrów Komendy Policji

Źródło: Opracowanie własne

Zespół ds. Rewitalizacji za pomocą rocznych raportów będzie monitorował przebieg zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Raporty te posłużą do oceny stanu realizacji projektów oraz zmian w obszarze rewitalizacji. Będą zawierać zestawienie zadań w tym: wyszczególnienie zrealizowanych etapów, przyczyny bądź problemy opóźnień, propozycje naprawcze, planowane działania na następny rok.

Sporządzona ocena będzie ogłoszona na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Podanie oceny stopnia realizacji Programu do publicznej wiadomości umożliwi wszystkim interesariuszom rewitalizacji zapoznanie się z nią i zgłoszenie ewentualnych uwag. W przypadku stwierdzenia, że Program Rewitalizacji wymaga zmian, konieczne będzie wystąpienie Wójta do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę (uwzględniającą zgłoszone uwagi). Efektem weryfikacji powyższych wskaźników będzie ocena, czy działania są w rzeczywistości na tyle skuteczne, na ile zakładano i czy nie jest wymagana modyfikacja Programu. Jeżeli działania nie będą przynosiły zakładanych rezultatów, konieczna będzie aktualizacja Programu Rewitalizacji. W takim przypadku, Wójt Gminy Kampinos wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o ujęcie w Programie Rewitalizacji nowych przedsięwzięć, które umożliwią pełną realizację założeń Programu. Zmiana Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos nastąpi w trybie, w jakim został on uchwalony, a jej koszty pokrywane będą z budżetu gminy.

Konieczność zmiany Programu Rewitalizacji zaistnieje w szczególności gdy nastąpi znaczny wzrost:

- liczby osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji;
- liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na obszarze rewitalizacji;
- liczby rodzin korzystających z pomocy OPS na obszarze rewitalizacji.

Po 2023 r. zostanie przeprowadzona kompleksowa ocena efektów realizacji, porównanie osiągniętych wskaźników z prognozowanymi, a także zostaną podjęte kroki w celu wyznaczenie kierunków rewitalizacji na następne lata.

Jeśli w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji Programu Rewitalizacji stwierdzone zostanie osiągnięcie celów rewitalizacji, Rada Gminy z własnej inicjatywy lub na wniosek Wójta uchyli uchwałę w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji dla Gminy Kampinos.

12. Spis tabel

Tabela 1. Charakterystyka poszczególnych sołectw	11
Tabela 2. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w 2016 roku	13
Tabela 3. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2016 ..	14
Tabela 4. Przyrost naturalny i saldo migracji na terenie Gminy Kampinos w latach 2011-2016	14
Tabela 5. Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach na terenie Gminy Kampinos z uwzględnieniem grup wiekowych	15
Tabela 6. Zmiany demograficzne w latach 2012-2016 na terenie Gminy Kampinos	18
Tabela 7. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym w 2016 r.	19
Tabela 8. Wybrane dane charakteryzujące pomoc społeczną na obszarze Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2016 ..	21
Tabela 9. Beneficjenci pomocy społecznej w Gminie Kampinos (2012-2016 r.)	23
Tabela 10. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Gminie Kampinos (2016 r.)	25
Tabela 11. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Kampinos na tle powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2011-2016	26
Tabela 12. Problem alkoholizmu na terenie Gminy Kampinos	28
Tabela 13. Problem niepełnosprawności i chorób na terenie Gminy Kampinos	29
Tabela 14. Problem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Kampinos	30
Tabela 15. Frekwencja w wyborach sołectkich	34
Tabela 16. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego w latach 2014-2016	35
Tabela 17. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gminie Kampinos, powiecie warszawskim zachodnim oraz w województwie mazowieckim w latach 2014-2016	36
Tabela 18. Zbiorcze zestawienie problemów społecznych w poszczególnych sołectwach na terenie Gminy Kampinos	38
Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Kampinos, powiatu warszawskiego zachodniego i województwa mazowieckiego	39
Tabela 20. Podmioty gospodarcze na terenie Gminy Kampinos	40
Tabela 21. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na terenie Gminy Kampinos w podziale na sołectwa w latach 2012-2016	41
Tabela 22. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	42
Tabela 23. Ocena stanu JCWP na terenie Gminy Kampinos	45
Tabela 24. Liczba wypadków i kolizji drogowych w latach 2011-2016 w Gminie Kampinos ..	50
Tabela 25. Dostęp mieszkańców do infrastruktury wodociągowej	52
Tabela 26. Dostęp do infrastruktury społecznej	55
Tabela 27. Wysokość dopłat do węgla	58
Tabela 28. Udział budynków z systemem grzewczym wybudowanych przed 1980 r. w ogóle budynków z systemem grzewczym w Gminie	59
Tabela 29. Kluczowe potencjały i bariery rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos	66
Tabela 30. Zbiorcze zestawienie zdiagnozowanych problemów	71
Tabela 31. Podsumowanie wskaźników	72
Tabela 32. Udział mieszkańców i powierzchni wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszary rewitalizacji na terenie Gminy Kampinos	74
Tabela 33. Wizja i cele strategiczne rewitalizacji	81
Tabela 34. Główne projekty rewitalizacyjne	83

Tabela 35. Wpływ głównych projektów rewitalizacyjnych na problemy zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji	96
Tabela 36. Zintegrowanie głównych projektów społecznych z przedsięwzięciami infrastrukturalnymi	99
Tabela 37. Inwestycje współfinansowane z funduszy europejskich w Gminie Kampinos	104
Tabela 38. Główne projekty rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	107
Tabela 39. Główne wskaźniki monitorowania postępów rewitalizacji	121

13. Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa Gminy Kampinos.....	10
Rysunek 2. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Kampinos.....	44
Rysunek 3. Infrastruktura drogowa w Łazach	49
Rysunek 4. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Kampinos.....	75

14. Spis wykresów

Wykres 1. Obszary o największej kumulacji problemów wg mieszkańców.....	61
Wykres 2. Najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy wg mieszkańców	62
Wykres 3. Najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy w sferze infrastrukturalno-techniczne wg mieszkańców	63
Wykres 4. Najistotniejsze problemy występujące na terenie Gminy w sferze kulturowej wg mieszkańców.....	64
Wykres 5. Problemy sfery przyrodniczej według mieszkańców.....	65

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY

mgr Piotr Popowski

